

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

Fakulta bezpečnostně právní

Katedra kriminalistiky

Ekologická kriminalita v národních parcích České republiky a specifika metodiky odhalování a vyšetřování ekologické kriminality v těchto oblastech

Rigorózní práce

Environmental crime in the national parks of the Czech Republic and the specifics of the methodology for detecting and investigating ecological crime in these areas

Rigorous work

PRAHA 2024

AUTOR PRÁCE
Mgr. David Pavlata

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury. Tato práce ani její podstatná část nebyla předložena k získání jiného nebo stejného akademického titulu.

Ve Vrchlabí 14. října 2024

.....

Mgr. David Pavlata

ANOTACE

Práce je zaměřena na problematiku ekologické kriminality v národních parcích České republiky, jejich historický vývoj a současné trendy. Za využití analýzy statistických dat a studia jednotlivých případů jsou zjišťovány počty případů ekologické kriminality na vymezeném území spadajícím do oblasti národních parků. Práce dále zjišťuje kriminogenní faktory v jednotlivých parcích a pomocí rozboru výročních zpráv či statistik vedených správami parků a pomocí polostrukturovaných rozhovorů se zaměřuje i na další protiprávní činnosti, ke kterým v parcích docházelo a dochází. Cílem práce je popsat problematiku ekologické kriminality v národních parcích a určit specifika metodiky jejího odhadování a vyšetřování s ohledem na prostředí národních parků.

KLÍČOVÁ SLOVA

Ekologická kriminalita * národní parky * metodika odhalování a vyšetřování * Krkonošský národní park * národní park České Švýcarsko * národní park Šumava * národní park Podyjí

ANNOTATION

The study focuses on the issue of environmental crime in national parks of the Czech Republic, including its historical development and current trends. Through the analysis of statistical data and case studies, the number of environmental crime incidents in the designated national park areas is being calculated. The research further identifies criminogenic factors in individual parks and through the analysis of annual reports, park management statistics, and semi-structured interviews, also examines additional illegal activities occurring in these parks. The aim of this work is to describe the issue of environmental crime in national parks and to specify the methodology for estimating and investigating these crimes, considering the national park environment.

KEYWORDS

Environmental crime * National parks * Methodology of detection and investigation * Krkonoše National Park * Bohemian Switzerland National Park * Šumava National Park * Podyjí National Park

Obsah

1. ÚVOD.....	10
2. HISTORIE VZNIKU NÁRODNÍCH PARKŮ V ČESKÉ REPUBLICCE.....	16
2.1 Krkonošský národní park	17
2.1.1 První opatření k ochraně přírody na území dnešního Krkonošského národního parku.....	17
2.1.2 Založení Krkonošského národního parku	18
2.2 Národní park České Švýcarsko.....	19
2.3 Národní park Šumava	21
2.4 Národní park Podyjí	22
3. PRÁVNÍ OCHRANA V NÁRODNÍCH PARCÍCH A SYSTÉM VYMÁHÁNÍ PRÁVA	23
3.1 Vyhlásování národních parků.....	25
3.2 Základní ochranné podmínky národních parků	25
3.3 Bližší ochranné podmínky jednotlivých národních parků	27
3.4 Členění území národních parků	28
3.5 Omezení činností v národních parcích a návštěvní řád	29
3.5.1 Opatření obecné povahy	30
3.5.2 Omezení a zákaz činnosti dle zákona o ochraně přírody a krajiny .	32
3.6 Stráž přírody	32
3.6.1 Historie Stráže přírody.....	33
3.6.2 Podmínky k ustanovení strážní přírody	33
3.6.3 Pravomoci stráže přírody.....	34
3.6.4 Spolupráce Stráže přírody a Policie České republiky	35
3.7 Vybraná judikatura k zákonu o ochraně přírody a krajiny a k rozhodnutím vydaným orgány ochrany přírody	36

3.7.1	Nález pléna Ústavního soudu k novele zákona o ochraně přírody a krajiny.....	36
3.7.2	Rozsudek Nejvyššího správního soudu rušící část návštěvního řádu NP Šumava.....	40
3.7.3	Rozsudek Nejvyššího správního soudu, kterým byla zrušena nařízení Správy NP Šumava.....	42
4.	KRKONOŠSKÝ NÁRODNÍ PARK	44
4.1	Popis umístění parku	44
4.1.1	Charakteristika krajiny	44
4.1.2	Zalidnění.....	45
4.1.3	Dopravní obslužnost.....	46
4.1.4	Návštěvnost.....	47
4.2	Místní působnost článků Policie České republiky a personální stavy ...	49
4.3	System ochrany nastavený správou parku a statistiky protiprávní činnosti v parku.....	51
4.3.1	Stráž přírody	51
4.3.2	Spolupráce s Policií České republiky.....	52
4.3.3	Protiprávní jednání motoristů.....	52
4.3.4	Protiprávní jednání cyklistů.....	53
4.3.5	Vstup mimo značené cesty.....	53
4.3.6	Vstup mimo značené cesty v souvislosti se sběrem lesních plodin	54
4.3.7	Ostatní protiprávní jednání zjištěná strážci a ekologická výchova..	54
4.3.8	Správní řízení vedené správou Krkonošského národního parku a výše ukládaných pokut.....	55
4.4	Historické problémy a aktuální problémy v parku.....	56
4.4.1	Začátky profesionální stráže přírody.....	56
4.4.2	Dobrovolní strážci v Krkonošském národní parku	57

4.4.3	Spolupráce strážců přírody a Veřejné bezpečnosti	57
4.4.4	Historie protiprávního jednání řešeného strážci přírody	58
4.4.5	Materiální vybavení a legislativní a jiné nedostatky	61
4.5	Statistika počtu trestných činů proti životnímu prostředí za dobu od působnosti nového trestního zákoníku	62
4.5.1	Statistiky v Libereckém kraji	62
4.5.2	Statistiky v Královéhradeckém kraji	64
5.	NÁRODNÍ PARK ČESKÉ ŠVÝCARSKO	66
5.1	Popis umístění parku	66
5.1.1	Charakteristika krajiny	66
5.1.2	Zalidnění.....	67
5.1.3	Dopravní obslužnost.....	68
5.1.4	Návštěvnost.....	68
5.2	Místní působnost článku Policie České republiky a personální stavy ...	69
5.3	System ochrany nastavený správou parku	71
5.3.1	Stráž přírody	71
5.3.2	Počty přestupků v letech 2013 až 2017	72
5.4	Počty přestupků v letech 2020 až 2022	72
5.5	Historické a aktuální problémy v parku	73
5.6	Statistika počtu trestných činů proti životnímu prostředí za dobu od působnosti nového trestního zákoníku	77
5.7	Požár Českého Švýcarska v roce 2022	78
5.7.1	Základní informace o požáru	80
5.7.2	Pohled na problematiku žhářství z hlediska kriminalistiky a dalších vědeckých disciplín	82
5.7.3	Pyromanie a pyrofilie	83
5.7.4	Problematika falešného doznávání.....	85

5.7.5	Některé z reakcí na požár	87
6.	NÁRODNÍ PARK ŠUMAVA.....	89
6.1	Popis a umístění parku	89
6.1.1	Charakteristika krajiny	89
6.1.2	Zalidnění.....	89
6.1.3	Dopravní obslužnost.....	90
6.2	Návštěvnost	90
6.3	Místní působnost článku Policie České republiky a personální stavy ...	91
6.4	System ochrany nastavený správou parku a statistika protiprávní činnosti	92
6.4.1	Protiprávní činnost řešená strážci Národního parku Šumava a statistiky další činnosti strážců	93
6.4.2	Stráž přírody v národním parku Šumava	95
6.5	Historické problémy v parku a aktuální problémy.....	96
6.6	Statistika počtu trestných činů proti životnímu prostředí za dobu od působnosti nového trestního zákoníku	97
6.6.1	Statistiky v Jihočeském kraji.....	97
6.6.2	Statistiky v Plzeňském kraji	99
7.	NÁRODNÍ PARK PODYJÍ.....	101
7.1	Popis umístění parku	101
7.1.1	Zalidnění.....	102
7.1.2	Dopravní obslužnost.....	103
7.2	Místní působnost článku Policie České republiky a personální stavy .	103
7.3	System ochrany nastavený správou parku a statistiky protiprávní činnosti	104
7.3.1	Celkové počty přestupků a výše udělených pokut.....	104
7.3.2	Neoprávněný vjezd do národního parku motorovým vozidlem	106

7.3.3	Vstup do klidového území mimo turistické cesty	106
7.3.4	Rozdělování ohně, táboření a stanování	107
7.3.5	Vjezd kol mimo cyklistické trasy	108
7.3.6	Ostatní protiprávní jednání v národním parku Podyjí.....	108
7.4	Stráž přírody v národním parku Podyjí.....	109
7.5	Historické problémy v parku a aktuální problémy.....	109
7.6	Ptačí kriminalita v okolí Národního parku Podyjí.....	111
7.7	Statistika počtu trestných činů proti životnímu prostředí za dobu od působnosti nového trestního zákoníku	112
8.	VLIV SPECIFIČNOSTI OCHRANY ÚZEMÍ NÁRODNÍCH PARKŮ NA METODIKU ODHALOVÁNÍ A VYŠETŘOVÁNÍ TRESTNÝCH ČINŮ PROTI ŽIVOTNÍMU PROSTŘEDÍ	113
8.1	Kriminalistická charakteristika trestných činů proti životnímu prostředí. 115	
8.1.1	Typické způsoby spáchání	115
8.1.2	Osobnost pachatele.....	116
8.1.3	Osobnost oběti	117
8.1.4	Typické stopy.....	118
8.1.5	Typické vyšetřovací situace.....	119
8.2	Zvláštnosti předmětu vyšetřování	119
8.3	Zvláštnosti podnětů	120
8.4	Zvláštnosti počátečních úkonů.....	121
8.5	Zvláštnosti vyšetřovacích verzí a organizace vyšetřování.....	121
8.6	Zvláštnosti následné etapy vyšetřování	122
8.7	Zvláštnosti spolupráce s veřejností a kriminalistická prevence	122
9.	SYSTÉM OCHRANY VE VYBRANÝCH NÁRODNÍCH PARCÍCH V ZAHRANIČÍ.....	124

9.1	Karkonoski Park Narodowy v Polsku	124
9.1.1	Společná strategie péče o národní parky	125
9.1.2	Rozdíly v české a polské právní úpravě	126
9.2	Nationalpark Thayatal v Rakousku	127
9.2.1	Rozdílnost v právní úpravě české a dolnorakouské	128
9.3	Nationalpark Sächsische Schweiz v Německu	130
9.3.1	Rozdílnost mezi českou a saskou právní úpravou.....	131
10.	ZÁVĚR.....	133
11.	SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ	136
12.	SEZNAM OBRÁZKŮ.....	150
13.	SEZNAM GRAFŮ	151
14.	SEZNAM TABULEK.....	152
15.	SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	153
16.	SEZNAM PŘÍLOH	154

1. ÚVOD

Životní prostředí je společným dědictvím všech obyvatel celé planety. Překračuje hranice všech států i kontinentů a zásahy do životního prostředí na jednom místě, mohou svými dopady ovlivňovat prostředí na místech až překvapivě vzdálených. Společenský vývoj postupně ve větším a větším měřítku přivádí k tomu tématu značné množství pozornosti. Pozornost je to rozhodně žádoucí, avšak extrémy na obou stranách, tedy jak hysterická ochrana životního prostředí nerespektující práva jiných, a naopak naprosté ignorování dopadů jednání člověka na životní prostředí pouze s vidinou dosažení zisku, jsou bohužel dosud stále často viditelné. Nicméně i systémově racionálně nastavená ochrana životního prostředí a edukace zodpovědného chování individuálního jednotlivce jsou rovněž k vidění čím dál častěji. Jedním z pozitivních příkladů ochrany životního prostředí jsou nepochybně národní parky. *Národní parky jsou nejvýznamnějšími přírodními fenomény, které nebyly formovány bezprostředně činností člověka, nebyly výrazně přetvořeny dlouhodobým využíváním v minulosti a chrání konkrétní přírodní prostředí.*¹ V České republice máme v současné době čtyři národní parky a každý chrání jedinečné oblasti, jež se od ostatních národních parků odlišují.

V nejstarším parku na území České republiky, jímž je Krkonošský národní park, se jedná zejména o ochranu bezlesí nad horní hranicí lesa a horské a smíšené lesy. Horské a smíšené lesy jsou chráněny i v národním parku Šumava. Národní park České Švýcarsko chrání zejména pískovcová skalní města. Národní park Podyjí chrání zejména průlomové kaňonové údolí podél řeky Dyje. Dohromady všechny národní parky chrání přibližně 1,5 % území České republiky.

Pro srovnání počtu parků a rozlohy území chráněného statutem národního parku u našich nejbližších sousedů lze uvést, že Slovensko má devět národních parků na přibližně 6,5 % území, Rakousko má sedm národních parků na přibližně 3 % svého území. Polsko má dvacet tři národních parků rozkládajících se přibližně na

¹ VOMÁČKA, Vojtěch. *Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2018, s. 152.

1 % území a Německo má národních parků šestnáct na přibližně 2,9 % svého území.²

Význam národních parků je značný a neomezuje se jenom na území parku a jeho případného ochranného pásma. Kromě samotné ochrany přírody a zachování biologické a geologické rozmanitosti mají národní parky význam i vědecký, výzkumný, vzdělávací, hydrologický, klimatický a také i ekonomický. Národní parky vytvářejí pracovní místa, vytvářejí zakázky pro místní ekonomické subjekty, ale také lákají turisty, což přináší prostředky pro místní podnikatele z oblasti ubytovacích služeb, gastronomie i dalších služeb. Vybrané poplatky za ubytované hosty pak mohou přinášet prostředky i do pokladen měst a obcí, a tím napomáhat jejich rozvoji.

Dalším důležitým aspektem národních parků je jejich mezinárodní význam. Česká republika se ve své Ústavě zavazuje k tomu, že bude dodržovat závazky pro ni vyplývající z mezinárodního práva. *Vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, jsou součástí právního řádu.*³ Česká republika je vázána celou řadou mezinárodních smluv v oblasti životního prostředí. Také právní předpisy Evropské unie v mnohém dopadají na oblast ochrany životního prostředí v České republice.

Ve spojitosti s touto oblastí se lze zmínit například i o síti Natura 2000. V rámci ochrany lokality z této sítě hraje zásadní úlohu článek 6 evropské směrnice o ochraně přírodních stanovišť.⁴ Na požadavky vyplývající z této směrnice bylo třeba reagovat, neboť v minulosti existující plány péče pro chráněné oblasti, kam patří i národní parky, nemusely dostačovat.⁵ Všechny národní parky v České republice jsou většinou svého území součástí sítě Natura 2000. Projevem neplnění mezinárodních závazků bylo v minulosti například to, že předmětem ochrany národních parků byly současně i předměty ochrany evropských

²DOLEJSKÝ, Vladimír. *NÁRODNÍ PARKY ČESKÉ REPUBLIKY, JEJICH VÝZNAM A DLOUHODOBÉ VIZE*. Online. [2016]. Dostupné z: https://www.krnap.cz/media/tjkh51g/05_dolejsky_mzp.pdf, [cit. 16.07.2023].

³ Článek 10 Ústavního zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

⁴ Směrnice Rady 92/43/EHS, o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin

⁵ Evropská unie. *Péče o lokality Natura 2000: ustanovení článku 6 směrnice o 'stanovištích' 92/43/EHS*. Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské unie, 2019, s. 21.

významných lokalit Natura 2000, což nebylo naším zákonem deklarováno. Dle důvodové zprávy bylo potřeba zpřesnit definici této kategorie zvláště chráněného území, a to i ve vazbě na vymezení pojmu národní park v mezinárodních dokumentech.⁶ Aktuální znění zákona o ochraně přírody a krajiny již tyto nedostatky neobsahuje.⁷

V roce 2020 jsem vypracoval v rámci studentské vědecké a odborné činnosti na Policejní akademii České republiky v Praze práci na téma Ekologické kriminality v Krkonošském národním parku. S prací se mi podařilo zvítězit ve dvacátém ročníku soutěže studentské vědecké a odborné činnosti v soutěžní oblasti kriminalistika, kriminologie. Výsledky z této práce následně do určité míry tvořily základ pro mou navazující diplomovou práci o metodice odhalování a vyšetřování ekologické kriminality, kdy jsem se mimo jiné zaměřoval právě na oblast Krkonošského národního parku. Ve své rigorózní práci bych chtěl rozšířit rozsah své původní práce a zmapovat ekologickou kriminalitu ve všech národních parcích České republiky a zjištěné výsledky a případy pak porovnat s metodikou odhalování a objasňování ekologické kriminality. Pro zkvalitnění a rozšíření práce byl kromě prováděných šetření u správ národních parků, okresních soudů a Policie České republiky rozšířen okruh adresátů žádostí. Pro případy, kdyby byly případy ekologické kriminality projednávány v prvním stupni krajskými soudy, byly navíc vzneseny dotazy na krajské soudy. Pracoviště Policie České republiky byla navíc dotazována i na personální stavy, aby mohla být porovnána možnost poskytování spolupráce správám národních parků v minulosti a nyní. Jelikož se nedochovala data od 01.01.2000, od kdy byla strážcům přírody dána zákonem možnost vyžadovat spolupráci od Policie České republiky, byla data požadována alespoň k 01.01.2010, kdy začala být účinná novela trestního zákoníku a pro toto období jsou sledovány i počty trestných činů proti životnímu prostředí.

S ohledem na specifickou situaci panující v důsledku pandemie Covidu 19 je třeba počítat s tím, že zejména v letech 2020 a 2021 mohl být vývoj kriminality do značné míry ovlivněn tehdejší situací, řadou omezení a nižší možností cestovat.

⁶ VOMÁČKA, Vojtěch. *Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2018, s. 154.

⁷ Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

Jedinečnost tohoto období se projevila i výrazným poklesem kriminality a část kriminality se přesunula do virtuálního prostředí, což vedlo k masivnímu nárůstu kybernetické kriminality. Omezení cestování a například dočasná úplná uzávěra okresu Trutnov, kam patří velká část Krkonošského národního parku, a mimořádná opatření zde panující pak do značné míry mohla omezovat možnost páchání veškeré kriminality, ekologickou kriminalitu nevyjímaje. Situace se však poměrně rychle vrátila do zaběhnutých kolejí a Krkonošský národní park podle anonymních dat mobilních operátorů v roce 2022 zaznamenal rekordní návštěvnost. Mluvčí Správy Krkonošského národního parku uvedl, že Krkonoše zaznamenaly 12.111.212 návštěv, což je přibližně o 250.000 tisíc více než v roce 2018. Samotný Krkonošský národní park zaznamenal 5.763.996 návštěv, což téměř o milion překonalo návštěvnost z před covidového roku 2018.⁸ Rekordní návštěvnost však kromě trendu dlouhodobě vzrůstající návštěvnosti mohla ovlivnit i ruská agrese vůči Ukrajině. I do oblasti Krkonoš se totiž přesunula část uprchlíků z Ukrajiny. Ministerstvo vnitra zde disponuje několika objekty se značnou ubytovací kapacitou. Lze však oprávněně předpokládat, že cílem uprchlíků nebyla turistika, nýbrž útěk před válečným konfliktem, případně pracovní příležitosti.

Naopak negativním směrem mohla být a byla ovlivněna návštěvnost Národního parku České Švýcarsko, který v roce 2022 zasáhl tragický požár bezprecedentních rozměrů. Jednalo se o nejrozsáhlejší požár na území České republiky a jeho následky byly z ekologického hlediska o to horší, že zasáhl ve značné míře území Národního parku České Švýcarsko. Samotnému požáru i následnému policejnímu vyšetřování byla věnována ze strany veřejnosti a médií značná pozornost. Vcelku nečekaně pak došlo k doznání bývalého dobrovolného strážce parku, který se k založení požáru přihlásil a poté skončil ve vazbě. Tato skutečnost vedla k dalšímu zájmu médií, která se pokoušela zjistit více informací o muži, který se k podpálení parku doznal.⁹

⁸ DRAHNÝ, Radek. *Rok 2022 – Návštěvníci se po covidové pauze vrátili do hor a Krkonoše mají nový rekord.* Online. [16.05.2023]. Dostupné z: <https://www.krnep.cz/aktuality/tz-rok-2022-navstevnici-se-po-covidove-pauze-vratili-do-hor-a-krkonose-maji-novy-rekord/>. [cit. 16.07.2023].

⁹ SKALICKÝ, Matěj. MUŽ, KTERÝ MĚL ZAPÁLIT ČESKÉ ŠVÝCARSKO. BÝVALÉMU STRÁŽCI PARKU HROZÍ 15 LET VĚZENÍ. Online. [22.06.2023]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/vinohradska-12-pozar-ceske-svycarsko-hrensko-zhar-strazce-parku-vezeni_2306220600_nel. [cit. 23.07.2023].

Poškození životního prostředí je lepší předcházet než řešit vzniklé následky, proto je vhodné, že mají národní parky zákonné prostředky, které umožňují některé činnosti člověka usměrňovat a omezovat. Právomoci se navíc stále postupně rozšiřují. Stav právní úpravy se neustále vyvíjí a novelizace zákona o ochraně přírody a krajiny jsou poměrně častá.

V porovnání s předchozím trestním zákonem došlo ke značnému vývoji i na poli ekologické trestné činnosti a počtu trestných činů spadající pod tuto oblast. Od roku 2010 mají orgány činné v trestním řízení možnost stíhat poměrně širokou paletu protiprávního jednání proti životnímu prostředí. Zastoupení trestných činů proti životnímu prostředí k celkovému počtu trestných činů je výrazně menšinové. Pro ilustraci byla využita data ze statistických přehledů kriminality Policie České republiky za roky 2016 až 2024, kdy v roce 2024 jsou data platná do konce prvního pololetí.¹⁰ K celkovému počtu trestných činů jsou porovnávány počty úmyslných a nedbalostních poškození životního prostředí, pytláctví a týrání zvířat případně jejich ekvivalent v podobě zanedbání péče. Ostatní trestné činy proti životnímu prostředí jsou zastoupeny zcela marginálně, případně vůbec.

Rok	Poškození úmyslné	Poškození nedbalostní	Pytláctví	Týrání	Celkový počet TČ
2016	21	8	83	120	218.162
2017	24	6	55	126	202.303
2018	34	10	70	157	192.405
2019	46	8	50	163	199.221
2020	45	12	54	163	165.525
2021	48	9	54	164	153.233
2022	37	13	53	133	181.991
2023	33	8	44	180	181.417
2024 (1/2)	20	8	25	125	91.315

Tabulka 1 - Trestné činy proti životnímu prostředí v porovnání s optikou celkové kriminality za roky 2016 až 2024

¹⁰ Policie České republiky. *Statistické přehledy kriminality za roky 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024*. Online. Dostupné z: <https://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>. [cit. 14.09.2024].

Za ekologickou kriminalitu neboli trestné činy proti životnímu prostředí jsou trestním zákoníkem považovány trestné činy vyjmenované v hlavě VIII zvláštní části. Tato hlava obsahuje ustanovení v rozmezí § 293 až § 308 a celkově zde nalezneme skutkové podstaty sedmnácti trestných činů.

Cílem této práce je zejména ověřit následující hypotézy a najít odpovědi na tyto otázky:

- 1) Zda v Krkonošském národním parku pokračoval trend, že zde téměř nedocházelo k ekologické kriminalitě.
- 2) Zda se případy ekologické kriminality téměř neobjevovaly ani na území ostatních národních parků.
- 3) Zjistit, jaké druhy ekologické kriminality byly páčány na území jednotlivých národních parků.
- 4) Porovnat kriminogenní faktory, které mohou ovlivňovat počty skutků v jednotlivých národních parcích.
- 5) Zda metodika odhalování a vyšetřování ekologické kriminality odpovídá i pro skutky spáchané na území národních parků.
- 6) Zjistit případné rozdíly či specifika v porovnání s obecnou metodikou odhalování a vyšetřování ekologické kriminality.

Kromě těchto cílů bych v práci dále chtěl v omezeném měřítku zmapovat i historii národních parků, popsat okolnosti jejich vzniku, problémy, kterým parky postupem času čelily, a to zejména se zaměřením na protiprávní činnosti. Dále má práce za cíl zjistit, v čem se liší nastavení ochrany jednotlivých parků, jaké aktuální problémy parky nejvíce trápí a jaká opatření by mohla přispět ke zlepšení situace. Jedna část práce je rovněž věnována porovnání nastavení systému ochrany v českých národních parcích s činností parků v zahraničí.

V práci byly využity tyto vědecké metody: polostrukturovaný rozhovor, studium a analýza dokumentů.

2. HISTORIE VZNIKU NÁRODNÍCH PARKŮ V ČESKÉ REPUBLICE

K založení světově prvního národního parku došlo již v devatenáctém století, konkrétně v roce 1872. Šlo o Yellowstoneý národní park na území Spojených států amerických. K ochraně parku federální vláda poskytla armádní jednotku jezdeckva, která měla za cíl vyznačit hranice parku a zamezit bílým osadníkům v osídlení území parku. První národní park v Evropě byl založen v roce 1909 ve Švédsku.¹¹ Jedná se o Národní park Sarek, který leží v hornatém území na severu Švédska. Na našem území byla založena nejstarší přírodní rezervace v roce 1838, a to Žofínský prales. Jeho tehdejší majitel hrabě Jiří L. Buqoy v něm uskutečňoval myšlenky francouzského filozofa J. J. Russeaua a prales měl sloužit jako památník dob dávno minulých pro budoucí generace přátel přírody.¹² Prvním národním parkem na území tehdejšího Československa se stal v roce 1949 Tatranský národní park. Tatranský národní park byl zřízený zákonem Slovenskej národnej rady č. 11/1948 Zb.¹³ Ke zřízení prvního národního parku na území dnešní České republiky pak došlo o 14 let později, tedy v roce 1963 a byl jím Krkonošský národní park. V roce 1991 vznikl národní park Podyjí a národní park Šumava. V roce 2000 pak došlo k vyhlášení dosud nejmladšího parku, kterým je národní park České Švýcarsko.

V poslední době se začalo intenzivně hovořit o vytvoření dvou nových národních parků. Jejich vyhlášení si stanovila aktuální vláda České republiky do svého programového prohlášení.¹⁴ Pátým národním parkem by se tak mohl stát NP Křivoklátsko a šestým NP Soutok, známý též jako Moravská Amazonie. Jedná se o místo na soutoku Dyje a Moravy v cípu pod Břeclaví. Zda tyto plány budou v nejbližší době realizovány není zřejmé. Minimálně v oblasti plánovaného NP

¹¹ PELC František a PLESNÍK Jan. *Národní parky ve světě*. In: *Ochrana přírody*, 2013, č. 2, s. 32-33.

¹² VRŠKA Tomáš a KRÁL Kamil. *Žofínský prales kráčí do světa*. In: *Ochrana přírody*, 2013, č. 6, s. 22.

¹³ Zákon Slovenskej národnej rady č. 11/1948 Zb., o Tatranskom národním parku ve znění k 1. 1. 1949

¹⁴ Vláda České republiky. *Programové prohlášení vlády České republiky*. Online. [leden 2022] Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/jednani-vlady/programove-prohlaseni/programove-prohlaseni-vlady-Petra-Fialy.pdf>. [cit. 17.05.2023].

Soutok došlo k částečné změně plánu, kdy v aktualizovaném programovém prohlášení vlády¹⁵ je již hovořeno pouze o vyhlášení NP Křivoklátska a připravení podkladů k NP Soutok. V této oblasti by nyní mohla vzniknout alespoň chráněná krajinná oblast, o čemž se vyjádřil po svém jmenování ministr životního prostředí Petr Hladík pro časopis Ochrana přírody.¹⁶

2.1 Krkonošský národní park

Nejstarší park na území České republiky v roce 2023 oslavil šedesáté výročí od svého založení. Počátky ochrany na tomto území však sahají hlouběji do historie.

2.1.1 První opatření k ochraně přírody na území dnešního Krkonošského národního parku

K vydání prvního zákonného předpisu směřujícího k ochraně přírody v Krkonoších došlo podle některých pramenů již v roce 1903.¹⁷ Mělo by se jednat se o výnos c. k. místodržitelství v Praze k ochraně krkonošské flóry. Výnos měl být přijat v návaznosti na nadměrný sběr rostlin, což souviselo s turismem. Zmíněný právní předpis byl za účelem této práce hledán jednak v Národním archivu v Praze a rovněž byl vznesen dotaz na Krkonošské muzeum ve Vrchlabí, avšak ani v jednom ze zmiňovaných míst se jej nepodařilo nalézt. Stejně tak se nepodařilo pramen nalézt ani vzneseným dotazem do archivu ve Vídni. Hrabě Jan Nepomuk František Harrach, který je s oblastí dnešního Krkonošského národního parku silně spjat, si o rok později založil soukromou rezervaci a pověřil svůj lesnický personál, aby mimo jiné střežil i horskou flóru. Rezervace měla velikost lehce přes 60 hektarů a nacházela se v Labském dole.

Po pádu Rakousko-Uherského mocnářství došlo k prozatímnímu převzetí dosavadních zemských zákonů a nařízení, a to v souvislosti se zákonem č. 11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu československého.¹⁸ Nově vzniklý Československý stát pak vydal svou vlastní vyhlášku o ochraně krkonošské

¹⁵ Vláda České republiky. *Aktualizované programové prohlášení vlády České republiky*. Online. [01.03.2023]. Dostupné z: <https://vlada.gov.cz/assets/jednani-vlady/programove-prohlaseni/Aktualizovane-Programove-prohlaseni-vlady-.pdf>. [cit. 17.05.2023].

¹⁶ ŠŮLOVÁ Karolína. *Rozhovor s Petrem Hladíkem*. In: Ochrana přírody. 2023, č. 2, s. 38-39.

¹⁷ BAŠTA Jiří. K historii Krkonošského národního parku. In: Živa. 2013, č. 4, s. 65.

¹⁸ Čl. 2 zákona č. 11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu československého ve znění k 28.10.1918

květeny v roce 1919. Za ničení květeny byly stanoveny značně přísné tresty, například pokuta až do výše 200 Kč nebo dva týdny vězení. Nebyl však pověřen úřad, který by dohlížel nad vymáháním vyhlášky, což mohlo v praxi znamenat problematickost vymáhání tohoto právního předpisu. O rok později vydala vyhlášku obdobného obsahu Okresní politická správa v Jilemnici. V roce 1923 podal botanik prof. František Schustler návrh na zřízení národního parku, avšak návrh nebyl úspěšný. Na jeho památku v Krkonoších můžeme nalézt Schustlerovu zahrádku, která se nachází nedaleko Pančavského vodopádu v Pančavské jámě. Později následovalo vydání územně omezených vyhlášek místních samospráv v Jilemnici a ve Vrchlabí a v roce 1931 došlo k prohlášení Kotelních jam za rezervaci. V roce 1952 na základě výnosu ministerstva školství došlo k vyhlášení osmi státních přírodních rezervací v oblasti dnešního Krkonošského národního parku.¹⁹

2.1.2 Založení Krkonošského národního parku

Ke zřízení Krkonošského národního parku došlo vydáním nařízení vlády č. 41/1963 Sb.²⁰ Jednalo se o vcelku skromný právní předpis, který vymezoval území Krkonošského národního parku, stanovoval ochranu a zajištění národního parku, zřizoval Správu Krkonošského národního parku a v závěrečných ustanoveních hovořil o ústředním řízení ministerstvem školství, předpokládal vznik statutu s podrobnostmi ochrany, hovořil o zachování lázeňského statutu Janských Lázní a stanovoval, že účinnost nabývá dnem vyhlášení. V příloze pak byly vymezeny hranice Krkonošského národního parku. Počátky parku byly spojeny různými komplikacemi. Pro zajímavost lze uvést například ustanovení vybraného člena Komunistické strany Československa na post vedoucího ekonoma. Po jeho nástupu tento rozdál ostatním zástupcům jednotlivých odborů již vyplněné přihlášky do komunistické strany včetně popisu náklonosti ke komunismu, které stačilo jen podepsat.²¹ O několik let později vyšlo najevo, že tento dosazený člen Komunistické strany Československa je podezřelý z rozkrádání majetku parku,

¹⁹ BAŠTA Jiří. K historii Krkonošského národního parku. In: Živa, 2013, č. 4, s. 65n

²⁰ Nařízení vlády č. 41/1963 Sb., Vládní nařízení o zřízení Krkonošského národního parku, ve znění k 10.06.1963

²¹ FANTA, Josef. *Jak jsem zakládal KRNAP*. Přednáška. Krkonošské centrum environmentálního vzdělávání KRTEK. Vrchlabí, 10.01.2023.

kdy mimo jiné měl způsobit na tehdejší poměry výraznou škodu tím, že rozprodal stavební materiál na zhotovení horských cest. Spisový materiál tohoto případu byl pro účely této práce vyhledáván. Ve Státním oblastním archivu v Trutnově nebyl dle zadaných parametrů nalezen. Dotazem na Státní oblastní archiv v Hradci Králové, kde by se spis mohl dochovat, pokud by byl případ v prvním stupni projednáván Krajským soudem v Hradci Králové se jej rovněž nepodařilo nalézt, ač zde pro problematiku KRNAPu jinak mají vymezenou vlastní sekci. Hradecký archiv pak opět odkázal na archiv v Trutnově z důvodu nalezení shody jména pro spisový materiál vedený pod spisovou značkou Pv 524/66. Uvedený spis se týkal obviněného shodného jména a trestná činnost byla v oblasti Krkonoš. Nicméně pachatelem byl mladistvý a jednalo se o drobnější majetkovou trestnou činnost. Uvedený spis s případem zmíněným profesorem Fantou se tedy s největší pravděpodobností nedochoval.

Nařízení z roku 1963 bylo platné až do roku 1991, kdy bylo vydáno nařízení vlády č. 165/1991 Sb., Nařízení vlády České republiky, kterým se zřizuje Krkonošský národní park a stanoví podmínky jeho ochrany.²² Tímto došlo k opětovnému vyhlášení Krkonošského národního parku. Potřetí byl Krkonošský národní park znovu vyhlášen v roce 2017, a to v souvislosti s účinností tzv. velké novely zákona o ochraně přírody a krajiny.²³

Co se týče předmětu ochrany v Krkonošském národním parku, jsou jím „*přírodní ekosystémy vázané na přírodovědecky nejhodnotnější část horského celku Krkonoš. Předmětem ochrany jsou též evropsky významné druhy a typy evropských stanovišť, pro něž jsou na území národního parku vymezeny evropsky významné lokality.*“²⁴

2.2 Národní park České Švýcarsko

Národní park České Švýcarsko je v tuto chvíli nejmladším z národních parků v České republice. K jeho vyhlášení došlo v roce 2000. K vyhlášení Národního

²² Nařízení vlády č. 165/1991 Sb., Nařízení vlády České republiky, kterým se zřizuje Krkonošský národní park a stanoví podmínky jeho ochrany, ve znění k 10.05.1991

²³ Zákon č. 123/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů, ve znění k. 01.06.2017

²⁴ Příloha č. 2 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

parku České Švýcarsko došlo nikoliv nařízením vlády, ale samostatným zákonem.²⁵ Ke zrušení samostatného zákona o opětovném vyhlášení národního parku České Švýcarsko došlo v rámci již zmíněné velké novely zákona o ochraně přírody a krajiny z roku 2017, kam bylo vloženo ustanovení o národním parku České Švýcarsko.²⁶ Toto ustanovení vtělovalo obsah původního zákona o vyhlášení národního parku České Švýcarsko do zákona o ochraně přírody a krajiny. Národní park České Švýcarsko byl jako jediný park vyhlášen samostatným zákonem z důvodu požadavků zákona o ochraně přírody a krajiny z roku 1992.²⁷ Předchozí zákon o státní ochraně přírody nepožadoval vyhlášení zákonem, pro zřízení postačovalo vydání vládní vyhlášky,²⁸ jak tomu bylo v případě všech zbylých národních parků.

Před vyhlášením národního parku v Českém Švýcarsku byla oblast dnešního národního parku součástí CHKO Labské pískovce. K vyhlášení chráněné krajinné oblasti došlo v roce 1972, ačkoliv snahy o vyhlášení právem regulované ochrany této oblasti se objevovaly již ve dvacátých letech dvacátého století.²⁹ Za první Československé republiky byla vyhlášena první chráněná území, a to Edmundova soutěska, Pravčická brána a Tiské stěny. Ve spojení s přeshraničním územím parku Sächsishe Schweiz, který vznikl v roce 1990, je Českosaské Švýcarsko nejrozsáhlejší pískovcovou krajinou v celé Evropě.³⁰ Turistický zájem o oblast Českosaského Švýcarska je záležitostí starou necelých dvě stě let a je spjat se zavedením lodní dopravy a později železničním spojením oblasti s Drážďanami. Oblast je tak možno považovat za jednu z kolébek středoevropské turistiky a horolezectví.

²⁵ Zákon č. 161/1999 Sb., kterým se vyhlašuje národní park České Švýcarsko, ve znění k 01.01.2000

²⁶ §15a zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění k 01.06.2017

²⁷ § 15 odst. 3 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny ve znění k 01.06.1992.

²⁸ § 8 odst. 1 zákona č. 40/1956 Sb., o státní ochraně přírody, ve znění k 24.08.1956

²⁹ Národní park České Švýcarsko. *HISTORIE OCHRANY PŘÍRODY*. Online. Dostupné z: <https://www.npcs.cz/en/node/131>. [cit. 22.07.2023].

³⁰ HÄRTEL, Handrij; BENDA Pavel a NAGEL Richard. *Patnáct let národního parku České Švýcarsko – čtvrtstoletí národního parku Saské Švýcarsko*. In: *Ochrana přírody*. AOPK ČR, 2015, č. 1, s. 4-5.

Na rozdíl od Krkonošského národního parku a národního parku Podyjí nemá národní park České Švýcarsko vyhlášené ochranné pásmo.³¹ Předmětem ochrany jsou: „přírodní ekosystémy vázané na část přírodovědecky nejhodnotnějšího území Labských pískovců. Předmětem ochrany jsou též evropsky významné druhy a typy evropských stanovišť, pro něž jsou na území národního parku vymezeny evropsky významné lokality“.³²

2.3 Národní park Šumava

Ve stejném roce, kdy byl Krkonošský národní park vyhlášen národním parkem, tedy v roce 1963, byla oblast Šumavy vyhlášena jako chráněná krajinná oblast. Stalo se tak za pomoci výnosu ministerstva školství a kultury ze dne 27.12.1963 čj. 53855/63-V/2, uveřejněném ve věstníku ministerstva školství a kultury ročník 1964. Tento předpis byl následně zrušen a novelizován výnosem ministerstva kultury České socialistické republiky č. 5954 ze dne 17.3. 1975.³³ K vyhlášení Šumavy národním parkem došlo teprve v roce 1991, a to nařízením vlády České republiky č. 163/1991 Sb.³⁴ Toto nařízení odkazovalo na tehdejší zákon o ochraně přírody č. 40/1956 Sb.³⁵ Oproti Krkonoším měla Šumava v roce 1963 tu nevýhodu, že hraničila se Spolkovou republikou Německo a působila zde armáda, a proto byly její šance na to, aby se v tu dobu stala národním parkem prakticky nulové. Na značnou část území dnešního národního parku byl vstup pro osoby s výjimkou příslušníků armády a pohraniční stráže zakázán. Zároveň byla část chráněné krajinné oblasti v příhraniční vojenské zóně, avšak paradoxně to vedlo spíše k pozitivnímu dopadu na zdejší přírodu. S výjimkou hraničních opatření, cvičení a staveb zde totiž probíhal přirozený přírodní vývoj, a to již od roku 1948.³⁶

K předmětu ochrany v národním parku Šumava hovoří zákon o ochraně přírody a krajiny následovně: „Předmětem ochrany národního parku jsou přírodní ekosystémy vázané na přírodovědecky nejhodnotnější část horského celku

³¹ VOMÁČKA, Vojtěch. *Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2018, s. 157.

³² Příloha č. 1 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

³³ Výnos ministerstva kultury České socialistické republiky č. 5954, ve znění k 17.03.1975

³⁴ Nařízení vlády České republiky č.163/1991 Sb., ve znění k 10.05.1991

³⁵ Zákon č. 40/1956 Sb., o státní ochraně přírody, ve znění k 01.01.1987

³⁶ FANTA, Josef. *CHKO Šumava po 50 a národní park po více než 20 letech – pohled z odstupu*. In: Živa, 2013, č. 5, s. 89.

*Šumavy. Předmětem ochrany jsou též evropsky významné druhy a typy evropských stanovišť, pro něž jsou na území národního parku vymezeny evropsky významné lokality.*³⁷

2.4 Národní park Podyjí

Národní park Podyjí byl vyhlášen nařízením vlády č. 164/1991 Sb.³⁸ Vyhlášení proběhlo stejně jako v případě ostatních parků vyhlašovaných v roce 1991 v souladu s tehdy platným zákonem o ochraně přírody číslo 40/1956 Sb.³⁹ Tato vyhláška derogovala výnos Ministerstva kultury České socialistické republiky z 11. prosince 1978, čj. 22 927/78, o zřízení chráněné krajinné oblasti „Podyjí“ k ochraně všech hodnot krajiny, jejího vzhledu a typických znaků, přírodních zdrojů a vyváženého životního prostředí.⁴⁰ Režim ochrany přírody v Podyjí byl tedy povýšen z CHKO na národní park. Podobně jako Šumava, tak i Podyjí bylo za minulého režimu součástí hraniční zóny, a tak se do značné části oblasti dnešního národního parku nebylo pro běžné občany možné dostat. Během prvních porevolučních let docházelo na území Podyjí k setkávání ministrů životního prostředí na české i rakouské straně. Na obou stranách hranice byla vůle ke zřízení společného chráněného území.⁴¹ Na české straně vznikl park o devět let dříve než v Rakousku.

*Co se týče předmětu ochrany, tak tím jsou: „přírodní ekosystémy vázané na nejcennější část údolí Dyje a jejích přítoků, s výrazným fenoménem průlomového říčního údolí a vrcholového plató, včetně unikátních skalních tvarů. Předmětem ochrany jsou též evropsky významné druhy a typy evropských stanovišť, pro něž jsou na území národního parku vymezeny evropsky významné lokality.*⁴²

³⁷ Příloha č. 4 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

³⁸ Nařízení vlády České republiky č. 164/1991 Sb., kterým se zřizuje Národní park Podyjí a stanoví podmínky jeho ochrany, ve znění k 20.03.1991

³⁹ Zákon č. 40/1956 Sb., o státní ochraně přírody, ve znění k 01.01.1987

⁴⁰ Výnos Ministerstva kultury České socialistické republiky z 11.12.1978, čj. 22 927/78, o zřízení chráněné krajinné oblasti „Podyjí“, registrovaný v částce č. 4/1979 Sb. ve znění k 06.03.1979

⁴¹ ROTHŘOCKL, Tomáš. *Národní park Podyjí – správný krok do Evropy*. Živa. 2016, č. 4, s. 81n

⁴² Příloha č. 3 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

3. PRÁVNÍ OCHRANA V NÁRODNÍCH PARCÍCH A SYSTÉM VYMÁHÁNÍ PRÁVA

Mezinárodní svaz ochrany přírody (International Union for Conservation of Nature, IUCN), jehož je Česká republika členem, má stanoveno několik kategorií chráněných území.⁴³

Ia – přísná přírodní rezervace

Ib – území divoké přírody

II – národní park

III – přírodní památka nebo prvek

IV – území pro péči o stanoviště/druhy

V – chráněná krajinná oblast nebo mořská oblast

VI – chráněné území s udržitelným využíváním přírodních zdrojů

Národní parky spadají do kategorie II, kde by hlavním cílem ochrany měla být ochrana ekosystémů typických pro dané území a také by měly být jakýmsi základem pro příležitosti v oblastech činností duchovních, vědeckých, výchovně vzdělávacích a rekreačních.

Toto vymezení svým pojetím do značné míry přebírá i naše zákonná úprava v zákoně o ochraně přírody a krajiny. Podle české právní úpravy jsou kategorie zvláště chráněných území: národní parky, chráněné krajinné oblasti, národní přírodní rezervace, přírodní rezervace, národní přírodní památky a přírodní památky. Stejný zákon stanoví, že „*Rozsáhlá území s typickým reliéfem a geologickou stavbou a převažujícím výskytem přirozených nebo člověkem málo pozměněných ekosystémů, jedinečná a významná v národním či mezinárodním měřítku z hlediska ekologického, vědeckého, vzdělávacího nebo osvětového, lze vyhlásit za národní parky.*“⁴⁴ Také je v témže ustanovení stanoveno jako poslání

⁴³ LAUSCHE, Barbara. *Guidelines for Protected Areas Legislation*. Bonn: International Union for Conservation of Nature, 2011, s. 147.

⁴⁴ §15 odst. 1 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

národních parků: „*naplňovat dlouhodobé cíle ochrany národních parků a také umožnit využití území národních parků k trvale udržitelnému rozvoji, ke vzdělávání, výchově, výzkumu a k přírodě šetrnému turistickému využití, a to způsoby, které nejsou v rozporu s dlouhodobými cíli ochrany národního parku.*“⁴⁵

Kromě toho se v § 15 zákona o ochraně přírody a krajiny hovoří mimo jiné o tom, že využití národních parků musí být podřízeno zachování jejich ekologicky stabilních a přirozených ekosystémů, dosažení jejich přirozené biologické rozmanitosti a musí být v souladu s cíli ochrany sledovanými jejich vyhlášením. Jako dlouhodobý cíl je popsáno zachování nebo postupná obnova přirozených ekosystémů včetně zachování nerušeného průběhu přírodních dějů a zachování nebo postupné zlepšování stavu ekosystémů, jejichž existence je podmíněna činnostmi člověka významnou z hlediska biologické rozmanitosti.

V České republice je uplatňován částečně odlišný přístup při kategorizaci území od mezinárodního standardu IUCN. Kompatibilita podle mezinárodního standardu a vnitrostátní definice nemusí být shodná, protože kategorizace IUCN nemá povahu závazné mezinárodní smlouvy, ačkoliv usnesením vlády o souhlasu se vstupem České republiky do tohoto svazu pověřila vláda Ministerstvo životního prostředí zajistit plnění závazků ze členství vyplývajících.⁴⁶ Podle vyhlášky Ministerstva životního prostředí č. 45/2018 Sb.⁴⁷ je orgán ochrany přírody příslušný k zajištění zpracování plánu péče povinen zpracovat plán péče, ve kterém je mimo jiné nutné uvést i kategorizaci chráněného území podle IUCN. Ne všechny národní parky v České republice spadají do zmíněné kategorie II podle IUCN. NP České Švýcarsko, NP Podyjí i NP Šumava spadají do kategorie II. Nicméně Krkonošský národní park spadá do kategorie V, tedy z hlediska mezinárodní klasifikace spadá pouze pod kategorii chráněné krajiny.⁴⁸

⁴⁵ §15 odst. 4 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

⁴⁶ Usnesení Vlády České republiky ze dne 16.02.2000 č. 190, k návrhu na vstup České republiky do Světového svazu ochrany přírody (IUCN)

⁴⁷ Vyhláška Ministerstva životního prostředí České republiky č. 45/2018 Sb., o plánech péče, zásadách péče a podkladech k vyhlášení, evidenci a označování chráněných území

⁴⁸ HOŠEK, Michael. *Kdy je národní park národním parkem? Světová kategorizace chráněných území v tuzemské praxi.* In: Ochrana přírody. AOPK ČR, 2013, č. 2, s. 27.

3.1 Vyhlášení národních parků

Národní parky a jejich ochranná pásma jsou v Českém právním prostředí vyhlášeny zákonem č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny.⁴⁹ Vyhlášeny jsou v době psaní této práce celkem čtyři národní parky. Národní Park České Švýcarsko, jehož předmět ochrany a slovní vymezení hranic a orientační grafické znázornění průběhu jsou uvedeny v příloze číslo jedna k zákonu o ochraně přírody a krajiny. Krkonošský národní park, který má předmět ochrany a slovní vymezení hranic parku a orientační znázornění průběhu hranic a průběh hranic ochranného pásma uvedeny v příloze číslo dva k zákonu o ochraně přírody a krajiny. Třetím v pořadí je národní park Podyjí, který má stejné údaje jako KRNAP zapsané v příloze číslo tři. Posledním parkem je pak národní park Šumava, který má předmět ochrany a slovní vymezení hranic a orientační grafické znázornění průběhu hranic uvedeny v příloze čtyři k zákonu o ochraně přírody a krajiny. Národní parky České Švýcarsko a Šumana tedy na rozdíl od KRNAPu a národního parku Podyjí nemají v přílohách orientační grafické znázornění průběhu hranic ochranného pásma, neboť žádné ochranné pásmo nemají.

3.2 Základní ochranné podmínky národních parků

V navazující části zákona o ochraně přírody a krajiny je popsána ochrana národních parků a zajištění péče o národní parky. Na celém území národních parků je zakázáno umisťovat nebo povolovat důlní díla, vymezovat nové průmyslové zóny, stanovovat průzkumná území, těžit nerosty, rašelinu nebo slatinu. Také je zakázáno odstraňovat odpady, které mají původ mimo území národního parku, zavádět intenzivní chovy zvířete, měnit stávající vodní režim pozemků, rozšiřovat nepůvodní druhy rostlin a vypouštět živočichy kromě schváleného vypouštění živočichů. Jako další omezení pro činnosti člověka je umisťování světelných zdrojů mimo uzavřené objekty, provádění ohňostrojů nebo používání zábavní pyrotechniky, také je zakázáno létat v rozporu s podmínkami stanovenými v opatření obecné povahy podle zvláštních právních předpisů kromě

⁴⁹ §15 odst. 5 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

letů k zajištění bezpečnosti státu, ochrany osob, majetku nebo veřejného pořádku a letů pro potřeby orgánů ochrany přírody.

Další omezení neplatí na celém území národních parků, ale jen na území mimo zastavěná a zastavitelná území obcí. Výčet těchto činností je značný a demonstrativně lze uvést například vjíždění a setrvávání motorovými vozidly a obytnými přívěsy mimo silnice, místní komunikace a místa vyhrazená orgánem ochrany přírody. Obdobně toto omezení platí i pro jízdy na kole nebo koni, kdy výjimku z těchto omezení mají členové integrovaného záchranného sboru a další vyjmenované složky. Zakázáno je rovněž provozování horolezeckých sportů nebo splouvání vodních toků nebo provozování jiných vodních sportů vyjma území vyhrazená orgánem přírody. Zákaz platí i na táboření a rozdělávání ohňů mimo místa vyhrazená orgánem přírody. Také je zakázáno například pořádání sportovních, turistických nebo jiných veřejných akcí mimo místa vyhrazená orgánem ochrany přírody, provozování letadel způsobilých letu bez pilota (dronů), ale i provádět chemický posyp cest s výjimkou údržby silnic I. třídy.

Dělení na činnosti zakázané na celém území národních parků a dále na činnosti na území prvních zón národních parků obsahovalo starší znění zákona o ochraně přírody a krajiny, a to až do takzvané velké novely, což byla novelizace zákonem č. 123/2017 Sb.⁵⁰ Území národních parků se před velkou novelou členila do třech zón, přičemž první zóna byla zónou nejpřísněji chráněnou. Velká novela rovněž vypustila některé z taxativně vymezených zákazů ve vazbě na obecný pokrok a rozvoj nebo případnou neaplikovatelnost z důvodu neodpovídajících formulací zákazů či chybějících definic pojmů.⁵¹

Ze zákazů lze udělit výjimku postupem podle § 43 zákona o ochraně přírody a krajiny, a to v případech, kdy převažuje jiný veřejný zájem nad zájmem ochrany přírody anebo pokud povolovaná činnost významně neovlivní zachování stavu

⁵⁰ Zákon č. 123/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů, ve znění k. 01.06.2017

⁵¹ VOMÁČKA, Vojtěch. *Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2018, s. 168.

předmětu ochrany zvláště chráněného území.⁵² Výjimku, která se týká blíže neurčeného okruhu osob, je možno povolit také opatřením obecné povahy.

3.3 Bližší ochranné podmínky jednotlivých národních parků

Kromě obecných ochranných podmínek platících na území všech národních parků jsou zákonem o ochraně přírody a krajiny vymezeny i bližší ochranné podmínky specifické pro konkrétní území každého z národních parků. Výčet těchto omezení je výrazně menší. Ve všech parcích je bez souhlasu orgánu ochrany přírody shodně zakázáno měnit druhy nebo způsoby využití pozemků, mimo zastavěné území obcí a zastavitelné plochy obcí. Kromě národního parku České Švýcarsko je na území všech ostatních národních parků bez souhlasu orgánu ochrany přírody shodně zakázáno i provádět orbu trvalých travních porostů.

Národní park České Švýcarsko má nejpodrobněji rozepsány bližší ochranné podmínky. Na území celého parku je mimo stanovené podmínky zakázáno zasahovat do přirozeného vývoje skalních útvarů, používat hospodářská zvířata k tahu nebo na nich jezdit, ale také nocovat v přírodě mimo vyhrazená místa. Na území celého parku je také mimo zastavěná území obcí zakázáno volné pobíhání domácích zvířat. Kromě toho lze pouze se souhlasem orgánu ochrany přírody zřizovat nové vyhlídky nebo zpřístupňovat skalní útvary schodišti a žebříky nebo tato zařízení odstraňovat. Rovněž lze jen s uvedeným souhlasem umisťovat informační, reklamní a propagační zařízení.

Krkonošský národní park nemá kromě výše uvedených dvou podmínek žádná další specifika.

Národní park Podyjí má mimo dvě již uvedené podmínky stanoveno, že provozovatel vodní elektrárny ve Vranově nad Dyjí má povinnost zajistit ekologicky únosný režim průtoku na řece Dyji. K ochrannému pásmu je pak stanoveno, že kromě zabezpečení území před rušivými vlivy je účelem též ochrana jeho krajinářských a přírodních hodnot a zvýšená péče o sídla na území ochranného pásma Národního parku Podyjí.

⁵² § 43 odst. 1 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

Národní park Šumava má kromě dvou výše uvedených podmínek navíc stanoveno, že pouze se souhlasem orgánu ochrany přírody lze provádět úpravu a údržbu koryt vodních toků a jiných vodních ploch a dále, že jen s tímto souhlasem lze budovat nové či rekonstruovat stávající povrchové odvodnění pozemků, mimo zastavěné území obcí a zastavitelné plochy obcí.

3.4 Členění území národních parků

Zákon o ochraně přírody a krajiny mimo jiné dále upravuje členění národních parků podle cílů ochrany a stavu ekosystémů. Jsou rozlišovány celkem čtyři druhy ochranných zón, a to zóna přírodní, zóna přírodě blízká, zóna soustředěné péče o přírodu a zóna kulturní krajiny.

Zóna přírodní má za cíl zachovat a umožnit nerušený průběh životních procesů v ucelených plochách, kde převažují přirozené ekosystémy. Zóna přírodě blízká má za cíl dosažení stavu odpovídajícího přirozeným ekosystémům na plochách, kde převažují člověkem částečně pozměněné ekosystémy. Zóna soustředěné péče o přírodu se vymezuje na plochách, kde převažují člověkem významně pozměněné ekosystémy. Jejím cílem je zachování nebo postupné zlepšování stavu ekosystémů významných z hlediska biologické rozmanitosti, jejichž existence je podmíněna trvalou činností člověka nebo obnovy přírodě blízkých ekosystémů. Poslední druh zóny, tedy zóna kulturní krajiny, má za cíl udržitelný rozvoj na plochách území obcí zastavěných a zastavitelných a na plochách, kde převažují člověkem pozměněné ekosystémy určené k trvalému využívání člověkem. Za zákonem stanovených specifických podmínek je možné vyhlásit zóny i na některých dalších územích, která nesplňují popsaná kritéria. Těmito důvody jsou udržení jednotného způsobu péče o zónu a dosažení cíle ochrany zóny a dále udržení celistvosti segmentu zóny v místech, kde neslouží k dosažení cíle zóny národního parku.

Zóny přírodní by měly být vyhlášovány tak, aby byly minimalizovány nepříznivé vlivy působící na pozemky jiných vlastníků lesa, mimo zóny přírodní a přírodě blízké a na pozemky mimo území národních parků. Vymezení a změny jednotlivých zón stanoví Ministerstvo životního prostředí vyhláškou. Teprve patnáct let po nabytí účinnosti první vyhlášky, kterou byly zóna ochrany přírody

daného národního parku vymezeny, lze projednávat změny takovýchto zón. Co se týče dalších území národního parku, které nejsou součástí žádné ze zón ochrany a které leží mimo zastavěná území obcí a zastavitelné plochy obcí, tak na nich je zakázáno používat prostředky nebo vykonávat činnosti, které mohou způsobit podstatné změny v biologické rozmanitosti, struktuře a funkci ekosystémů.

V jednotlivých zónách platí omezení pouze na zásahy, které nejsou v rozporu s cílem ochrany dané zóny. Nejvíce omezení je dáno pro zóny ochrany přírody, kde pouze výjimečně a ze stanovených důvodů lze provádět například odstraňování nepotřebných staveb, regulaci počtů spárkaté zvěře, monitoring nebo výzkum, který nemění životní prostředí, opatření k zajištění bezpečnosti návštěvníků na turistických trasách a údržba vyznačených turistických nebo cyklistických tras. V zóně přírodě blízké lze provádět pouze zásahy, které nejsou v rozporu s cílem ochrany této zóny s výjimkou zásahů uvedených u zóny ochrany přírody a dále opatření k podpoře přirozené ekologické stability anebo přirozené biologické rozmanitosti ekosystémů, revitalizačních opatření a opatření na ochranu lesa. V zóně soustředěné péče o přírodu je tomu obdobně, přičemž kromě činností povolených v zóně přírodní a zóně přírodě blízké lze navíc provádět opatření na obnovu nebo zachování ekologické stability a biologické rozmanitosti ekosystémů a opatření na obnovu nebo zachování biotopů a populací vzácných a ohrožených druhů rostlin a živočichů. V zóně kulturní krajiny lze provádět pouze opatření nebo zásahy, které neohrožují předmět ochrany národního parku a naplňování cílů ochrany národního parku.

3.5 Omezení činností v národních parcích a návštěvní řád

V návštěvním řádu národních parků se zveřejňují podmínky omezení a výčet turistických rekreačních činností, které jsou na území národního parku zakázány nebo omezeny, a to buď právními předpisy nebo opatřeními obecné povahy, rozhodnutími vydanými podle zákona o ochraně přírody a krajiny nebo podle jiných právních předpisů. Návštěvní řády národních parků zveřejňují orgány ochrany přírody ve formě elektronického dokumentu. Ke zveřejňování dochází ze zákona skrze internetové stránky parků. Zákon rovněž dává možnost zveřejňovat

návštěvní řády pro části parku. Návštěvní řády národních parků jsou vydávány orgánem ochrany přírody ve formě opatření obecné povahy.

3.5.1 Opatření obecné povahy

Opatření obecné povahy zavedl správní řád s účinností od roku 2006. Jedná se o zvláštní formu správního aktu, který vydávají správní orgány v případech, kdy jim zvláštní zákon ukládá vydat závazné opatření obecné povahy, které není právním předpisem ani rozhodnutím.⁵³

Opatření obecné povahy obsahově řeší určitou věc, ale nesměřuje vůči konkrétním osobám, nýbrž na okruh adresátů. Na rozdíl od rozhodnutí tedy nesměřuje proti konkrétní osobě a rozdíl mezi právním předpisem a opatřením obecné povahy je ten, že opatření obecné povahy neřeší obecnou věc, nýbrž věc konkrétní. V zákoně jsou uvedeny náležitosti, které opatření obecné povahy musí obsahovat, avšak není v něm přesně definováno. Řízení o vydání opatření obecné povahy se obecně zahajuje z moci úřední, ačkoliv podnět může podat kdokoli.⁵⁴

Správní řád stanovuje postup při vydávání opatření obecné povahy a rovněž upravuje i náležitosti, které musí obsahovat. Opatření obecné povahy musí být odůvodněné a oznamuje se veřejnou vyhláškou, přičemž se nejprve musí vyhlásit i návrh opatření obecné povahy. V případě národních parků tedy bude návrh na opatření obecné povahy vyvěšen na úřední desce daného národního parku a zároveň musí být vyvěšen i na úředních deskách obecních úřadů obcí, jejichž správních obvodů se opatření obecné povahy týká, a to po projednání s dotčenými orgány podle § 136 správního řádu. Návrh opatření obecné povahy vyhlásí správní orgán na své úřední desce a na deskách výše zmíněných dotčených obcí po stanovenou dobu 15 dnů. Návrh se zároveň zveřejní i na internetových stránkách. Návrh lze podle potřeby zveřejnit i jiným způsobem obvyklým pro dané místo, což může být například vyhlášení v obecním rozhlase. Pokud je rozsah opatření obecné povahy příliš velký a nebylo by možno jej celý zveřejnit na úřední desce, musí být uvedeno, o jaké opatření obecné povahy jde, zájmu koho se přímo dotýká a v jaké lhůtě se lze s návrhem seznámit. I v takovém případě bude úplné

⁵³ §171 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád

⁵⁴ HORZINKOVÁ, Eva a NOVOTNÝ, Vladimír. *Správní právo procesní*. 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2015, s. 368.

znění návrhu včetně odůvodnění zveřejněno způsobem umožňujícím dálkový přístup. Současně s vyhlášením návrhu jsou vyzvány dotčené osoby, aby podávaly námitky nebo připomínky.

Řízení o opatření obecné povahy je písemné, pokud zákon nestanoví nebo správní orgán neurčí rozhodnutím veřejné projednání návrhu. V takovém případě musí být místo a doba veřejného projednání zveřejněny stejným způsobem jako návrh opatření obecné povahy. Při nebezpečí z prodlení lze lhůtu z 15 dnů zkrátit, a to nejméně na 5 dní, pokud zvláštní zákon nestanoví jinak.

Připomínky k návrhu může podat kdokoliv, jehož práva, povinnosti nebo zájmy mohou být opatřením obecné povahy přímo dotčeny. Připomínky se uplatňují písemně u správního orgánu. V případě veřejného projednání lze připomínky uplatňovat ústně. Podané připomínky jsou podkladem pro opatření obecné povahy a správní orgán se s nimi musí vypořádat v jeho odůvodnění. Vlastníci nemovitostí a jiné osoby, jejichž oprávněné zájmy mohou být opatřením obecné povahy přímo dotčeny mohou podat odůvodněné námitky. Námitky se podávají písemně, a to ve lhůtě 30 dní od zveřejnění návrhu opatření obecné povahy. Lhůta je prekluzivní, a proto její promeškání nelze prominout. Rozhodnutí o uplatněných námitkách musí správní orgán stejně jako připomínky vypořádat v odůvodnění opatření obecné povahy. Žádný řádný opravný prostředek proti rozhodnutí o námitkách není, avšak rozhodnutí o námitkách lze zrušit v přezkumném řízení. Proti opatření obecné povahy podle § 173 odst. 2 správního řádu nelze podat opravný prostředek.⁵⁵

Samotné odůvodněné opatření obecné povahy, kde se v odůvodnění správní orgán musí vypořádat s námitkami a připomínkami, se pak vyhláší veřejnou vyhláškou na stejných místech jako se vyhlášoval jeho návrh. Účinnost opatření obecné povahy nabývá patnáctým dnem po dni vyvěšení veřejné vyhlášky, avšak hrozí-li vážná újma veřejnému zájmu, může opatření obecné povahy nabýt účinnosti již dnem vyhlášení. Zvláštní zákon rovněž může stanovit nabytí účinnosti ještě před jeho zveřejněním na úřední desce.

⁵⁵ § 173 odst. 2 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád

Zákon přímo neupravuje zrušení opatření obecné povahy, avšak odborná literatura uvádí, že s ohledem na povahu a právní účinky tohoto zvláštního právního aktu jej může zrušit a nahradit novým správní orgán, který ho vydal.⁵⁶

3.5.2 Omezení a zákaz činnosti dle zákona o ochraně přírody a krajiny

Orgány ochrany přírody jsou podle zákona na ochranu přírody a krajiny oprávněny stanovit fyzickým a právnickým osobám podmínky pro výkon činnosti, která by mohla způsobit nedovolenou změnu obecně nebo zvláště chráněných částí přírody, popřípadě takovou činnost zakázat.⁵⁷ Zákon o ochraně přírody a krajiny rovněž počítá s tím, že pokud hrozí poškozování území v národních parcích, národních přírodních rezervacích, národních přírodních památkách a v první zóně chráněných krajinných oblastí nebo poškozování jeskyně, a to zejména nadměrnou návštěvností, může být vydáno opatření obecné povahy omezující nebo zakazující přístup veřejnosti do těchto území nebo jejich částí.⁵⁸ České inspekci životního prostředí dále zákon umožňuje v případech hrozící škody naříditi omezení, případně zastavení škodlivé činnosti až do doby odstranění jejich nedostatků a příčin.⁵⁹

3.6 Stráž přírody

Kontrolou a dodržováním právních předpisů o ochraně přírody a krajiny je pověřen orgán nazvaný jako stráž přírody. Členové stráže přírody se ustanovují z řad zaměstnanců orgánů ochrany přírody nebo dobrovolných spolupracovníků. V národních parcích jsou ustanovováni správou národního parku, v oblastech chráněných krajinných oblastí jsou ustanovováni Agenturou ochrany přírody a krajiny České republiky a ve zbylých územích jsou ustanovováni krajskými úřady. V případě národních parků se jedná o profesionální a placené pracovníky, kteří toto své poslání vykonávají na plné úvazky. Stráž přírody se skládá ze strážců a zpravodajů. Funkce zpravodajů byla v minulosti využívána pro nové zájemce. Tito zájemci nejprve po dobu dvou let nabírali zkušenosti a dovednosti pro výkon

⁵⁶ HORZINKOVÁ, Eva a NOVOTNÝ, Vladimír. *Správní právo procesní*. 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2015, s. 370.

⁵⁷ § 66 odst. 1 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

⁵⁸ § 64 odst. 1 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

⁵⁹ § 80 odst. 3 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

činnosti strážců. V současné době však již není povinné pro nové zájemce nastupovat do pozic zpravodajů, a tak i v praxi bývá případný zájemce po splnění všech podmínek jmenován přímo do funkce strážce přírody.⁶⁰

3.6.1 Historie Stráže přírody

Pokud nahlédneme do příručky strážců přírody⁶¹ je možné se dočíst, že funkce strážců přírody se poprvé objevila již v roce 1910. Strážce parku, ve Spojených státech amerických označovaný jako „Ranger“, je v americkém pojetí ozbrojený strážce s pravomocemi policisty. V České republice, ostatně jako ve značné části zbytku Evropy, se však ujal model spíše britský. Britský model se více zaměřuje na výchovu návštěvníků a interpretaci přírodního dědictví. Na území dnešní České republiky se dají za předchůdce strážců přírody označit nejbližší pravděpodobně hajní, kteří se věnovali ochraně lesů, polního majetku, myslivosti, rybářství, vod a vodních děl. Stráž zaměřená čistě na ochranu přírody pak u nás působila od roku 1957, a to na základě § 14 zákona č. 40/1956 Sb.⁶² Podle tohoto ustanovení měly odbory kultury rad krajských národních výborů pověřovat v každém okrese dobrovolné pracovníky státní ochrany přírody funkcí konzervátora, na menších obvodech funkcí zpravodaje, který měl povinnost spolupracovat s konzervátorem státní ochrany přírody. Pojem stráž přírody přinesl až zákon o ochraně přírody a krajiny z roku 1992.

3.6.2 Podmínky k ustanovení strážní přírody

Strážní přírody může být ustanovena pouze fyzická osoba, která je občanem České republiky a je starší 21 let. Dalšími podmínkami je to, že taková osoba nebyla pravomocně odsouzena pro úmyslný trestný čin, má způsobilost k právním úkonům a je zdravotně způsobilá. Dále musí taková osoba prokázat znalost práv a povinností strážce přírody podle zákona o ochraně přírody a krajiny a dále znalost souvisejících předpisů. Před ustanovujícím úřadem je pak navíc třeba složit slib v tomto znění: *„Slibuji, že jako stráž přírody budu s největší pečlivostí*

⁶⁰ VÍTEK, Ondřej. *STRÁŽ PŘÍRODY Z POHLEDU AOPK ČR*. In: Fórum ochrany přírody, 2023, č. 3 s. 4-8.

⁶¹ NĚMEČKOVÁ, Iva et al. *PŘÍRUČKA PRO STRÁŽ PŘÍRODY*. Olomouc. EPAVA Olomouc, a. s., 2011, s. 5.

⁶² Zákon č. 40/1956 Sb., o státní ochraně přírody, ve znění k 24.08.1956

*a svědomitostí plnit povinnosti při kontrole dodržování předpisů o ochraně přírody a krajiny, že budu při výkonu této činnosti dodržovat právní předpisy a nepřekročím oprávnění příslušející strážci přírody.*⁶³

Ustanovující úřad vydává po splnění uvedených náležitostí strážci přírody odznak se státním znakem a průkaz strážce přírody. V tomto průkazu je stanoven obvod působnosti. Ustanovení strážce přírody zruší ustanovující úřad v případech, kdy fyzická osoba přestala funkci vykonávat, splňovat výše uvedené podmínky nebo pokud se zjistí, že osoba byla ustanovena na podkladě nesprávných nebo nepravdivých údajů. Ustanovení je dále možno zrušit z vlastního podnětu, jiných důvodů nebo na základě žádosti osoby, která je ustanovena strážci přírody.

3.6.3 Pravomoci strážce přírody

Aby mohli strážci přírody efektivně plnit úlohu v oblasti kontroly a dodržování norem zákona na ochranu přírody a krajiny, jsou jim poskytnuty různé pravomoci. Strážci jsou oprávněni zadržet osobu ke zjištění totožnosti přistižené při porušování předpisů na ochranu přírody a krajiny a odevzdat jí orgánu Policie České republiky. Dále mohou projednat na místě příkazem přestupky podle zákona o ochraně přírody a krajiny a vstupovat na cizí pozemky za vymezených podmínek. Tyto podmínky jsou stanoveny v § 62 zákona o ochraně přírody a krajiny.⁶⁴ Ke vstupu na pozemky jsou podle tohoto ustanovení oprávněni pracovníci všech orgánů ochrany přírody, kteří se při výkonu své pracovní činnosti prokáží služebním průkazem. Vstup na pozemky by měl být prováděn v nezbytných případech při plnění úkolů vyplývajících ze zákona o ochraně přírody a krajiny a dalších předpisů na úseku ochrany přírody a krajiny. Na pozemcích pak mohou uvedení pracovníci provádět potřebná měření, sledování, dokumentaci a požadovat informace nezbytné ke zjištění stavu přírodního prostředí. Při této činnosti je uložena povinnost co nejvíce šetřit dotčené pozemky, jakož i všechna práva vlastníka.

Kromě již uvedených oprávnění dále mohou strážci přírody zastavovat motorová vozidla, obytné přívěsy, jiná vozidla nebo lodě. Toto oprávnění mají ve zvláště

⁶³ § 81 odst. 3 písm. g) zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

⁶⁴ § 62 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

chráněných územích, ochranném pásmu zvláště chráněného území, evropsky významné lokality nebo ptačí oblasti mimo dálnice, silnice a místní komunikace. Podmínkou k oprávnění zastavovat zmíněna vozidla je dále podezření na to, že byl porušen zákaz vjezdu a setrvávání uvedených vozidel nebo že došlo ke vjezdu bez předchozího souhlasu orgánu ochrany přírody tam, kde je vjezd na předchozí souhlas vázán. Dále je v zákoně myšleno i na situace, kdy strážci přírody nejsou schopni plnění povinností zajistit vlastními silami a prostředky. V takových případech mohou požádat o pomoc či součinnost orgány Policie České republiky nebo obecní policie.

V případech bezprostředního ohrožení zájmů chráněných podle částí druhé až páté zákona na ochranu přírody a krajiny je strážce přírody oprávněn k pozastavení rušivé činnosti. O tomto opatření musí bezodkladně vyrozumět příslušný orgán ochrany přírody. Orgány ochrany přírody pak nejpozději do 15 dnů od jeho vydání toto opatření potvrdí, změní nebo zruší. Podrobnosti k organizaci úkolů a předpokladům pro výkon stráže přírody stanoví ministerstvo životního prostředí vyhláškou. Touto vyhláškou je vyhláška Ministerstva životního prostředí České republiky číslo 395/1992 Sb.⁶⁵

3.6.4 Spolupráce Stráže přírody a Policie České republiky

Oprávnění požadovat pomoc nebo součinnost od orgánů Policie České republiky či obecní policie při naplnění podmínky, že strážci nemohou splnění svých povinností zajistit vlastními silami a prostředky, byla do zákona o ochraně přírody a krajiny vložena zákonem č. 238/1999 Sb.⁶⁶ Tento zákon nabyl účinnosti k 01.01.2000 a teprve od tohoto data tedy byla zákonem stanovena povinnost spolupráce státní a obecní policie se strážci přírody. Důvodová zpráva k tomuto zákonu se zabývá pouze rozbořem situace, kdy veřejné stráže byly zařazeny pod

⁶⁵ Vyhláška ministerstva životního prostředí České republiky č. 395/1992 Sb.

⁶⁶ Zákon č.238/199 Sb., kterým se mění zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 23/1962 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 102/1963 Sb., o rybářství, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 130/1974 Sb., o státní správě ve vodním hospodářství, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně a doplnění některých zákonů (lesní zákon) ve znění k 09.11.1999

ochranu institutu veřejného činitele ve smyslu ochrany trestním zákoníkem, takže důvody k zavedení spolupráce strážce přírody s příslušníky policie neobsahuje.

Za účelem této práce byly vzneseny dotazy na jednotlivá krajská ředitelství, při kterých byl porovnáván personální stav na útvarech Policie České republiky v době zavedení uvedené spolupráce, tedy k 01.01.2000 a dále byl vyžádán současný personální stav, tedy k 01.01.2024, aby mohlo být zjištěno, zda síly Policie České republiky od té doby výrazným způsobem neklesly a zda zavedení ustanovení o spolupráci nemůže v současné situaci narážet na limity personální situace. S ohledem na zjištění, že daty k 01.01.2000 policie nedisponuje, byly vzneseny dotazy alespoň na personální stavy k 01.01.2010, od kdy je platný nový trestní zákoník.

3.7 Vybraná judikatura k zákonu o ochraně přírody a krajiny a k rozhodnutím vydaným orgány ochrany přírody

Z řady soudních rozhodnutí z oblastí regulací v souvislosti s ochranou životního prostředí byla vybrána tři významná, které měla vliv na činnost národních parků. Za nejvýznamnější lze pravděpodobně považovat ústavní přezkum novely zákona o ochraně přírody a krajiny, který je také nejhluběji rozebírán, ale významná jsou i rozhodnutí usměrňující činnost v oblasti opatření obecné povahy a rozhodnutí, která byla a jsou významným interpretačním vodítkem.

3.7.1 Nález pléna Ústavního soudu k novele zákona o ochraně přírody a krajiny

Ve spojitosti se zmíněnou velkou novelou zákona o ochraně přírody a krajiny zákonem č. 123/2017 Sb., došlo po jejím projití legislativním procesem k situaci, kdy skupina dvaceti pěti senátorů podala Ústavnímu soudu návrh na zrušení tohoto zákona. Návrh na zrušení zmiňoval zejména vady legislativního procesu předcházejícího přijetí novely zákona, neurčitost či vnitřní rozpornost a její nepřiměřenost k právu obcí a krajů na samosprávu, k právu vlastnit majetek a ke svobodě pohybu. O návrhu bylo rozhodnuto nálezem pléna Ústavního soudu ze dne 25. 9. 2018 pod spisovou značkou Pl. ÚS 18/17.⁶⁷ Návrh senátorů na zrušení

⁶⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 25. 9. 2018, sp. zn. Pl. ÚS 18/17.

novely zákona byl Ústavním soudem zamítnut. Zamítnutí návrhu bylo náležitě odůvodněno a některé ze závěrů Ústavního soudu lze popsat následovně:

S odkazem na svou starší judikaturu Ústavní soud uvedl, že se drží zásady zdrženlivosti při rušení právní úpravy. Svou pravomoc negativního zákonodárce využívá výjimečně a v nejnutnějších případech. Při průběhu zákonodárného procesu by muselo dojít k nedodržení esenciálních pravidel a pochybení by muselo dosahovat ústavně právních rozměrů, což se v tomto případě dle názoru Ústavního soudu nestalo.

Ústavní soud se obiter dictum vyjádřil i k otázce, zda byly zákonem nově vyhlášeny nové národní parky či nikoliv. Dle názoru Ústavního soudu byl novelou zákona odstraněn nedostatek, kdy k vyhlášení parků do té doby docházelo ve dvojitým právním režimu. Národní parky Šumava, Podyjí a Krkonošský národní park byly vyhlášeny nařízením vlády z roku 1991, národní park České Švýcarsko byl vyhlášen samostatným zákonem, a to v souladu s přísnějšími požadavky právní úpravy účinné od 01.06.1992. Došlo tedy ke sjednocení zřizovacích právních předpisů a jejich centralizaci do zákona o ochraně přírody a krajiny. Žádné nové národní parky vyhlášeny nebyly, zákonodárcem byly pouze zachovány ty stávající.

Ve vztahu k vyhlásováním národních parků podle § 15 zákona o ochraně přírody a krajiny a navazující ustanovení § 15a – 15d o jednotlivých národních parcích bylo navrhovatelem uváděno, že se jedná o komplexní změnu pojetí národních parků v České republice a byla mu vytýkána neurčitost, kdy měla být vyloučena možnost výkladu normativního obsahu pomocí obvyklých interpretačních postupů. Novela zákona neměla dle navrhovatele obsahovat interpretační vodítko, která území vyhlásit za národní parky. S tímto názorem se Ústavní soud neztotožnil a uvedl, že dotčená ustanovení lze interpretovat za pomoci běžných interpretačních metod a označil je za srozumitelné, přičemž mimo jiné sdělil, že výskyt neurčitých právních pojmů není v právním řádu ničím neobvyklým a konkrétní obsah naplňuje až aplikační činnost orgánů veřejné moci. Použité pojmy jako „rozsáhlé území“, „typický reliéf území“, „jedinečné a významné území“, „z hlediska osvětového“, „ekologicky přirozené ekosystémy odpovídající danému stanovišti“, „biologická rozmanitost“, „cíl a předmět ochrany“ a „převažující výskyt“ nebo abstraktní vymezení kritérii pro přiznání statusu

národního parku označil Ústavní soud za ústavně konformní. Uvedená ustanovení měla dle navrhovatele rovněž mířit proti nepřiměřenosti ve vztahu k právu na samosprávu podle článku 8 Ústavy.⁶⁸ Ústavní soud posuzoval, zda tato právní úprava dosahuje spravedlivé rovnováhy mezi kolidujícími zájmy na ochranu životního prostředí ve smyslu Preambule a čl. 7 Ústavy a čl. 35 odst. 1 Listiny s právem na samosprávu podle čl. 8 a čl. 100 odst. 1 Ústavy. Závěry byly takové, že právní úprava sleduje legitimní cíle a právo na samosprávu není upíráno, pouze je limitováno požadavkem na ochranu přírody v národních parcích.

Co se týče ochranných podmínek národních parků a klidových území podle ustanovení § 16 zákona o ochraně přírody a krajiny a navazujících ustanovení § 16a – 16d, klidových území podle § 17 a omezení činností v národních parcích a návštěvním řádu podle § 19 zákona o ochraně přírody a krajiny navrhovatel argumentoval nepřeměřeným omezením základních práv dotčených subjektů. Došlo ke kvantitativnímu i územnímu rozšíření omezení činností, zakázaných činností a výjimky ze zákazů, se souhlasem správy národního parku měly dle navrhovatele odporovat principu proporcionality. Ve vztahu k § 17 pak právní úprava měla dávat orgánům ochrany přírody možnost libovolného zásahu do práva na svobodu pohybu, protože vyhlášení klidových území mohlo být vyhlášeno kdekoliv na území národního parku. Zásah do garantovaných práv Ústavní soud potvrdil, avšak označil jej za přiměřený. Ohledně úpravy ochranných podmínek parků Ústavní soud opět kviťoval centralizaci omezení do jediného zákona oproti předchozí roztříštěnosti jednotlivých regulací v zákonech a nařízeních vlády. Regulaci klidových území omezující pohyb osob, což odpovídalo předchozí úpravě o zónách národního parku, označil za vhodnější řešení s ohledem na možnosti adekvátně reagovat na potřeby omezení, což již není vázáno na vymezení celé zóny národního parku. Ústavní soud pro tato ustanovení opět provedl test proporcionality, ve kterém novela zákona o ochraně přírody a krajiny uspěla. Právní úprava splňuje podmínku nezbytnosti a zvolenou úpravu Ústavní soud popsal tak, že je schopna dosáhnout stanovených cílů s šetrnou mírou omezení dotčených práv na samosprávu, ochranu vlastnictví

⁶⁸ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

a svobodu pohybu. Jiné řešení by dle Ústavního soudu nedosahovalo takové efektivity při totožné míře omezení práv a svobod.

K úpravě zonace podle § 18 zákona o ochraně přírody a krajiny a režimu v těchto zónách podle § 18a navrhovatel argumentoval, že je zaváděna čtyřstupňová zonace, která není označena číselně a není odstupňována. Dále navrhovatel mimo jiné označil za nepochopitelné, že zákon charakteristiku zón stanoví sám a následně zmocňuje ministerstvo, aby vyhláškou znovu stanovilo charakteristiku zón podle přírodních podmínek a cílů ochrany. Navrhovatel také opět namítal neurčitost uvedených ustanovení a rozpor s právem na samosprávu. Ústavní soud se však s názory navrhovatele opět neztotožnil, neurčitost nepřisvědčil a k duplicitě při vymezení charakteristiky jednotlivých zón uvedl, že ministerstvo v souladu s kompetenčním ustanovením promítne obecnou právní úpravu do regulace konkrétního národního parku. Ke změně zonace z třístupňové na čtyřstupňovou Ústavní soud kromě jiného uvedl, že vyplývá ze závazku vyplývajícího z členství České republiky v Mezinárodním svazu ochrany přírody a zmínil, že namísto dřívějšího roztržštění ve zřizovacích právních předpisech má nyní každá zóna vlastní režim a cíl vymezený zákonem. Návrh zonace je ministerstvo povinno dohodnout s radou národních parků, ve které jsou ze zákona zástupci dotčených obcí a krajů a ti tedy mají možnost podílet se na rozhodování o jejich území ve vztahu k ochraně přírody. Na ustanovení o radě národního parku podle § 20 zákona o ochraně přírody a krajiny rovněž navrhovatel směřoval své nesouhlasné stanovisko zejména kvůli změně složení, což mělo ve značné míře omezit vliv obcí na území národního parku. Ústavní soud pak provedl test proporcionality a uvedl, že lze omezit právo na samosprávu zákonem, vyžaduje-li to ochrana zákona. Výsledkem posouzení Ústavním soudem bylo, že zákon sleduje legitimní cíle a v přiměřené míře zákonem zasahuje do ústavně zaručených práv a svobod.

Další část návrhu na zrušení novely zákona směřovala vůči ustanovení o lesích národních parků a nakládání s nimi podle § 22 a § 22a zákona o ochraně přírody a krajiny. Lesy v národním parku nejsou lesy hospodářskými, čímž měl

zákonodárce odkazovat na lesní zákon.⁶⁹ Podle navrhovatele na rozdíl od lesního zákona chybělo pozitivní vymezení, o jaké lesy jde, čímž opět odkazoval na neurčitost. Rovněž byl napadán zásah do práva na vlastnictví, neboť § 22a stanovuje povinnost hospodařit v lesích v národních parcích s „nesplnitelnými standardy“. Ústavní soud se ani tentokrát neztotožnil s navrhovatelem a u daného střetu práv na vlastnictví se zájmem na ochranou životního prostředí uvedl, že úprava splňuje podmínky pro zákonné omezení ústavně zaručených práv. Ke stejným závěrům pak došel i při napadení § 23 zákona o ochraně přírody a krajiny, které omezuje zcizitelnost pozemků ve vlastnictví státu. Navrhovatel zde argumentoval, že to omezuje i převod pozemku ze státu na obec, avšak daná argumentace neobstála, protože právní úprava vychází z předpokladu, že sledované cíle ochrany národních parků je možno dosáhnout nejlépe za situace, kdy budou ve vlastnictví státu. Stát regulací omezuje pouze sám sebe a nikoliv hypotetické právo obcí.

Poslední napadenou částí bylo ustanovení o předkupním právu státu a financování výkupu pozemků podle § 61 zákona na ochranu přírody a krajiny. Namítáno navrhovatelem bylo, že daná úprava může vést k tomu, že vlastnictví všech pozemků bude buď státní anebo zamrzne ve vlastnictví současných vlastníků, což mělo porušovat vlastnické právo. Ústavní soud dospěl k závěru, že v tomto případě není vůbec zasahováno do ústavně garantovaného práva vlastnit majetek, proto ustanovení ani nepodrobil testu proporcionality. Také mimo jiné argumentoval i tím, že Listina základních práv a svobod počítá se situací, že stát může stanovit, který majetek bude pouze v jeho vlastnictví z důvodu zabezpečení potřeb společnosti, rozvoje hospodářství či veřejného zájmu.⁷⁰

3.7.2 Rozsudek Nejvyššího správního soudu rušící část návštěvního řádu NP Šumava

V roce 2010 vydal Nejvyšší správní soud rozsudek datovaný ke dni 13.10.2010 pod spisovou značkou č. j. 6 Ao 5/2010-43, kterým byla zrušena část návštěvního řádu NP Šumava týkající se splouvání dílčího úseku Vltavy. Rozsudek se týkal

⁶⁹ Zákon č. 289/1995 Sb., lesní zákon

⁷⁰ Čl. 11 odst. 2 Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součásti ústavního pořádku České republiky

tehdy platného návštěvního řádu v národním parku Šumava, konkrétně jeho části, která v souladu se zmocněním podle § 16 odst. 1 písm. e) zákona na ochranu přírody a krajiny vymezovala místa k provozování vodních sportů. Konkrétně se jednalo o úsek Teplé Vltavy od Soumarského mostu k mostu u Pěkné. Návštěvní řád byl vydán jako opatření obecné povahy v červenci 2010. Argumentace navrhovatele ke zrušení částí návštěvního řádu se opírala zejména o to, že nemělo dojít k ukončení posuzování dopadu na životní prostředí před vydáním návštěvního řádu. Hodnocení důsledků koncepcí a záměrů na evropsky významné lokality a ptačí oblasti je přímo předpokládáno zákonem na ochranu přírody a krajiny a je jím i požadováno. Zákon o ochraně přírody a krajiny rovněž ukládá povinnost zpracování stanoviska a jeho předložení orgánu ochrany přírody. Právě absence tohoto stanoviska podle § 45i odst. 1 zákona č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny byla důvod, proč soud vyhověl žádosti navrhovatelů a část návštěvního řádu zrušil.⁷¹

Návrh byl podán vícero subjekty. U fyzické osoby soud nedovodil dotčení práva na příznivé životní prostředí a z toho vyplývající legitimaci k podání návrhu, avšak u občanského sdružení (dnes by se jednalo o zapsaný spolek) toto právo dovodil s odkazem na evropskou legislativu a označil spolek za oprávněný k podání návrhu na zrušení části opatření obecné povahy. Toto bylo odůvodňováno tím, že členské státy musejí zajistit, aby dotčená veřejnost měla možnost dosáhnout nezávislého soudního přezkumu všech aktů podléhajících ustanovení o účasti veřejnosti. K termínu dotčená veřejnost se rozsudek zmiňuje o ponechání možnosti na vnitrostátním zákonodárci, aby určil podmínky, které mohou být požadovány k tomu, aby nevládní organizace podporující ochranu životního prostředí mohla mít právo dosáhnout soudního přezkumu. Jelikož navrhovatelem bylo občanské sdružení, jehož hlavním cílem činnosti byla ochrana životního prostředí, vycházel soud pouze z obecných pravidel pro procesní způsobilost, neboť zákon o ochraně přírody a krajiny ani zákon o posuzování vlivů na životní prostředí žádné takové podmínky nestanovovaly.

⁷¹ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 13. 10. 2010, č. j. 6 Ao 5/2010-43

K samotné absenci stanoviska pak soud mimo jiné uvedl, že opatření obecné povahy jsou obvykle vydávána na neomezenou dobu. Dále uvedl, že je v kompetenci přijímajícího orgánu omezit účinnost, avšak musí též zajistit kontinuitu v regulované oblasti. Jelikož bylo upraveno pouze období od 1. 8. 2010 do 30.04.2011 s vidinou zakotvení zbytku původního tříletého režimu se záměrem útlumu vodáckých aktivit v dané oblasti v následujícím opatření obecné povahy soud toto vyhodnotil tak, že měla Správa národního parku Šumava vydat nové stanovisko pro nový záměr. Jako druhé pochybení soud uvedl, že je třeba vydání souhlasu orgánu ochrany přírody s vyhrazením míst, na kterých je povoleno provozovat vodní sporty, které mělo chybět.

3.7.3 Rozsudek Nejvyššího správního soudu, kterým byla zrušena nařízení Správy NP Šumava

Další zajímavou judikaturou z oblasti národních parků je rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 15.12.2010 č. j. 7 Ao 6/2010-44, kterým bylo zrušeno sedmero nařízení Správy NP Šumava dle § 64 zákona č. 114/1992 Sb. Právní věta tohoto rozsudku zní následovně: *„Nařízení Správy národního parku Šumava vydané před 1. 1. 2010, kterým se podle § 64 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, omezuje nebo zakazuje vstup na konkrétně vymezená území v rámci národního parku, je opatřením obecné povahy. Tímto aktem nelze omezit či zakázat vstup na určitá území či jejich části podle uvážení správního orgánu (například proto, že i v minulosti, ať již z jakýchkoli důvodů, byla daná území národního parku nepřístupná veřejnosti), nýbrž jen a pouze tehdy, jsou-li naplněny zákonem stanovené skutkové předpoklady. I kdyby zákonem stanovené skutkové předpoklady omezení či zákazu vstupu byly naplněny, jejich obsah a rozsah musí splňovat požadavek, aby šlo z hlediska územního, věcného i osobního o nejmenší omezení, které ještě postačuje k dosažení zákonem stanoveného cíle, tedy předejití poškozování území.“⁷²*

Předmětná nařízení Správy NP Šumava byla vydána v roce 2009 a měla zamezovat vstup veřejnosti do vybraných částí národního parku mimo turisticky značené cesty, a to za účelem ochrany tetřeva hlušce. Zákaz vstupu na tato území

⁷² Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 15. 12. 2010 č. j. 7 Ao 6/2010-44

byl v minulosti omezen i z jiných právních titulů. V minulosti se jednalo o hraniční pásmo, v devadesátých letech o takzvaná klidová území. Toto bylo i jedním z argumentů odpůrce, tedy Správy NP Šumava. Celkově se zákaz vztahoval na přibližně 10% území z výměry celého národního parku. Argumentem navrhovatele bylo zejména to, že na zakázaném území je řada kvalitních cest s asfaltovým povrchem, které pouze nemají turistické značení a tím došlo k zásahu do jeho práv na svobodu pohybu a rovněž tím mělo docházet k omezování turistického ruchu, jakožto zdroje příjmů místních obyvatel. Soud pak návrhu vyhověl a uvedl, že s ohledem na obecnost adresátů napadených nařízení o omezení vstupu se po materiální stránce jedná o opatření obecné povahy. Ve svém odůvodnění pak mimo jiné uvedl, že obecné úvahy o tom, že přítomnost návštěvníků může určitou vegetaci poškodit či některé živočišné druhy rušit, nepostačují k doložení příčinné souvislosti mezi neuzavřením území a vznikem reálné a akutní hrozby poškození území.

4. KRKONOŠSKÝ NÁRODNÍ PARK

Park má rozlohu 550 km² včetně ochranného pásma a je nejstarším z našich národních parků. Sídlo Správy KRNAPu nalezneme ve Vrchlabí.

4.1 Popis umístění parku

Krkonošský národní park se rozkládá na území odpovídajícím části územních celků okresu Semily, nepatrnou částí na území okresu Jablonec nad Nisou (Liberecký kraj) a největší částí na území okresu Trutnov (Královéhradecký kraj). Národní park se táhne podél státní hranice, na jejíž opačné straně najdeme protějšek národního parku v Polsku, který se nazývá Karkonoski Park Narodowy. V překladu do češtiny jsou názvy parků shodné.

4.1.1 Charakteristika krajiny

Charakter krajiny Krkonošské národního parku je horský.

Obrázek 1 - Pohled na horu Sněžku z Cesty česko-polského přátelství. Zdroj: Galerie autora.

Na území Krkonošského národního parku nalezneme nejvyšší horu České republiky – Sněžku, která dosahuje výšky 1.603 metrů nad mořem. Krkonoše jsou nejvyšším hercynským pohoří střední Evropy. Charakteristický reliéf je tvořen kombinací hlubokých erozních a ledovcových údolí a zarovnanými povrchy ve vrcholových partiích.⁷³

4.1.2 Zalidnění

Území Krkonošského národního parku se rozkládá v katastru 29 obcí. V těsné blízkosti Krkonošského národního parku se z větších sídel nacházejí města Jilemnice (5.439 obyvatel) a Vrchlabí (12.205 obyvatel). O něco vzdálenější je pak Trutnov (29.660 obyvatel). Přímo v Krkonoších je pak řada větších či menších obcí, kdy za zmínku z těch větších stojí zejména Harrachov (1.406 obyvatel), Rokytnice nad Jizerou (2.599 obyvatel), Špindlerův Mlýn (1.117 obyvatel), Pec pod Sněžkou (711 obyvatel), Janské Lázně (708 obyvatel) a Žacléř (3.092 obyvatel). Údaje o počtu obyvatel byly převzaty z údajů Českého statistického úřadu a jsou datovány k 1. 1. 2023. Uvedené počty obyvatel zahrnují pouze osoby přihlášené k trvalému pobytu v konkrétních obcích. Vzhledem ke značným personálním požadavkům rekreačních zařízení je však třeba počítat se skutečností, že na území těchto obcí bude celá řada dalších obyvatel, které jsou však administrativně hlášeny v jiných obcích České republiky a přechodně pobývají v různých chatách, hotelích či penzionech, neboť součástí pracovní smlouvy bývá nezřídka i možnosti ubytování. Zbytek obcí v Krkonoších je ještě menších, řádově ve stovkách obyvatel. K těmto údajům je však třeba počítat se značnou lůžkovou kapacitou obcí. Příkladem mohou být střediska ve Špindlerově Mlýně a Peci pod Sněžkou. Dotazy na lůžkové kapacity těchto sídel byly vzneseny pro účely této práce v červenci 2023. Ze strany Pece pod Sněžkou je vedena evidence, kdy byl poskytnut přesný číselný údaj, Městský úřad Špindlerův Mlýn naopak uvedl, že poskytovatelé ubytování nemají oznamovací povinnost, a proto nedisponují přesnými hodnotami. Nejpřesnější odhad pro město Špindlerův Mlýn vytvořily podle propočtu Severočeské vodovody a kanalizace, kdy při výpočtu byli odečtení trvale žijící obyvatelé. Při počtu obyvatel ve výši přibližně jedenácti set

⁷³ KRAUSE, David a Vlastimil PILOUS. *Geomorfologie Krkonošského národního parku pod drobnohledem*. In: Ochrana přírody, 2013, č. 2.

obyvatel ve Špindlerově Mlýně je lůžková kapacita kolem 16.500 lůžek. V případě Pece pod Sněžkou s počtem obyvatel kolem sedmi set je lůžková kapacita 8.961 lůžek. K plnému vyčerpání lůžkové kapacity tradičně dochází zejména v době zimních prázdnin. V posledních letech se o něco posunuly trendy ohledně rozložení návštěvnosti v ročních obdobích. S ohledem na horší sněhové podmínky na jedné straně a zvýšený zájem o turistiku a cyklistiku na straně druhé dochází částečně k postupnému umazávání rozdílů mezi letní a zimní sezónou, ač návštěvnost v zimních měsících samozřejmě stále převažuje a zaplněnost kapacit hotelů v letních měsících rozhodně nedosahuje obsazenosti v zimě.

4.1.3 Dopravní obslužnost

V západních Krkonoších je park přístupný zejména ze silnice I/14, která v tomto území vede od Jilemnice až za Harrachov směrem k Jizerským horám. Z této silnice první třídy pak vedou silnice II/286 na Horní Mísečky a silnice II/294 z Rokytnice nad Jizerou směrem k silnici II/286. Dále je zde řada komunikací nižších tříd a také k jednotlivým boudám vedou ve většině případů komunikace, které umožňují jízdu motorovými vozidly.

Ve východních a středních Krkonoších je park přístupný opět zejména ze silnice I/14, která v této oblasti vede od Vrchlabí po Trutnov. Ze silnice pak vedou silnice nižších tříd, konkrétně II/295 do Špindlerova Mlýna, II/297 přes Černý Důl do Svobody nad Úpou, silnice II/296 a II/252 vedoucí do Pece pod Sněžkou a Malé Úpy a poslední významnější komunikací je silnice II/300 vedoucí do Žacléře. I zde vede řada komunikací k jednotlivým boudám. S ohledem na probíhající výstavbu dálnice z Hradce Králové přes Trutnov do Polska bude v blízké době dopravní obslužnost pro automobilovou dopravu zlepšena, což by mohlo vést k ještě větší návštěvnosti Krkonošského národního parku.

Z hlediska železniční dopravy jsou dostupná některá centra jako Harrachov, Jablonec nad Jizerou, Jilemnice, Vrchlabí a Svoboda nad Úpou, avšak hlouběji do Krkonoš nebylo vlakové spojení zavedeno.

Co se týče vjezdu osobní dopravy do oblastí národních parků platí pro všechny parky shodně to, že *„na území národních parků mimo zastavěná území obcí a zastavitelné plochy obcí je zakázáno vjíždět a setrvávat s motorovými vozidly*

a obytnými přívěsy mimo silnice, místní komunikace a místa vyhrazená orgánem ochrany přírody, s výjimkou vjezdu a setrvávání vozidel základních složek integrovaného záchranného systému, obecní policie, ozbrojených sil České republiky, Celní správy České republiky, Vězeňské služby České republiky, dalších orgánů veřejné moci, veterinární služby, vozidel správců vodních toků, provozovatelů vodovodů a kanalizací, energetických soustav, ropovodů, produktovodů a veřejných komunikačních sítí při plnění jejich úkolů nebo vozidel potřebných pro lesní a zemědělské hospodaření v národním parku a vozidel vlastníků a nájemců nemovitých věcí v souvislosti s jejich užíváním“.⁷⁴ V případě Krkonoš pak jsou konkrétní podmínky upravovány opatřením obecné povahy vydané Správou Krkonošského národního parku.⁷⁵ Vjezd na vyjmenované komunikace je regulován a oprávnění k vjezdu je možné doložit buď dokladem vydaným Správou Krkonošského národního parku nebo jiným adekvátním způsobem, jako je například doložení dokladu o trvalém pobytu, o pracovní smlouvě, ale i dokladem o rezervaci ubytování na konkrétní termín. V praxi se dá tedy hovořit o tom, že při návštěvě některých horských bud může turista použít i komunikace, na které je obecně vjezd zakázán, pokud například voucherem doloží, že zde má rezervaci ubytování. Za účelem efektivní kontroly motorových vozidel vjíždějících na území KRNAPu je využíván tematický systém sledování, kdy jsou v obou směrech provozu umístěny kamery. Oprávněná vozidla jsou evidována do aplikace Správou KRNAPu a v případě nedohledání takového vozidla v systému Správy KRNAPu jsou pak dodatečně oslovováni vlastníci vozidel k prokázání oprávněnosti jejich vjezdu.⁷⁶

4.1.4 Návštěvnost

Jak již bylo uvedeno v úvodu této práce, návštěvnost v Krkonošském národním parku po Covidové pauze již překonala původní hodnoty. Stejně jako v případě ostatních parků je k monitoringu počtu návštěvníků využíváno automatického

⁷⁴ § 16 odst. 2 písm. l) zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

⁷⁵ Opatření obecné povahy č. 2/2020 ze dne 01.07.2020 vydané Správou Krkonošského národního parku, o vyhrazení míst k vjezdu motorových vozidel a obytných přívěsů

⁷⁶ Správa Krkonošského národního parku. *Přijet a parkovat autem*. Online. Dostupné z: <https://www.krnep.cz/sprava/planuji/prijet-a-parkovat-autem/>. [cit. 17.3.2024].

sčítače Eco-counter.⁷⁷ Kromě toho KRNAP využívá i data nakoupená od mobilních operátorů. Návštěvnost sledovaná pomocí Eco-counteru je sledována od roku 2012. Trendem je postupný mírný nárůst návštěvnosti. Pro názornost je možno uvést, že v roce 2017 navštívilo KRNAP a jeho ochranné pásmo 3.657.254 osob, v roce 2018 jej navštívilo 3.786.575 osob, v roce 2021 byla návštěvnost 2.699.206 osob a v roce 2022 byla 3.564.966 osob. K upřesnění, proč uvedl KRNAP ve své zprávě zmíněné v úvodu této práce nárůst v porovnání s předcovidovým obdobím, ačkoliv počet návštěvníků je o něco nižší, je třeba uvést, že ve statistikách je rozdělováno několik kategorií.

Statistiky rozčleňují turisty, dvaceti čtyř hodinové pobyty, přenocování, takzvané turistodny. Dále výletníky a výletonávštěvy (výletodny), ale také rozlišuje kategorie Návštěvníci a Návštěvodny. Pro lepší pochopení a ilustraci statistik lze citovat tabulku sdílenou Krkonošským národním parkem v rámci projektu Usměrnění návštěvnosti v Krkonošském národním parku.⁷⁸

Srovnání vývoje celkové návštěvnosti

Název projektu: Usměrnění návštěvnosti v Krkonošském národním parku vzhledem k zájům ochrany přírody - VII. Etapa
Číslo projektu: CZ.05.4.27/0.0/0.0/20_142/001/0014

Graf 1 - Srovnání vývoje celkové návštěvnosti KRNAP. Zdroj: KRNAP.CZ

⁷⁷ Kolektiv autorů. *Turismus v národních parcích: Anketa se zástupci parků*. IN: Fórum ochrany přírody. Fórum ochrany přírody, 2021, č. 2, s. 30-35.

⁷⁸ DRAHNÝ, Radek. *Srovnání vývoje celkové návštěvnosti*. Online. [16.5.2023]. Dostupné z: https://www.krn timer.cz/media/nx2mbumn/srovnani_navstevnosti.jpg. [cit. 23.07.2023].

4.2 Místní působnost článků Policie České republiky a personální stavy

Po zrušení bývalého Krajského ředitelství policie Východočeského kraje, jehož některé územní odbory se přesunuly pod nově vzniknuvší celky, došlo k tomu, že Krkonošský národní park se již nenachází téměř celý pod působností jediného krajského ředitelství. Park se nyní nachází na území dvou Krajských ředitelství policie, konkrétně Libereckého a Královéhradeckého kraje. Z Libereckého kraje se území parku rozkládá v oblasti místní působnosti obvodního oddělení Harrachov, Rokytnice nad Jizerou a Jilemnice. V Královéhradeckém kraji se jedná o obvodní oddělení Špindlerův Mlýn, Vrchlabí, Pec pod Sněžkou (a k němu navazující policejní stanice ve Svobodě nad Úpou) a Žacléř.

K počtům policistů zde působících byla poskytnuta data od Krajského ředitelství Libereckého kraje i Královéhradeckého Kraje. V Libereckém kraji byly personální stavy na obvodních odděleních Policie České republiky následující:

Název oddělení	Personální stav k 1.1.2010	Personální stav k 1. 1. 2024
OOP Harrachov	12	15
OOP Jilemnice	18	17
OOP Rokytnice nad Jizerou	15	8

Tabulka 2 - Počty policistů v oblasti KRNAPu v Libereckém kraji

Z plánovaného počtu 45 policistů v roce 2010 klesl plánovaný počet policistů na 40. Pokles je tedy přibližně 11 %. K tomuto je však třeba uvést, že plánované počty policistů nemusí odpovídat skutečnému stavu policistů zejména z důvodu nedostatečného nábory. Jelikož pod působnost OOP Harrachov spadá i obec Kořenov, která je v okrese Jablonec nad Nisou a kam nepatrnou částí zasahuje i území KRNAPu, nebylo nutné vznášet dotaz i na stejnojmenný územní odbor v Jablonci nad Nisou.

Obdobně byly personální stavy zjišťovány i u Krajského ředitelství policie Královéhradeckého kraje. Zde došlo v rozmezí patnácti let k situaci, kdy byla dvě obvodní oddělení – Pec pod Sněžkou a Svoboda nad Úpou sloučeny pod jedno oddělení a z druhého, konkrétně ve Svobodě nad Úpou, se stala policejní stanice.

Krajské ředitelství policie Královéhradeckého kraje navíc dodalo kromě plánovaného počtu policistů i údaje o skutečných stavech, z čehož se dá částečně odvodit trend o všeobecně chybějících policistech na základních člancích policie v oblasti Krkonoš.

Název oddělení	Personální stav k 01.01.2010 plánovaný	Personální stav k 01.01.2010 skutečný	Personální stav k 01.01. 2024 plánovaný	Personální stav k 01.01. 2024 skutečný
OOP Pec pod Sněžkou	18	18	15	8
OOP Svoboda nad Úpou	14	14	7	7
OOP Špindlerův Mlýn	18	18	15	13
OOP Vrchlabí	27	27	22	20
OOP Žacléř	14	14	10	9

Tabulka 3 - Počty policistů v oblasti KRNPu v Královéhradeckém kraji

Z poskytnutých dat kromě již zmíněného problému s náborem policistů vyplývá i poměrně výrazný pokles policistů na tomto území obecně. Z počtu 91 skutečně sloužících policistů v roce 2010 toto číslo kleslo za 14 let na hodnotu 57. V procentuálním vyjádření došlo k poklesu zde reálně sloužících policistů o přibližně 37 %. Pakliže vezmeme v úvahu počty policistů jak v Libereckém, tak i v Královéhradeckém kraji, lze obecně hovořit o znatelném poklesu možnosti místních článků policie poskytovat spolupráci strážcům Krkonošského národního parku z důvodů personálních. Na odděleních v Rokytnici na Jizerou, Peci pod Sněžkou a Svobodě nad Úpou navíc došlo k poklesu kolem 50 % personálního stavu, což pro tyto oblasti znamená zásadní omezení možnosti poskytovat spolupráci strážci přírody v Krkonošském národním parku, což bylo ostatně strážci i potvrzeno.

4.3 Systém ochrany nastavený správou parku a statistiky protiprávní činnosti v parku

Současná politika strážců parku upřednostňuje prevenci před represí a volí cestu zejména poučování o řádném chování, ač k posílení represe v posledních letech došlo. Počty přestupků řešených pokutou vykazovanou strážci v minulosti nebyly zrovna horentní, avšak v roce 2023 zásadním způsobem stoupla výše vybraných pokut. Pro účely této práce byla pracovníky Správy Krkonošského národního parku poskytnuta statistika strážní služby a protiprávního jednání za roky 2016 až 2023. Ke každému z témat je kromě rozboru posledního roku přiřazena i tabulka se statistikami za dané období.

4.3.1 Stráž přírody

Před vznikem Krkonošského národního parku na jeho rezervace dohlíželi zejména pracovníci Horské služby Krkonoše. K nim se již od prvních let existence parku přidali tři profesionální strážci. Počet strážců se postupně rozrůstal, kdy v současné době působí v Krkonoších celkem dvacet strážců a strážkyň přírody, což při přepočtu na rozlohu parku vychází přibližně na jednoho strážce na dvacet kilometrů čtverečních. Vybavení strážců čítá poměrně rozsáhlý výčet techniky. Od terénních vozidel přes čtyřkolky, skútry, elektrická kola ke skialpovému vybavení. Stráž přírody v Krkonoších zejména dohlíží na dodržování pravidel v Krkonoších a řeší jejich porušování. Ze strany osob nerespektující tato pravidla došlo v minulosti i k napadání strážců parku, a to jak k verbálnímu, tak i fyzickému. Strážci jsou v reakci na tyto negativní zkušenosti školeni v sebeobraně, podstupují výcvik bojového umění Krav Maga a jsou vybavováni osobními kamerami a sebeobrannými prostředky. Strážci přírody dále pro dohled v Krkonoších využívají od roku 2012 i koně, kteří jsou pro tyto účely pronajímáni z farmy na Janově Hoře.⁷⁹

⁷⁹ DRAHNÝ, Radek; ŠTURSA, Jan a HOFMANN, Radek. *STRÁŽCI KRKONOŠSKÉHO NÁRODNÍHO PARKU*. In: Fórum ochrany přírody. 2023, č. 3, s. 12-15.

4.3.2 Spolupráce s Policií České republiky

V roce 2018 bylo strážní službě věnováno 2077 pracovních směn. Z tohoto počtu byla v 77 případech při strážní službě přítomna i Policie České republiky. Jedná se o souhrn všech složek Policie České republiky jak z Krajského ředitelství policie Královéhradeckého kraje i Krajského ředitelství policie Libereckého kraje. V průměru spolupráce vycházely na necelých 10 společných služeb z jednoho obvodního oddělení se strážci KRNAPu za rok. Reálně však tento počet nebude souhlasit, protože na některých odděleních se společné hlídky téměř anebo vůbec neprovádí a jinde jsou poměrně časté.

Rok	2015	2016	2017	2018
Počet	64	58	94	77

Tabulka 4 - Počet společných služeb strážců KRNAPu a příslušníků Policie České republiky

Novější data se již s ohledem na změny u poskytnutých statistik nepodařilo dohledat. Ze strany vedení stráže přírody se však podařilo zjistit, že v souvislosti s tristními personálními stavy v některých útvech policie musel KRNAP na spolupráci začít využívat dopravní inspektoráty, které poskytují pravidelně měsíčně alespoň dvakrát dvoučlennou hlídku. Velmi dobrá spolupráce byla navázána s krajským dopravním inspektorátem z Hradce Králové a dálničním oddělením policie v okrese Trutnov, které s ohledem na dosavadní problémy s dostavěním dálnice z Jaroměře do Polska působí mimo jiné i v rámci dohledu nad bezpečností a plynulostí silničního provozu i na zbytku okresu Trutnov. Dopravní policisté tedy společně se strážci i v zimních měsících jezdí na společné hlídky včetně hlídek na čtyřkolkách. S výjimkou Špindlerova Mlýna jsou pak společné hlídky místních útvarů bohužel již spíše nepravidelné a nepříliš časté.

4.3.3 Protiprávní jednání motoristů

Co se týče přestupků motoristů došlo k nárůstu ve sledovaném období přibližně na dvojnásobek. K tomuto údaji je třeba uvést, že Správa KRNAPu několik let naléhala na výrobce navigací, aby do svých systému zohlednily zákazové značky v oblasti parku. Například při cestě od Mladé Boleslavi do Pece pod Sněžkou některé systémy řidiči ukazovaly cestu po silnici II/297 a namísto správné cesty přes Svobodu nad Úpou navigace řidiče v Černém Dole vede po úzké horské

silnici, která v horní části vede v prostoru mezi Černou horou a Liščí horou ve výšce kolem 1150 metrů nad mořem a vjezd na tuto silnici je povolen pouze s povolenkou Správy KRNAPu. Řada řidičů však zákazové značky buď přehlédne nebo ignoruje s odůvodněním, že je tam zavedla navigace. Dále do této kategorie spadají například i neoprávněné jízdy na čtyřkolkách do míst, kam je vjezd zakázán. U řidičů na čtyřkolkách je citelný problém v tom, že řada z nich na výzvu k zastavení nereaguje a strážcům parku prostě ujede. Naopak za pozitivní lze označit trend z poslední doby, že téměř přestaly být problémy s neoprávněnými jízdami na skútrech v zimních měsících.

Rok	2015	2016	2017	2018	2019
Počet	168	180	211	282	301
Rok	2020	2021	2022	2023	2024
Počet	443	461	270	328	x

Tabulka 5 - Počet přestupků motoristů zjištěných strážci Krkonošského národního parku

4.3.4 Protiprávní jednání cyklistů

Po poměrně znatelném nárůstu přestupků cyklistů mezi lety 2018 až 2020 se hodnoty v posledních letech opět ustalují. Všechny přestupky cyklistů byly do roku 2019 řešeny domluvou. U této kategorie se dlouhodobě upřednostňovala prevence před represí, avšak nyní jsou již v určité míře i ukládány pokuty.

Rok	2015	2016	2017	2018	2019
Počet	218	161	133	392	309
Rok	2020	2021	2022	2023	2024
Počet	430	276	253	253	x

Tabulka 6 - Počet přestupků cyklistů zjištěných strážci Krkonošského národního parku

4.3.5 Vstup mimo značené cesty

Do této kategorie spadají i skialpinisté. Ač naprostá většina skialpinistů dodržuje omezení platná v národním parku, stále je i početná skupina skialpinistů regulaci ignorující. I v tomto případě došlo jako u cyklistů ke zpřísnění sankcí. Takže zatímco z 906 případů zjištěných v roce 2018 bylo všech 906 případů vyřešeno domluvou, nyní jsou za tento přestupek již ukládány i pokuty. Podobně jako

u cyklistů je i zde opět viditelná snaha upřednostňovat prevenci, avšak pouze preventivní působení v některých případech není dostačující. Počty uváděných přestupků jsou poměrně značné a ač zjevný stoupající trend sice ustal, ustálil se počet přestupků na hodnotě kolem dvou tisíc, což je číslo obrovské v porovnání s roky 2015 až 2018. Zejména u opakovaných přestupků stejných osob nebo u osob organizujících přechody z důvodu komerce jsou správní tresty nepochybně na místě.

Rok	2015	2016	2017	2018	2019
Počet	289	467	672	906	2192
Rok	2020	2021	2022	2023	2024
Počet	2403	1990	1811	2002	x

Tabulka 7 - Počet přestupků vstupu mimo značené cesty

4.3.6 Vstup mimo značené cesty v souvislosti se sběrem lesních plodin

Statistika s výjimkou roku 2022 vykazuje pouze nižší desítky případů. Toto číslo odpovídá tomu, že hlavní vlna neoprávněného sběru borůvek již před několika lety opadla a jde nyní již spíše o ojedinělé případy. I v tomto případě volili v minulosti strážci řešení zejména domluvou, avšak nyní jsou již ukládány i pokuty.

Rok	2015	2016	2017	2018	2019
Počet	19	11	25	16	20
Rok	2020	2021	2022	2023	2024
Počet	27	20	102	31	x

Tabulka 8 - Počet přestupků vstupu mimo značené cesty v souvislosti se sběrem lesních plodin

4.3.7 Ostatní protiprávní jednání zjištěná strážci a ekologická výchova

Do kategorie ostatního protiprávního jednání spadá jakékoliv jiné protiprávní jednání, než zachycují statistiky výše. I zde v minulosti platila pouze prevence a přestupky bývaly řešeny pouze domluvou. Bylo však nutné i v této oblasti v některých případech přejít k represí a pokuty začít ukládat. Kromě represe se KRNP snaží i o širokou preventivní činnost. Co se týče preventivní činnosti lze zmínit, že se jich pravidelně účastní v souhrnu stovky zájemců.

Rok	2015	2016	2017	2018	2019
Ostatní protiprávní jednání	71	60	81	269	142
Přednášky	42	28	27	28	x
Akce s doprovodem	43	23	40	39	x
Rok	2020	2021	2022	2023	2024
Ostatní protiprávní jednání	146	100	168	287	x
Přednášky	x	x	24	13	x
Akce s doprovodem	x	x	14	7	x

Tabulka 9 - Ostatní protiprávní jednání a preventivní ekologická výchova

4.3.8 Správní řízení vedené správou Krkonošského národního parku a výše ukládaných pokut

Kromě činnosti strážců přírody vede Správa Krkonošského národního parku i správní řízení ohledně některých přestupků spáchaných na území Krkonošského národního parku. Jedná se o případy jako stavební práce bez povolení, horolezectví v zakázaných místech, neoprávněné kácení, parkování mimo vyhrazená místa, zničení chráněných rostlin a další. S ohledem na nižší počty řešených případů není z této oblasti zpracován výstup v podobě tabulky či grafu. Výrazně však měly napomoci přísné správní tresty ukládané za vjezd skútrů do zakázaných míst v národním parku.

Pro účely této práce byly v porovnání s předchozí prací vyžádány i statistiky výše ukládaných pokut strážci parku. Z původního čistě preventivního působení u některých problematik se přešlo k ukládání pokut a je zajímavé porovnat nárůst celkové částky za uložené pokuty. Data pro rok 2015 se nepodařilo zjistit. I tak je patrný trend nárůstu částky vybíraných pokut a zároveň je znatelné přibližné ustálení počtu přestupků na hodnotě kolem třech tisíc ročně od roku 2019.

Rok	2015	2016	2017	2018	2019
Počet přestupků	x	1.140	1.350	2.207	3.187
Výše pokut (Kč)	x	22.750	23.250	37.200	51.700
Rok	2020	2021	2022	2023	2024
Počet přestupků	3.730	3.056	2.893	3.194	x
Výše pokut (Kč)	80.600	79.900	120.600	308.700	x

Tabulka 10 - Celkové počty zjištěných přestupků v KRNAPu a výše pokut

4.4 Historické problémy a aktuální problémy v parku

Kapitola o historických problémech je do omezené míry, podobně jako předchozí část, převzata z autorovo starší práce⁸⁰ a navazující absolventské práce.⁸¹ Došlo k aktualizaci údajů a některé informace byly doplněny v návaznosti na proběhnuté polostrukturované rozhovory. Celkově bylo v KRNAPu hovořeno se čtyřmi strážci či bývalými strážci s celkovou průměrnou dobou služby necelých 26 let. Jelikož stráž přírody v Krkonošském národním parku do značné míry nastavovala trendy a byla inspirací i pro ostatní parky, je kapitola v případě KRNAPu obsáhlejší v porovnání s ostatními parky.

4.4.1 Začátky profesionální stráže přírody

V Krkonošském národním parku na začátku sedmdesátých let sloužilo 6 strážců. Dva pro oblast západních Krkonoš, dva pro oblast středních Krkonoš a dva pro oblast východních Krkonoš. V roce 1973 došlo k navýšení počtu personálu parku o tři lesníky, kteří byli blízce navázání na strážce v daných oblastech. Následně došlo ke zřízení pracovišť v Harrachově, Špindlerově Mlýně a Peci pod Sněžkou a v roce 1975, který byl do značné míry přelomový, došlo ke zřízení odboru terénní

⁸⁰ PAVLATA, David. *Ekologická kriminalita v Krkonošském národním parku*. Studentská vědecká a odborná činnost Policejní akademie České republiky v Praze. Praha. 2019.

⁸¹ PAVLATA, David. *Metodika odhalování a vyšetřování ekologické kriminality*. Diplomová práce. Policejní akademie České republiky v Praze. Praha. 2021.

služby a počet strážců se zvýšil až na patnáct. Mezi nimi byli i výše uvedení lesníci. Zároveň došlo k výstavbě objektů, kde strážci působili, které v dnešní době již neslouží jako sídla strážců, ale fungují spíše jako informační centra a strážci se přesunuli do objektů jiných. Rozsah dalších činností vykonávaných strážci byl široký a postupně se vyvíjel. Mimo činností běžně vykonávaných strážní službou v dnešní době a v ostatních parcích působili například i jako cestáři a v zimních měsících vyráběli lavičky.

4.4.2 Dobrovolní strážci v Krkonošském národním parku

Profesionální strážce doplňovali strážci dobrovolní, a to zejména o víkendech. Převážně se jednalo o místní obyvatele z výrobních závodů, ale dobrovolnými strážci byli například i boudaři. V době svého vrcholu bylo dobrovolných strážců kolem 140, z toho 30 v Harrachově, 50 ve Špindlerově Mlýně a zbytek v Peci pod Sněžkou. Kromě samotné pomoci profesionálním strážcům byla výhodou této široké spolupráce i edukace z místních, kteří díky svému působení v roli dobrovolných strážců navazovali bližší vztah k ochraně přírody. Dobrovolní strážci měli své povinnosti, museli například vykazovat své služby a provádět doprovody. Za jejich činnost jim byly ze strany KRNAPu propláceny cestovní výdaje a rovněž za jejich vybavení musela Správa KRNAPu platit. Mnohem později pak došlo ke zřízení Spolku přátel krkonošské přírody, který sdružuje mimo jiné i dobrovolné strážce. Těch by však v dnešní době mělo být již pouze kolem deseti a jejich činnost je tedy v porovnání s dřívější dobou na ústupu.

4.4.3 Spolupráce strážců přírody a Veřejné bezpečnosti

Právě z činnosti dobrovolných strážců a široké škály jejich povolání vznikla spolupráce s tehdejší Veřejnou bezpečností. Kořeny dnešního zákonného ustanovení o spolupráci s policií či obecní policií v zákoně o ochraně přírody a krajiny můžeme nalézt kolem roku 1978 právě v Krkonošském národním parku. Jeden z dobrovolných strážců s vazbami na tehdejší resort Ministerstva vnitra díky kontaktům s tehdejšími příslušníky Veřejné bezpečnosti zjistil jejich ochotu na spolupůsobení při ochraně národního parku. Původně lokální iniciativa z oblasti střední části Krkonoš pak vedla k uzavření dohody mezi správou parku a ekvivalentem dnešního krajského dopravního inspektorátu. Spolupráce strážců

a příslušníků většinou probíhaly v pátky a soboty. Tato spolupráce byla mnohem později inspirací i pro ostatní parky. Lokální dohodu pak vystřídaly dohody o mezirezortní spolupráci. Na oplátku za pomoc příslušníků Veřejné bezpečnosti se pak někteří strážci stali Pomocnou stráží Veřejné bezpečnosti. Tímto statutem si částečně doplňovali svou ochranu, neboť tehdy nebyli strážci bráni jako veřejní činitelé (dnešní úřední osoby). Spolupráce se později vyhodnocovala s krajským policejním ředitelem a mimo jiné přispěla i k lepšímu vybavení policistů na horských odděleních v Krkonoších, kteří se do spoluprací se strážci přírody rovněž zapojovali. Právě díky potřebám s potíráním protiprávního jednání v KRNAPu získala postupně horská oddělení první skútry. Zároveň již předtím vedení parku přesvědčilo vedení policie k úpravě do té doby platného omezení, že policisté nesměli mít lyže, což bylo v zimních měsících potřeba. Příslušníci pak byli vybavováni běžkami. Rovněž byly prováděny společné hlídky i za využití sněžnic.

4.4.4 Historie protiprávního jednání řešeného strážci přírody

Toto vybavení bylo třeba k řešení neoprávněných přechodů lyžařů oděných například do kandahár, později běžek, jež byly v jednu dobu velice populární. Jelikož je lyžování na běžkách více náročné na trasy, došlo přirozeně k tomu, že se lyžaři navrátili převážně pouze do vyznačených cest, neboť jinde trasy prostě nebyly. Výjimkou byli občas turisté se sněžnicemi. Později došlo k rozšíření skialpinistického vybavení. Skialpinisté nejsou omezeni žádnými trasami, což opět vedlo k nárůstu protiprávního jednání spočívajícího ve vstupu mimo značené cesty. Kvůli tomuto trendu bylo třeba, aby skialpinistické vybavení měli i strážci přírody. Skialpinisté často nerespektují řád Krkonošského národního parku a pohybují se i v místech s vysokým stupněm ochrany, kam je zakázáno chodit. Kromě toho navštěvují i nebezpečná místa, například Kotelní jámy, a vystavují se značnému riziku. Strážci parku se snaží situaci řešit, avšak kromě legálních cestovních agentur existovaly a stále mohou existovat například facebookové skupiny, které buď pořádaly skialpinistické pochody nebo radily, jak a kde přechody provádět a úmyslně ignorovaly řád parku. Kvůli sdílení fotografií ze skialpinistických přechodů na sociálních sítích pak docházelo k zasílání pokut jejich aktérům ze strany správního orgánu parku, což do značné míry vedlo

k utlumení tohoto trendu, kdy se přestupci prakticky veřejně doznávali ke vstupům mimo značené cesty.

Značným problémem strážců parku při řešení těchto neukázněných sportovců je fakt, že nemají legislativní oprávnění a s tím spojené technické prostředky, které by jim umožňovaly přístup do registru obyvatel. Pokud neukázněný skialpinista nemá u sebe doklad totožnosti nebo jej strážci nepředloží, ten si pak nemůže totožnost takové osoby věrohodně ověřit. Přivolat na místo hlídku Policie České republiky pak v řadě případů není zcela možné, neboť se jedná o místa v náročném terénu, a navíc v zimě by přesun na některá místa trval i desítky minut. Nemluvě o tom, že v zimním období jsou hlídky pořádkové policie v oblasti KRNAPu mimořádně vytížené a vyjma případů aktuálního ohrožení života, zdraví a majetku je čekací doba na hlídky v některé dny i v řádech mnoha hodin. V zimní sezóně 2019/2020 došlo k vybavení pořádkových policistů na obvodních odděleních v oblasti Krkonoš o skialpinistické vybavení. Následně byly zavedeny společné hlídky strážců a policistů a tato preventivní opatření byla i medializována. Z důvodu poklesu personálních stavů na obvodních odděleních v oblasti KRNAPu zároveň došlo k navázání spolupráce s dálničnickým oddělením v Kocbeřích a krajským dopravním inspektorátem, jež pravidelně a celoročně poskytují součinnost strážcům přírody, se kterými mají společné hlídky.

Protiprávní jednání, které, vyjma již popsaného výše, museli strážci řešit, se v průběhu let vyvíjelo. Dominující protiprávní činností v sedmdesátých letech a navazující době byly nedovolené vjezdy vozidel, zakládání skládek a také si boudaři neoprávněně zřizovali u svých bud vleky. Problémy rovněž byly s odpadními vodami, které boudy vypouštěly. Znečištění se vsakovalo do půdy a to vedlo mimo jiné k problematické expanzi šťovíku alpského, s jehož šířením pak musel KRNAP bojovat. Problematice odpadních vod vypouštěných z bud se strážci věnují v menší míře i v dnešní době. V devadesátých letech začala správa národního parku ve velkém likvidovat skládky a tento boj trval i v prvních letech nového tisíciletí.

V té době se do větší popularity začala dostávat horská kola. Problémy tak nastaly ve větším měřítku i v létě, kdy strážci museli a dosud i stále musejí věnovat pozornost neukázněným cyklistům, kteří jezdí do míst, kam mají vjezd zakázán.

Nad horskými koly postupně v Krkonoších začala převažovat elektrokola, která zpřístupnila vrcholky hor i jinak nesportujícím jedincům.

V posledních letech se postupně vytratila⁸² vlna i takzvaných „borůvkářů“, tedy osob, které česaly borůvky na území Krkonošského národního parku a při svém jednání výrazně poškozovali místní floru. Vybavení na sběr borůvek bylo přestupcům zabavováno. Pachatelé bývali v minulosti zejména Poláci.⁸³ Borůvky od těchto sběračů končily například ve Švédsku, kde se z nich vyráběla přírodní barviva.⁸⁴ Vzhledem k devastaci porostů v Krkonoších však ekologická cena za toto přírodní barvivo nebyla zrovna nízká. Oproti dřívějším stovkám případů se přestupky „borůvkářů“ nyní počítají již pouze na desítky ročně.

V menší míře byly v minulosti v parku problémy i s neoprávněným vodáctvím v oblasti Labské soutěsky. Úsek Labe vedoucí pod přehradou ve Špindlerově Mlýně směrem k Vrchlabí býval v minulosti vodáky neoprávněně sjížděn. Pro užití této části Labe a dále toku Bílého Labe ještě před přehradou byla později nastavena jasná pravidla. Nyní je možné se předem registrovat pro sjezd a pokud jsou vhodné podmínky s dostatkem vody v řece, je možné tyto úseky využívat.

Za trvalý problém lze označit intenzitu automobilové dopravy na území KRNAPu. V porovnání s ostatními národními parky jsou Krkonoše hustěji protkány asfaltovými cestami, jež umožňují příjezd motorových vozidel až k horským boudám v území národního parku. Za účelem vjezdu jsou využívány povolenky. Systém povolenek se postupně měnil, kdy od papírovaných zalaminovaných povolenek vydávaných správou parku došlo k elektronizaci, takže registrační značky hostů jsou nyní zapisovány do elektronického systému a strážci tak mohou online ověřovat oprávněnost vjezdu. Stejně tak jsou v systému zachyceny

⁸² BRAUN, Jan. *Drancování Krkonoš borůvkáři skončilo. Přestupků rapidně ubylo*. Online. [25.10.2019] Dostupné z: https://krkonosky.denik.cz/zpravy_region/drancovani-krkonos-boruvkari-skoncilo-prestupku-rapidne-ubylo-20191025.html. [cit. 12.08.2023].

⁸³ BARCOH, Pavel. *Stovky borůvkářů ničí Krkonoše*. Online. 05.09.2008 Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/stovky-boruvkaru-nici-krkonose/r-i:article:230291/>. [cit. 12.08.2023].

⁸⁴ MALÝ, Ondřej a KRÁL, Jan. *Za sběr borůvek až 4000 Kč za den*. Online. [26.07.2008] Dostupné z: https://www.lidovky.cz/domov/za-sber-boruvek-az-4000-kc-za-den.A080725_213100_In_domov_mel. [cit. 12.08.2023].

registrační značky i dalších oprávněných osob. Za účelem vystavení oprávnění vjezdu do parku si někteří boudaři nechávají proplácet od hostů poplatky, které však nejsou příjmem Správy Krkonošského národního parku a boudaři si je ponechávají pro sebe. Za trvalý problém lze označit i problémy s naváděním skrze Google mapy. Tato navigace nereflktuje omezení vjezdu do národního parku a na rozdíl od provozovatelů českých navigačních systémů je ztížená komunikace s jejich provozovatelem. S cizinci, kteří překvapeně strážcům sdělují, že je na místa, kam je vjezd omezen, přivedla navigace, se bohužel strážci setkávají dlouhodobě.

Za nejzávažnější případy, které strážci zmiňovali lze uvést neoprávněné terénní úpravy a stavební práce, jízdu na skútrech ve skupinkách, napadení strážce, případy znečištěné krajiny odpadními vodami a nelegální kácení lesa. Uvedená jednání se z velké části podařilo objasnit a padaly za ně přiměřené tresty.

Celkově lze shrnout, že k potírání protiprávní činnosti je třeba značné flexibility strážců a jejich pracovní doby. Na aktuální problémy je vždy pružně reagováno intenzitou strážní služby a nepravidelností doby jejího výkonu.

4.4.5 Materiální vybavení a legislativní a jiné nedostatky

Ohledně materiálního a technického vybavení mělo zejména v posledních deseti letech dojít k výraznému zlepšení vybavení strážců. Došlo také k posunu a modernizaci v oblasti stejnokrojů strážců přírody. Proběhl odklon od barev směřujících spíše k mysliveckému vybavení směrem k barvám viditelnějším, které mohou zvyšovat povědomost návštěvníků o aktivní činnosti strážců v terénu. Rovněž ostatní materiální vybavení se zlepšilo. Došlo k vybavení strážců minikamerami, jež mohou napomoci předcházení konfliktním situacím, případně deeskalaci problematického jednání s některými přestupci. Dále byla zlepšena komunikační technika a byl rozšířen park dopravních prostředků, které strážci mohou využívat. Elektrokola mohou být využívána při přestupcích cyklistů, čtyřkolky a skútry umožňují přístup do těžko přístupného terénu a umožňují pronásledování přestupců využívajících rovněž skútry a čtyřkolky. Skialpinistické vybavení poskytuje stejné možnosti u přestupků skialpinistů v zimním období.

Co se týče nedostatků, byly jednotlivými strážci označovány různé problémy. Kromě nízkého finančního ohodnocení strážní služby a potřeby zvýšení počtu strážců byla zmiňována i legislativní omezení a nedostatečnost, případně nejednoznačnost právní úpravy. Zejména v porovnání s jejich polskými protějšky je tento rozdíl znatelný. Polští strážci parku by byli ze zákona oprávněni nosit i zbraně, ale vnitřní směrnici od tohoto bylo ustoupeno. Polští strážci mají možnost využívat i donucovací prostředky. České oprávnění strážců zadržet osobu do příjezdu policie je pak vykládáno nejednoznačně, kdy s ohledem na nemožnost využití donucovacích prostředků lze označit za problematické jeho vymáhání. Zaznívaly rovněž názory na oddělení statutu profesionálních a dobrovolných strážců přírody, jejichž oprávnění jsou shodná. Pakliže by k tomuto došlo, mohli by profesionální strážci získat širší oprávnění. Zejména přístup do registru obyvatel by strážcům výrazně napomohl a omezil nutnost součinnosti s Policií České republiky, jež je občas pro strážce hůře dostupná. Nicméně zazněl i názor, že takovéto rozšíření pravomoci by bylo příliš velké a intenzivní součinnost s Policií České republiky by měla toto omezení kompenzovat.

4.5 Statistika počtu trestných činů proti životnímu prostředí za dobu od působnosti nového trestního zákoníku

K získání údajů byly zaslány žádost i svobodný přístup k informacím k Okresnímu soudu v Semilech, Okresnímu soudu v Jablonci nad Nisou, Okresnímu soudu v Trutnově a Krajskému soudu v Hradci Králové. V žádostech byly vyžádány statistiky počtu spáchaných trestných činů podle hlavy VIII zvláštní části trestního zákoníku. V žádosti bylo dále uvedeno, aby soud uvedl, zda bylo místem spáchání místo, které je na území Krkonošského národního parku. Období bylo stanoveno od 1. 1. 2010, aby statistiky odpovídaly pouze tehdy novému trestnímu zákoníku, který v tu dobu začínal platit.

4.5.1 Statistiky v Libereckém kraji

Podle údajů poskytnutých Okresním soudem v Semilech byly v tomto období řešeny dva případy týrání zvířat podle § 302 trestního zákoníku a dva případy zanedbání péče o zvíře z nedbalosti podle § 303 trestního zákoníku. V oblasti Krkonošského národního parku dle poskytnutých údajů nebyly případy ekologické

kriminality řešeny. Stejně tak nebyly žádné případy ekologické kriminality na území Krkonošského národního parku v okrese Jablonec nad Nisou.

Jelikož soudy mají statistiky pouze objasněných případů, byly vyžádány údaje i od Policie České republiky. Co se týče území Libereckého kraje byly zjištěny tyto tři případy v oblasti katastrů obcí, jež pod KRNAP spadají:

1. Spácháno v územním obvodu OOP Harrachov, právní kvalifikace § 299 odst. 1 trestního zákoníku (Neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami). Pachatel lotyšské národnosti dne 28.05.2020 v 10:00 hod. jako řidič vozidla VW Transportér přejížděl přes hraniční přechod v Harrachově z Polské republiky do České republiky, kde byl v rámci bezpečnostního opatření Covid-19 zastaven hlídkou cizinecké policie, kdy následnou kontrolou vozidla bylo zjištěno, že v zavazadlovém prostoru převáží 53 kusů paroží pravděpodobně z losa evropského (*Alces alces*), z čehož bylo následně zcela jednoznačně pracovníky České inspekce životního prostředí identifikováno 31 ks paroží losa evropského (*Alces alces*), což odpovídá nejméně částem z 16 ti jedinců uvedeného zvířete, ke kterým neměl potřebné doklady pro dovoz do České republiky. Skutek byl objasněn, avšak Okresní soud Semily dle ust. § 226 písm. b) trestního řádu zprostil pachatele obžaloby.

Soud tedy vyvodil závěr, že popsaný skutek není trestným činem a nelze jej tak započítávat do statistiky trestných činů proti životnímu prostředí.

2. Spácháno v územním obvodu OOP Rokytnice nad Jizerou, právní kvalifikace § 304 odst. 1, odst. 2 písm. d) trestního zákoníku (pytláctví). Neznámý pachatel v odhadované době od 20:00 hodin dne 11. 02. 2022 do 16:00 hodin dne 12.02.2022, tedy v době hájení, v katastru území obce Jablonec nad Jizerou, části Stromkovice, s místním názvem Zabylý, v lesním porostu v blízkosti vnařiště postřelil nezjištěnou palnou zbraní s blíže nezjištěným střelivem chovný kus jelena evropského, jednostranně korunového čtrnácteráka, jehož stáří bylo odhadnuto na 7 až 8 let, čímž byla mysliveckému spolku způsobena škoda 98.484,- Kč. Skutek nebyl neobjasněn a věc byla odložena podle ustanovení § 159a odst. 5 trestního řádu.

Popsaný skutek svědčí o ekologické kriminalitě v Krkonošském národním parku.

3. Spácháno v územním obvodu OOP Harrachov, právní kvalifikace § 304 odst. 1 trestního zákoníku (pytláctví). Neznámý pachatel v přesně nezjištěné době v období od 23.07.2016 do 06.08.2016 v lokalitě obce Harrachov či přilehlého okolí dvěma výstřely z nezjištěné střelné zbraně ulovil samce jelena evropského, přičemž neměl od příslušného uživatele honitby vystavenou povolenku k lovu uvedené zvěře, jehož zhaslého dne 06.08.2016 v odpoledních hodinách pod tenisovými kurty hotelu Sportcentrum Harrachov na okraji Harrachova v lokalitě honitby Prameny Mumlavy náhodně našel lesní správce Krkonošského národního parku, přičemž tento kus nebyl označen předepsaným způsobem dle § 49/1 zák. č. 449/2001 Sb. o myslivosti nesnímatelnou plombou žluté barvy na zadním běhu. Neznámý pachatel tedy neoprávněně ulovil zvěř v hodnotě nejméně nikoli nepatrné. Skutek nebyl objasněn a věc byla odložena dle ustanovení § 159a odst. 5 trestního řádu.

U tohoto skutku není zcela zřejmé, zda se skutečně stal na území Krkonošského národního parku, avšak místo nálezu jelena bylo v jeho ochranném pásmu.

4.5.2 Statistiky v Královéhradeckém kraji

U okresního soudu v Trutnově bylo řešeno případů o něco více než v případech soudů v Libereckém kraji, konkrétně 10 případů. Za trestné činy proti životnímu prostředí spáchané v katastrech obcí, které spadají pod oblast Krkonošského národního parku byly Okresním soudem v Trutnově označeny dva případy. Jeden případ byl týráním zvířat z roku 2019 a druhý případ byl poškození lesa, který byl z roku 2014.

Krajský soud v Hradci Králové projednával v prvním stupni jeden případ podezření z trestného činu proti životnímu prostředí, ale jelikož bylo rozsudkem rozhodnuto o tom, že daný skutek není trestným činem, nelze jej do statistiky zahrnout.

Co se týče odpovědi Krajského ředitelství policie Královéhradeckého kraje, tak bylo zjištěno, že v roce 2021 byl ze strany Obvodního oddělení policie Pec pod Sněžkou prověřován případ neoprávněného nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami podle § 299 odst. 2 trestního zákoníku. Ke skutku došlo v Horním Maršově, což je obec, která svým katastrem dílem spadá do území ochranné zóny a dílem do ochranného pásma Krkonošského národního

parku. Jednalo se o postřelení čápa černého a k jeho nálezu došlo v ochranném pásmu Krkonošského národního parku.

Další dva skutky spáchané na hranici Krkonošského národního parku, jež byly zjištěny již v rámci příprav autorovy práce o ekologické kriminalitě v Krkonošském národním parku z roku 2019 byly právě případy uvedené i ve statistikách Okresního soudu v Trutnově. Skutky byly nyní přesněji identifikovány dle místa spáchání. U obou uvedených skutků bylo zjištěno, že k oběma došlo v ochranném pásmu Krkonošského národního parku. V jednom případě se jednalo o týrání zvířat soukromého chovatele, konkrétně skotu a ovcí na pastvinách. V druhém případě se jednalo o poškození lesa a opět šlo soukromého vlastníka pozemku. K poslednímu případu zjištěné ekologické kriminality, konkrétně případu postřelení chráněného vlka, který byl detailněji popsán v tiskové zprávě Krkonošského národního parku,⁸⁵ se Policie České republiky vyjádřit nemohla.

⁸⁵ DRAHNÝ, Radek. *TZ: V Krkonoších byl smrtelně postřelen vlk s GPS obojkem*. Online. [07.12.2023]. Dostupné z: <https://www.krnap.cz/aktuality/tz-v-krkonosich-byl-smrtelne-postrelen-vlk-s-gps-objkem/>. [cit 13.09.2024].

5. NÁRODNÍ PARK ČESKÉ ŠVÝCARSKO

Nejmladší ze současných národních parků, národní park České Švýcarsko, se rozkládá na ploše o rozloze necelých 80 km². Území dnešního národního parku bylo vymezeno z oblasti spadající do chráněné krajinné oblasti Labské pískovce, která s národním parkem sousedí stejně jako chráněná krajinná oblast Lužické hory. Tato skutečnost má vliv na to, že park nemá ochranné pásmo, neboť jeho funkci může plnit právě okolní chráněná krajinná oblast. Sídlo Správy národního parku České Švýcarsko nalezneme v Krásné Lípě v okrese Děčín.

5.1 Popis umístění parku

Národní park se rozkládá na území okresu Děčín v Ústeckém kraji. Stejně jako všechny ostatní české národní parky, tak i národní park České Švýcarsko má svůj přeshraniční protějšek. Německý protějšek se nazývá Sächsische Schweiz, což v překladu znamená Saské Švýcarsko. Celá oblast je proto někdy nazývána jako Českosaské Švýcarsko.

5.1.1 Charakteristika krajiny

Jak již bylo uvedeno v kapitole o vzniku národního parku České Švýcarsko, jeho území je dohromady s jeho saským protějškem nejrozsáhlejší pískovcovou krajinou v celé Evropě. Až do středověku byl charakter krajiny prakticky neměnný a byl tvořen nepropustnými porosty. Charakter současné podoby pak začal formovat člověk a významným prvkem byla těžba dřeva, které bylo využíváno pro různá průmyslová odvětví. Dřevo bylo splavováno po vodě. Těžba dřeva pak vedla k redukci druhové skladby a za účelem dosažení požadované produkce došlo k postupnému umělému zalesňování s preferencí smrku. Po druhé světové válce došlo k odsunu významné části původní německé populace, kdy počet obyvatel některých obcí se několikanásobně zmenšil a přetrhání vazeb obyvatelstva na místní krajinu vedlo k dalšímu nastartování krajinné změny. Některé dříve obhospodařované části území byly ponechány ladem a došlo k jejich postupnému zarůstání křovinami, později až k postupné přeměně na lesní porost. Volné krajině se tak částečně navrátil původní charakter a větší stabilita. Podíl lesů na území od

padesátých let stoupl o několik procent. Lesy však již nyní nejsou hospodářské a prioritou je tak ochrana přírody.⁸⁶

Obrázek 2 – Pohled na Pravčickou bránu – charakter krajiny Českého Švýcarska. Zdroj: Galerie autora

5.1.2 Zalidnění

V oblasti parku se nachází jediná trvale osídlená osada jménem Mezná, která náleží k obci Hřensko. V této osadě žije trvale pouze několik desítek obyvatel. Území parku se rozkládá na katastru devíti obcí a z turisticky navštěvovaných míst z okolí parku lze zmínit například Hřensko (268 obyvatel k 01.01.2023)⁸⁷ odkud nezdávka míří turisté po turistických cestách na území národního parku. Dále lze

⁸⁶ ELZNICOVÁ, Jitka; VÉBROVÁ Dana; ZACHAROVÁ, Jolana a MÜLLEROVÁ, Jana. *Krajina Českého Švýcarska a Labských pískovců v proměnách času*. In: *Ochrana přírody*. 2022, č. 3, s. 12- 17.

⁸⁷ Český statistický úřad. *Počet obyvatel v obcích České republiky k 01.01.2023* [online]. 2023 [cit. 06.07.2023]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/191186757/1300722303.pdf/58801e7b-4f05-4470-908c-7295691d4dd2?version=1.3>

zmínit Krásnou Lípou (3.413 obyvatel k 01.01.2023), kde je zároveň i sídlo Správy národního parku České Švýcarsko. U území národního parku pak nalezneme i okresní město Děčín (47.180 obyvatel k 01.01.2023) nebo Českou Kamenici (5.103 obyvatel k 01.01.2023) a Jetřichovice (392 obyvatel k 01.01.2023).

5.1.3 Dopravní obslužnost

Pravděpodobně nejčastěji vyhledávanou trasou do Národního parku České Švýcarsko bude cesta do Hřenska po silnici I/62. Silnice vede z Děčína a ve Hřensku na ní navazuje pokračování na protější straně hranice označované jako B172. Přímo národním parkem vede silnice třetí třídy III/2586, která spojuje jedinou osadu v národním parku, Meznou, se Hřenskem nebo na opačné straně s Vysokou Lípou a Jetřichovicemi. Na jih od parku pak vede silnice I/13 a jeho východní straně se přibližuje silnice druhé třídy číslo II/263.

Železniční spojení je možné jak skrze trasu vedoucí do Hřenska (a odsud dále do Německa), tak na opačné straně vede železnice i do Krásné Lípy, kde sídlí správa národního parku.

V případě národního parku České Švýcarsko je možné jako u jediného z parků brát v úvahu i lodní dopravu, neboť nedaleká řeka Labe v tomto svém úseku je již dobře splavná. Lodní spojení je možné z Ústí nad Labem přes Děčín do Hřenska. Lodí je možné pokračovat dále i do Drážďan a naopak je možné jet lodí z Drážďan do Hřenska, případně do Německého protějšku Bad Schandau.

5.1.4 Návštěvnost

V roce 2021 podle statistiky agentury Czech tourism se nejnavštěvovanější místo Národního parku České Švýcarsko, kterým je Pravčická brána, nacházela na 35. místě nejnavštěvovanějších míst v České republice s návštěvností lehce přesahující číslu sto sedmdesát tisíc.⁸⁸ V roce 2022 již tuto lokalitu mezi nejnavštěvovanějšími místy nenalezneme, což lze pravděpodobně spojit

⁸⁸ Agentura Czech Tourism. *TOP 50 nejnavštěvovanější místa v České republice pro rok 2021*. Online. [2022]. Dostupné z: [https://cms.czechtourism.cz/cms/getmedia/b3c2a1f0-c16b-496f-9330-9bb759bdc50d/Top_50_2021_\(infografika\).jpg?_gl=1*nqhrzk*_ga*NTAzMjkxNDY2LjE2OTAwMjEyMDc.*_ga_2HLRR7D2WM*MTY5MDAyMTIwNy4xLjEuMTY5MDAyMTQ3OC4wLjAuMA](https://cms.czechtourism.cz/cms/getmedia/b3c2a1f0-c16b-496f-9330-9bb759bdc50d/Top_50_2021_(infografika).jpg?_gl=1*nqhrzk*_ga*NTAzMjkxNDY2LjE2OTAwMjEyMDc.*_ga_2HLRR7D2WM*MTY5MDAyMTIwNy4xLjEuMTY5MDAyMTQ3OC4wLjAuMA). [cit. 22.07.2023].

zejména s katastrofickým požárem, který České Švýcarsko v roce 2022 postihl a jež je částečně rozebrán níže. V roce 2023 mělo dle vyjádření Správy Národního parku České Švýcarsko docházet k postupnému zotavování turistického ruchu.⁸⁹ V porovnání s předcovidovým rokem 2019 došlo v roce 2023 k nárůstu přenocování o 12 % na 465.035. V kombinaci s daty od mobilních operátorů pak byla návštěvnost v roce 2023 vypočítána na 700.000 návštěvodnů.

5.2 Místní působnost článku Policie České republiky a personální stavy

Celá oblast národního parku, podobně jako v případě Podyjí, spadá pod jediný územní odbor, v tomto případě Území odbor Děčín. Katastr obcí, na nichž se národní park nachází se pak dělí mezi Obvodní oddělení Děčín-město, Obvodní oddělení Česká Kamenice, Obvodní oddělení Krásná Lípa a Obvodní oddělení Rumburk.

V minulosti sem patřilo i Obvodní oddělení Policie České republiky Hřensko, později Policejní stanice Hřensko a obvodní oddělení Děčín, které však zanikly. Nahradily je Obvodní oddělení Děčín – město a Děčín – Podmokly.

Dotazem na Krajské ředitelství policie Ústeckého kraje byly poskytnuty údaje o početních stavech k 01.04.2003, jakožto k nejzazšímu datu, do kdy jsou data pro krajské ředitelství zjištělná, neboť od tohoto data byl uveden v provoz systém EKIS. Dále jsou zde údaje k 01.01.2010 a k 01.01.2024. Odpověď tedy zachycuje postupný trend výdoje personálních stavů v průběhu více než dvaceti let. V odpovědi dále bylo uvedeno upozornění, že Obvodní oddělení Policie České republiky Hřensko bylo samostatné obvodní oddělení do 31.12.2012. V té době také existovalo samostatné obvodní oddělení Děčín. Následně bylo Hřensko policejní stanicí a od 01.01.2013 také vzniklo samostatné Obvodní oddělení Děčín Podmokly. Poté od 01.01.2021 zanikla policejní stanice Hřensko a jejich tabulková místa byla převedena na obvodní oddělení Děčín město. Poskytnutá data od sebe

⁸⁹ SALOV, Tomáš. *Čerstvá data: Turistický ruch v Českém Švýcarsku se v roce 2023 zotavoval. Počet přenocování v hotelech a penzionech byl vyšší než před covidem.* Online. [16.02.2024]. Dostupné z: <https://www.npcs.cz/cerstva-data-turisticky-ruch-v-ceskem-svycarsku-se-v-roce-2023-zotavoval-pocet-prenocovani-v>. [cit. 24.03.2024].

odlišují skutečné i plánované stavy, takže je možné z tabulky vyčíst i aktuální problémy s personálním obsazováním a naplněností. Také je třeba brát v potaz přechody tabulek mezi jednotlivými útvary a jak postupně zanikaly a slučovaly se.

Název útvaru	Plán 1. 4. 2003	Skut. 1.4. 2003	Plán 1. 1. 2010	Skut. 1.1. 2010	Plán 1.1. 2024	Skut. 1.1. 2024
OOP Děčín	39	40	46	43	x	x
OOP Hřensko	11	11	17	17	x	x
OOP Děčín Podmokly	x	x	x	x	35	30
OOP Děčín město	x	x	x	x	43	40
OOP Česká Kamenice	12	12	15	14	15	14
OOP Krásná Lípa	13	13	14	13	15	14
OOP Rumburk	27	27	31	29	30	23

Tabulka 11 - Počty policistů s působností v národním parku České Švýcarsko

K 01.04.2003 bylo celkově na uvedených obvodních odděleních celkem skutečně 102 policistů, v roce 2010 celkem skutečně 116 policistů a k 01.01.2024 bylo celkem skutečně 121 policistů. Ač zaniklo samostatné Obvodní oddělení Hřensko, celkové počty svědčí o postupném nárůstu policistů a zároveň je viditelné, že ač k roku 2024 jsou personální stavy nenaplněné, tak i přesto převyšují počty zde sloužících policistů v minulosti. Celkově je tedy nárůst počtu policistů v oblasti Děčínska v kladných hodnotách a dosahuje přibližně čtyřprocentního nárůstu oproti roku 2010 a téměř devatenácti procentního nárůstu v porovnání s rokem

2003. Schopnost poskytovat součinnost strážcům parku by tedy čistě statisticky neměla být horší než v předchozích letech, avšak je potřeba počítat s tím, že Obvodní oddělení Děčín Podmokly má na starosti oblast jižně od Děčína a nikoliv na sever, kde leží národní park a počet policistů k dispozici pro spolupráci se strážci přírody je pak naopak o něco nižší než v minulosti.

5.3 Systém ochrany nastavený správou parku

Současná politika strážců parku upřednostňuje prevenci před represí a pokud je to možné, volí cestu zejména poučování o řádném chování. Ze strany správy parku byly poskytnuty údaje k celkovým počtům přestupků za roky 2013 až 2017 a dále detailnější rozpis přestupků za roky 2020 až 2022.

5.3.1 Stráž přírody

Stráž přírody v Českém Švýcarsku v minulosti měnila své počty i zařazení v rámci organizační struktury. Ve svých počátcích mělo oddělení čtyři, později pět zaměstnanců. Například v roce 2016 dosahovala stráž přírody počtu sedmi profesionálních strážců. Později však dostali strážci kromě území národního parku na starost i území chráněné krajinné oblasti Labské pískovce a na oblast parku tak zůstali, jako tomu bylo již dříve, pouze čtyři strážci včetně vedoucího. Navýšení na šest profesionálních strážců, vedoucího a referenta zajišťujícího péči o turistickou infrastrukturu pak přišlo teprve v roce 2023. Stráž se svými službami přizpůsobuje návštěvnický vytíženějším dnům. K činnosti stráže přírody v Českém Švýcarsku patří například informování návštěvníků, péče o turistickou infrastrukturu a drobné stavby, péče o ochranné značení, prořezávání turistické infrastruktury, řešení přestupků, průvodcovská činnost, spolupráce s médii a odborníky v terénu a organizace brigád a akcí pro veřejnost. Sezónně strážci například provádějí monitoring hnízdních lokalit zvláště ohrožených ptačích druhů, jejich označení a hlídání. V létě se ve zvýšené míře věnují protipožární kontrole. Kromě jiného stráž rovněž provádí společné hlídky s příslušníky Policie České republiky.⁹⁰ V roce 2024 došlo k navýšení počtu profesionálních strážců na deset.

⁹⁰ SVOBODA, Pavel. *STRÁŽCI V LABSKÝCH PÍSKOVČÍCH*. In: Fórum ochrany přírody, 2023, č. 3, s. 21-24.

5.3.2 Počty přestupků v letech 2013 až 2017

Kromě celkových počtů přestupků je možné z dat vyčíst i údaje o výši ukládaných pokut. Trend svědčí o postupném nárůstu výše ukládaných pokut.

Rok	Pokuty na místě zaplacené	Výše zaplacených pokut	Pokuty na místě nezaplacené	Výše na místě nezaplacených pokut
2013	nezjištěno	3.700 Kč	1	500 Kč
2014	19	5.800 Kč	23	19.900 Kč
2015	7	2.700 Kč	5	4.000 Kč
2016	13	10.700 Kč	68	10.400 Kč
2017	12	5.700 Kč	24	41.250 Kč

Tabulka 12 - Počty přestupků v NP České Švýcarsko za rok 2013 až 2017

Poskytnutá data dále kromě uvedených přestupků hovořila o neoprávněném pořádání cyklistického závodu na území parku v roce 2013, za což byla udělena pokuta ve výši 4.000,-Kč a dále byla udělena pokuta 10.000,-Kč za nepovolené kácení dřevin mimo les v roce 2017. Data dále souhrnně hovoří o tom, že nejčastějšími přestupky řešenými blokovými pokutami patří jízda cyklistů mimo vyznačené cyklotrasy, nepovolený vstup do prvních zón, kam spadá i nepovolené nocování a dále nepovolený vjezd motorových vozidel. Do statistiky byly od poloviny roku 2017 započítávány i přestupky, ke kterým došlo na území CHKO Labské pískovce, a to v souvislosti s rozšířením působnosti Správy NP České Švýcarsko po novele zákona o ochraně přírody a krajiny. Přestupky vyřešené domluvou, které převažovaly, nejsou ve statistice zachyceny. Nelegální nocování bylo postihováno zřídka v porovnání k přestupkům jako kouření v lese, rozdělávání ohňů a nepovolenému vstupu do první zóny.

5.4 Počty přestupků v letech 2020 až 2022

Data za uvedená období obsahují v souhrnu údaje za přestupky spáchané v oblasti národního parku i CHKO. Pro upřesnění a lepší ilustraci byly v letech 2020 a 2022 rozlišeny přestupky pro každou oblast zvlášť.

Rok	Celkový počet pokut	Celková výše pokut	Přestupky v CHKO	Přestupky v NP
2020	122	207.400 Kč	69	52
2021	66	91.200 Kč	x	x
2022	93	127.500 Kč	69	24

Tabulka 13 - Přestupky na území Českého Švýcarska v letech 2020 až 2022

Co se týče četnosti přestupků dle druhů jsou statistiky následující:

Druhy přestupků	Rok 2020	Rok 2021	Rok 2022
Nocování v NP mimo vyhrazená místa	2	1	0
Táboření a rozdělávání ohně CHKO	5	8	7
Vjezd autem do NP	28	12	6
Vjezd autem na CHKO	63	35	61
Dron v NP	1	0	0
Vstup do dočasně chráněné plochy	1	2	0
Vstup do klidového území	16	5	9
Zákaz horolezectví v NP	6	0	0
Vjezd autem na území národní přírodní rezervace	0	1	0
Nepovolené kácení dřevin	0	1	0
Vykonávání činnosti, které mohou způsobit podstatné změny v biologické rozmanitosti	0	1	0
Jízda na kole v NP mimo značené trasy	0	0	3
Táboření a rozdělávání ohně v NP	0	0	6
Úprava vodního toku-nedovolený zásah	0	0	1

Tabulka 14 - Druhy přestupků na území Českého Švýcarska v letech 2020 až 2022

5.5 Historické a aktuální problémy v parku

Data pro tuto kapitolu byla čerpána zejména z polostrukturovaných rozhovorů se strážci parku. Celkově bylo hovořeno se čtyřmi strážci s průměrnou délkou služby přes dvacet jedna let.

Jelikož se národní park zrodil z již existující chráněné krajinné oblasti, v počátcích bylo nutné rozšířit povědomí o nových pravidlech na tomto území. Za dob dlouho před vznikem národního parku díky skalním převisům, které umožňují příjemné nocování pro trampy, byla oblast Labských pískovců plná stanovišť vyznavačů tohoto trendu. Již od prvních let po vzniku národního parku tedy byla činnost strážců do značné míry naplněna problémy s nepovolenými kempy a s tím často spojeným rozděláváním ohňů. Po vzniku parku byla trampům zapovězena místa, kam dříve v rámci CHKO Labské pískovce mohli. Odhady některých strážců počítaly s přibližně 120 kempy, ze kterých jich celá řada vznikala již od šedesátých let dvacátého století. Lidé v tomto období vyhledávali klidné přírodní oblasti pro odpočinek od reality velkých měst či represivního nastavení tehdejší doby. V případě, že ze strany strážců došlo k odstranění takového nelegálního kempu, nejednou docházelo k jeho obnově a bylo třeba vytrvalého a souvislého dohledu, aby se situace zlepšila. Strážci ostatně díky svým zkušenostem dokážou odhadnout již podle vybavení, co si s sebou návštěvníci nosí na zádech, zda daný návštěvník má v plánu v parku nocovat. Dokážou rozlišit i mezi letitým trampem, který se zpravidla chová k přírodě s dávkou respektu a neslušným přenocovačem, často se vyznačujícím drahým, značkovým, sportovním vybavením, ale o to menší úctou k přírodě. V porovnání s počátky je situace nyní již výrazně lepší, ačkoliv stále se problémy s nelegálním kempováním a rozděláváním ohňů vyskytují. Další problémy v počátcích vzniku parku souvisely s porušováním zákazů vjezdů. Řada lidí byla zvyklá z dob CHKO, že jim stačilo dát si za čelní sklo myslivecký klobouk či nášivku bezpečnostního sboru a domnívali se, že si mohou do parku vjíždět dle libosti. Řidiči takto parkujících aut v lesích často chodili houbařit, případně si užívali turistiky. I tento fenomén se postupně podařilo vytlačit. Podobně byli cyklisté zvyklí, že si mohli jezdit mimo vyznačené trasy a rovněž jim bylo třeba vysvětlovat nová pravidla v národním parku. Problémy v parku byly i s používáním zábavní pyrotechniky. Velká část přestupků pravděpodobně může být návštěvníky spáchána z nedbalosti kvůli nevědomosti ohledně pravidel v parku.

K dalším přestupkům, se kterými se strážci setkávali a setkávají, patří například porušování zákazu vstupu do klidových míst. Mezi taková místa patří v období od

01.03. do 31.07. mimo jiné hnízdiště čápa černého. V období od 01.03. do 30.06. se jedná i o hnízdiště výra velkého a sokola stěhovavého.

V prvních letech po vzniku národního parku také strážci řešili situaci se znečišťováním Křinice v úseku toku za Krásnou Lípou. Podezření měli na jeden z výrobních závodů a toto podezření se později potvrdilo díky jejich práci ve spolupráci s odborným pracovníkem na tuto problematiku. Závod byl za toto pokutován, avšak k úplnému zastavení znečišťování došlo teprve až po uzavření provozovny. Další problémy mívali strážci s problémovým zahraničním majitelem objektů v parku, který tam pořádal zájezdy a poté návštěvníkům nabízel činnosti, které však byly v parku zakázány. Podobně jako se znečišťováním vody byly majiteli ukládány pokuty, ale situace se úplně vyřešila až poté, co došlo k vyhoření jeho objektů. V průběhu let také přibývalo více odhozených odpadků v přírodě, díky aplikacím na kempování se rozšířilo i nelegální táboření obytných aut a karavanů mimo kempy. Změnilo se i chování návštěvníků, kdy zejména v době po covidových opatřeních se u některých návštěvníků jejich chování jeví jako s menší dávkou respektu k jakýmkoliv omezením a mají menší úctu k autoritám.

Za nejzávažnější případ, se kterým se strážci v parku setkali, byl shodně označován požár z roku 2022 a dále některé další menší požáry či jiné případy. Ve dvou případech to bylo v souvislosti s použitím pyrotechniky opilými zahraničními návštěvníky. Někteří strážci s sebou nosí ve službě lopatku, ale i zásobu vody, neboť požáry nezřídka likvidují. Dále uváděli, že přes území pod jejich správou se pohybovali zloději aut, se kterými přišli do styku kvůli porušení zákazu vjezdu, případně našli odstavené odcizené vozidlo, které jeho řidič již opustil.

Ohledně aktuálních trendů strážci vyzdvihovali, že ač se násobně zvedla návštěvnost parku, nedošlo k takovému nárůstu protiprávní činnosti, což bylo ze strany některých strážců spojováno s preventivním působením a environmentální výchovou. Stále však strážci v sezóně likvidovali až desítky ilegálních tábořišť měsíčně.

Ohledně spolupráce s Policií České republiky si strážci chválili dřívější spolupráci s místními obvodními odděleními. Z řad policistů se jim postupem času podařilo

navázat bližší spolupráci s několika příslušníky, kterým nevadily náročné služby o víkendech, v terénu a nočních hodinách při vyhledávání nepovolených tábořišť. Služby byly pravidelně společně plánovány. Podobně jako v jiných parcích i zde vlivem poklesu personálu tato možnost klesala a tak je v současné době využívána zejména spolupráce se Speciální pořádkovou jednotkou Krajského ředitelství policie Ústeckého kraje a dále s poříční policií. Dále jsou na jednorázové akce využíváni i další policisté. Souběžně s tím akce probíhají i na německé straně hranice.

Co se týče materiálního a technického vybavení, v prvních měsících strážcům chyběly stejnokroje. Podobně chyběla i označená vozidla, avšak vcelku rychle se tento nedostatek podařilo vyřešit. Nyní mají strážci již v oblasti vybavení v zásadě uspokojené potřeby služby. Za přínos považovali někteří strážci zařazení minikamer do jejich vybavení.

Ve spojitosti s překážkami pro výkon služby strážci uváděli zejména chybějící přístup do registru obyvatel, který by jim umožňoval ověřování totožnosti bez součinnosti policie. Dále byla zmíněna ne zrovna ideální situace ohledně pokrytí území parku signálem mobilních operátorů a vzhledem ke členitosti terénu jsou problémy i s využitím vysílaček či radiostanic. Dále byla uváděna strážci paradoxní situace ohledně pokutování kouření v lese. Kouření v lese je postihováno lesním zákonem.⁹¹ Aby mohli takové jednání postihovat, museli se strážci parku stát i lesní stráží. Zároveň však problém byl v tom, že lesní stráž spadala pod ministerstvo zemědělství a stráž přírody pod ministerstvo životního prostředí, a tak nemohli využívat své bloky na pokutování podle zákona na ochranu přírody a krajiny i na postihování přestupků podle lesního zákona. Tato situace byla napravena teprve od roku 2024. Jako další bod, co by jim v jejich činnosti pomohlo, uváděli personální posílení, aby mohlo být vykonáváno více hlídek ve více než jedné osobě. Zároveň v porovnání s jejich saskými protějšky vyznívá nedostatek personálu ještě výrazněji. K tomu by byly třeba i adekvátní platové podmínky. Zmíněn byl i nedostatečný zájem ze strany Ministerstva životního prostředí a možnost zavedení jednotných uniforem pro všechny strážce.

⁹¹ Zákon č. 289/1995 Sb., lesní zákon

5.6 Statistika počtu trestných činů proti životnímu prostředí za dobu od působnosti nového trestního zákoníku

Údaje za období od 1. 1. 2010 poskytl Okresní soud v Děčíně. Podle odpovědi soudu bylo projednáváno sedm případů týrání zvířat podle § 302 trestního zákoníku, jeden případ zanedbání péče o zvíře z nedbalosti podle § 303 trestního zákoníku a šest případů pytláctví podle § 304 trestního zákoníku. Bližší informace k jednotlivým případům soud neuvedl, avšak ke dvěma případům mělo dojít na území obcí, jejichž katastr je dílem na území Národního parku České Švýcarsko a soud poskytl anonymizované verze rozsudků.

K prvnímu případu došlo dne 26.09.2011 v 19:58 hodin na parcele v katastrálním území Janov u Hřenska, která je součástí myslivecké honitby Správy národního parku České Švýcarsko a je na území Národního parku České Švýcarsko. Pachatel svou legálně drženou kulovnicí vz. 550, ráže 30-06 Springfield zastřelil samce jelena evropského – šestnácteráka, na jehož odstřel neměl vystavenou povolenku k lovu, čímž měla být Správě NP České Švýcarsko způsobena škoda ve výši nejméně 128.320,-Kč. Soud při projednávání případu upustil od potrestání. Čin byl kvalifikován jako pytláctví.

K druhému případu mělo dojít dne 26.06.2015 v 17:30 hodin v obci Staré Křečany, části Nové Křečany, kde měl být pachatelem přibližně 100 metrů od hlavní silnice uvázan ke stromu vodítkem kříženec labradora a německého ovčáka. Psa nechal pachatel na místě bez jídla a vody a teprve po výzvě Policie České republiky dne 28.06.2015 ukázal, kde jej zanechal, přičemž bylo zjištěno, že pes mezitím vodítka překousal, z místa utekl a do doby vyhlášení rozsudku se jej nepodařilo nalézt. Čin byl kvalifikován jako pokus týrání zvířat. Trestní stíhání bylo podmíněně zastaveno a byla stanovena zkušební doba v trvání 18 měsíců. Ačkoliv část katastrálního území obce Staré Křečany zasahuje na území NP České Švýcarsko, část Nové Křečany sem však nepatří, proto lze tento případ označit opět pouze jako spáchaný u hranice národního parku.

Krajský soud v Ústí nad Labem uvedl, že za předmětnou dobu vedl jeden případ trestného činu proti životnímu prostředí, který by mu příslušel v prvním stupni.

Rozsudek v této věci však dosud není pravomocný a navíc ke skutku nedošlo na území národního parku České Švýcarsko.

Údaje poskytnuté od Krajského ředitelství policie Ústeckého kraje jsou souhrnné a v předmětném období mělo být prověřováno celkem 53 skutků trestných činů proti životnímu prostředí, ze kterých jich bylo objasněno celkem 12. Údaje nerozlišovaly místo spáchání na území uvnitř či vně národního parku.

Konkrétně šetřilo 36 skutků OOP Děčín město, 13 skutků OOP Děčín Podmokly, 12 skutků OOP Česká Kamenice, 13 skutků OOP Krásná Lípa a 16 skutků OOP Rumburk. Co se týče druhů, tak pro ilustraci lze uvést, že většina trestných činů měla jen minimální či žádné zastoupení. V jednom případě byl prověřován trestný čin poškození a ohrožení životního prostředí z nedbalosti a zanedbání péče o zvíře z nedbalosti. Ve dvou případech bylo prověřováno neoprávněné nakládání s odpady a neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami, z čehož se jeden případ podařilo objasnit. Týrání zvířat, kterého bylo prověřováno 11 případů, z nichž 6 se podařilo objasnit, bylo druhým nejčastějším prověřovaným trestným činem proti životnímu prostředí. Nejexponovanějším trestným činem bylo pytláctví, kterého bylo prověřováno celkem 36 případů, avšak objasnit se podařily pouze 4. Badatelskou činností v národním parku bylo zjištěno, že strážci přírody nebyl znám žádný trestný čin proti životnímu v oblasti národního parku, vyjma popsaného pytláctví jelena.

5.7 Požár Českého Švýcarska v roce 2022

S ohledem na mimořádnost této události je požáru věnována samostatná podkapitola. V současné době je podezřelým ze založení požáru bývalý dobrovolný strážce parku. Jelikož je dle informací, které byly veřejnosti sděleny, stěžejním důkazem zejména doznání podezřelého, bude jedna z podkapitol věnována i motivům žhářů a problematice falešného doznání. Vzhledem k tomu, že o požáru je k nalezení značné množství různorodých informací od různě kvalitních zdrojů, jsou pro účely této práce čerpány informace zejména z tiskové

zprávy Hasičského záchranného sboru České republiky⁹² a dále ze studie, která byla vypracována expertní skupinou složenou zejména z expertů Ústavu výzkumu globálních změn Akademie věd České republiky, Ústavu pro výzkum lesních systémů, České geologické služby a Výzkumného ústavu Silivia Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví a Botanického ústavu Akademie věd České republiky⁹³ a jejíž závěry byly zveřejněny Ministerstvem životního prostředí České republiky na počátku roku 2023.⁹⁴ Z těchto zdrojů byly zároveň i ilustračně převzaty obrázky.

Obrázek 3 - Následky požáru v NP České Švýcarsko – hranice hoření lesa. Zdroj: Zpráva k faktorům vzniku požáru od expertní skupiny kolektivu autorů

⁹² Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR. *Požár Národního parku České Švýcarsko*. Online. [24.07.2023 - 21.08.2023]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/hzs-usteckeho-kraje-menu-informacni-servis-zpravodajstvi-2022-cervenec-pozar-narodniho-parku-ceske-svycarsko.aspx>. [cit. 23.07.2023].

⁹³ Kolektiv autorů. *Jaké faktory ovlivnily vznik a šíření požáru v NP České Švýcarsko?* Online. [listopad 2022]. Dostupné z: [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/news_20220106-Vedci-zmapovali-pozar-v-Ceskem-Svycarsku-Majitele-lesu-se-z-nej-musi-ponaucit-Pro-prirodu-ale-znamena-probihajici-obnova-velkou-sanci/\\$FILE/Studie_faktoru_pozaru_Narodni_park_Ceske_Svycarsko.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/news_20220106-Vedci-zmapovali-pozar-v-Ceskem-Svycarsku-Majitele-lesu-se-z-nej-musi-ponaucit-Pro-prirodu-ale-znamena-probihajici-obnova-velkou-sanci/$FILE/Studie_faktoru_pozaru_Narodni_park_Ceske_Svycarsko.pdf). [cit. 23.07.2023].

⁹⁴ Tiskové oddělení Ministerstva životního prostředí. *Vědci zmapovali požár v Českém Švýcarsku*. Online. [06.01.2023]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/news_20220106-Vedci-zmapovali-pozar-v-Ceskem-Svycarsku-Majitele-lesu-se-z-nej-musi-ponaucit-Pro-prirodu-ale-znamena-probihajici-obnova-velkou-sanci. [cit. 23.07.2023].

Požáry nejsou v Českém Švýcarsku ničím novým. Od vzniku národního parku v roce 2000 došlo k hoření lesa v 82 případech a ve většině případů bylo příčinou lidské zavinění.⁹⁵

5.7.1 Základní informace o požáru

Požár, který začal v noci ze soboty 23.07.2022 na neděli 24.07.2022, v době vlny veder, zasáhl více než 1.000 hektarů v národním parku České Švýcarsko v České republice a národním parku Saské Švýcarsko v Německu. V době vzniku požáru nebylo riziko vzniku tak vysoké jako v předcházejících dnech, avšak po začátku požáru se počasí pro šíření požárů výrazně zhoršilo. Požár začal v Malinovém dole, východně od Hřenska. Uhašení požáru trvalo až do 12.08.2022.

Obrázek 4 - hasící práce v průběhu požáru v NP České Švýcarsko v roce 2022. Zdroj: Hasičský záchranný sbor České republiky

⁹⁵ SALOV, Tomáš a ŠTEFÁČKOVÁ, Dana. *Aby znovu nehořelo*. Zpravodaj Správy národního parku České Švýcarsko, červen 2024, s. 17.

Hašení požáru bylo komplikované kvůli hned několika faktorům. Rychlost šíření požáru podporovala kombinace vysoké rychlosti větru, nízké vlhkosti půdy, vzduchu a vegetace a také vysoké teploty, které v tu dobu panovaly. Největší síla hoření byla zaznamenána v odumřelých smrkových lesích. Práce na hašení a zároveň i zabraňování šíření požáru hasičům zároveň komplikoval i náročný terén.

Zpráva pak rovněž hovoří o negativním fenoménu, kdy rozsah požáru byl ve veřejném prostoru přisuzován značným podílem skutečnosti, že v parku byly káceny uschlé kmeny po rozšíření lýkožrouta smrkového. Pokácené kmeny pak zůstaly často ležet v blízkosti silnic a obyvatelům a turistům mohly připomínat palivové dříví. V návaznosti na tuto skutečnost pak došlo k šíření informace, že Správa Národního parku České Švýcarsko nechala v lese povalovat kmeny, které vypadaly jako palivové dříví a část veřejnosti pak připisovala na požáru významný podíl správě parku. K tomuto byly popsány některé psychologické fenomény, jako například přeceňování rizik u fenoménů, které vnímáme s nelibostí, potřeba hledání viníka a také veřejnost měla potřebu některá rizika oproti expertnímu hodnocení přeceňovat a jiná naopak podceňovat.

V závěrech zprávy jsou pak popsány ostatní požáry v rámci evropského kontinentu z roku 2022, historie požárů, terénní analýzy typu a způsobu hoření, ze kterých vyplynulo, že překvapivě silně byly požárem zasaženy holiny, kdy v těchto místech se požár šířil travinnou vegetací, a to podstatně vyšší rychlostí a intenzitou. Oheň dokázal překonat veškerou vegetaci. Další závěr popisoval, že z klimaticko-meteorologického hlediska se náchylnost k požárům na území střední Evropy dlouhodobě zvyšuje. Stoupají průměrné roční teploty, klesají srážkové úhrny a v době požáru v srpnu 2022 bylo sucho v dané oblasti nejintenzivnější za posledních 60 let. Jako další významné faktory byly popsány relativně silný vítr, vlhkost paliva a půdy a vysoká teplota.

Závěry zprávy rovněž popisují modelovou rekonstrukci požáru, přičemž šíření v daných podmínkách nebylo možno jednoduše zabránit. Jako podstatné se jevílo i místo a čas a nejspíše i způsob zapálení. Bylo předpokládáno zapálení vyšší intenzity, ke kterému došlo dlouho před detekcí požáru.

5.7.2 Pohled na problematiku žhářství z hlediska kriminalistiky a dalších vědeckých disciplín

Podle vyhlášky Ministerstva vnitra o požární prevenci se požárem rozumí „každé nežádoucí hoření, při kterém došlo k usmrcení nebo zranění osob nebo zvířat, ke škodám na materiálních hodnotách nebo životním prostředí a nežádoucí hoření, při kterém byly osoby, zvířata, materiální hodnoty nebo životní prostředí bezprostředně ohroženy“⁹⁶ Nežádoucí hoření může vzniknout úmyslným jednáním, z nedbalosti nebo vlivem objektivních příčin, například přírodních jevů a vznikají při něm nezřídka značné ekonomické škody. Jako příklady lze uvést, že se může jednat o úmyslné trestné činy a jejich zakrývání, sebevraždy, projevy duševních poruch či onemocnění, dětské hry, nezodpovědné chování kuřáků, zakládání ohňů ve volné přírodě, požáry vzniklé při pracovní činnosti, sušení hořlavých materiálů, samovznícení nebo jako následek výbuchu.⁹⁷

V případě žhářství, tedy úmyslného založení požárů, je jedním z typických znaků to, že požár je založen na více místech najednou. Místa založení požáru pachatelem nazýváme kriminalistickým ohniskem. Kriminalistické ohnisko požáru může být odlišné od svědeckého ohniska a požárního ohniska. Požární ohnisko je místem nejintenzivnějšího hoření a svědecké ohnisko je místo, kde byl požár či jeho důsledky pozorovány svědkem či svědky. S ohledem na motiv pak můžeme nacházet různé osobnosti pachatele.

Žháři byli v minulosti podrobováni zkoumání i z hlediska výzkumů forenzní psychologie. Při studování sériových žhářů bylo zjištěno, že nejčastějším jejich motivem byla msta (41,4 %), dále vzrušení (30,5 %), vandalismus (7,3 %), duševní porucha (6,1 %), smíšená motivace (6,1 %), profit (4,8 %) a zakrytí jiného zločinu (4,8 %). Ohledně počtu hasičů či dobrovolných hasičů mezi žháři bylo ze vzorku 500 žhářů zastoupení 29 osob, což odpovídá 5,8 %.⁹⁸

⁹⁶ § 1 písm. m) vyhlášky č. 246/2001 Sb. o stanovení podmínek požární bezpečnosti a výkonu státního požárního dozoru (vyhláška o požární prevenci)

⁹⁷ KLOUBEK, Martin. *Operativně pátrací činnost na úseku vyšetřování požárů a výbuchů*. Přednáška. Policejní akademie České republiky v Praze. Praha, 14.01.2019.

⁹⁸ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie, 3. upravené vydání*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 205-206.

Z hlediska sociodemografických údajů mívají žháři nečastěji podobné znaky jako ostatní pachatelé trestné činnosti. Spojuje je nízký socioekonomický status, nízké vzdělání a nekvalifikované zaměstnání. Žháři často bývají mladší než ostatní pachatelé. V porovnání s pachatelem majetkové trestné činnosti vykazují více násilných prvků, v porovnání s pachatelem násilné trestné činnosti naopak méně. Typický žhář je svobodný muž, který se vyznačuje osamělostí a nemá ve svém okolí sociální podporu. Žháři mají nízkou míru agresivity a nejsou obratní v komunikačních dovednostech. Jsou vysoce impulzivní, mají nízkou sebeúctu a nízké hranice frustrace.

5.7.3 Pyromanie a pyrofilie

V souvislosti s duševními poruchami je třeba rozlišovat dva rozdílné termíny a to pyromanie a pyrofilie, které bývají občas směřovány dohromady, ač se jedná o zcela samostatné a rozdílné kategorie. Toto směřování lze občas nalézt i v odborné kriminalistické literatuře.⁹⁹ K záměně či směřování může docházet pravděpodobně i proto, že pyrofilie bývá občas označována jako sexuální pyromanie.

Pyromanie spadá mezi návykové a impulzivní poruchy a podle mezinárodní klasifikace nemocí MKN-10 má kód F63.1. Za pyromana lze označit jedince, který založil dva nebo několik požárů bez zřejmého motivu a který popisuje intenzivní puzení k zapálení objektů s pocitem napětí před činem a úlevou po něm. Dále je takový jedinec zaujat myšlenkami nebo představami o založení požáru nebo o okolnostech, které tento čin doprovázejí, jako například abnormální zájem o hasičské vozy nebo o vyhlášení požárního poplachu.¹⁰⁰ Aby byl člověk diagnostikován jako pyroman nesmí být jeho motivem finanční zisky, zakrývání jiné trestné činnosti, pomsta, hněv, vyjádření sociopolitické ideologie nebo úmysl zlepšit si životní podmínky. Základ pro zakládání požáru musí být vědomý bez bludů, halucinací, ovlivnění psychózou, mentální retardací, demencí či opilostí. Ovlivnění alkoholem či jinou návykovou látkou může být využíváno pro zvýšení

⁹⁹ KONRÁD, Zdeněk; PORADA, Viktor; STRAUS, Jiří a SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021, s. 286.

¹⁰⁰ MISTORELOVÁ, Zlata. *Existuje vztah pyromanie a pyrofilie?* Česká a Slovenská psychiatrie. Česká lékařská společnost J. E. Purkyně, 2013, 109(4), s. 182-190.

vzrušení, proto samotná opilost rozhodně nevylučuje, že jde o pyromana. Ovlivnění alkoholem naopak může být často stimulem k zakládání požárů. Mezi pyromany se vyskytuje i životní nezakotvenost a sexuální frustrace. Motivem může být také touha po moci a prestiži a pyromani mohou nacházet uspokojení v těchto pocitech, kdy se mohou identifikovat s hasiči. Většina dospělých pyromanů zakládá ohně již v dětském věku, případně falešně nahlašují požáry a poté sledují poplach hasičů. Bývají mezi diváky požáru a také se často hlásí k dobrovolným hasičům. Tato skutečnost bývá využívána v rámci policejní praxe, kdy v průběhu dokumentace požárů bývá kriminalistickými technikami natáčeno kromě samotného průběhu požáru i jeho publikum, kde se pyroman může vyskytovat a v případě opakovaného výskytu u hašení požárů to může nasvědčovat o jeho spojení s požáry. Motivem pyromanů je tedy zejména to, že nejsou schopni odolat vnitřnímu impulzu k zapálení požáru, svou činnost se snaží maskovat a nezanechávat po sobě stopy, aby nebyli dopadeni.

Pyrofilie je poruchou sexuální preference spadající pod fetišismus, kdy sexuálním stimulem je neživý předmět a podle mezinárodní klasifikace nemocí MKN-10 se vyznačuje kódem F65.0. Někdy se užívá i termínů pyrolagnie, sexuální pyromanie nebo pyropatie. Sexuální vzrušení lidí trpících touto poruchou je vyvoláváno ohněm, což bývá nezhledka spojováno i se zakládáním požárů. Ke vzrušení může pyrofilům postačovat i pálení svíčky, petrolejky nebo táboráků. U lidí trpících touto poruchou, která se vyskytuje poměrně řídce, často nalézáme úzký profesionální vztah k ohni, například u hasičů či dobrovolných hasičů. Pravá pyrofilie je diagnostikována za situace, kdy poprvé dojde k založení ohně nejpozději do dvacátého prvního roku, sexuální vzrušení se projeví již při prvním nebo druhém založení ohně, opakuje se relativně v krátkých časových intervalech a založení ohně vede k uvolnění sexuálního napětí.¹⁰¹ K největšímu sexuálnímu vzrušení dochází při vyšlehnutí požáru malými plameny. Pyrofilní jedinci mají zálibu v plamenech často již od dětství a někdy se vyznačují nesocializovanými poruchami chování a podprůměrným intelektem. Někteří z pyrofilů mají sklony k zaplavování malých prostorů vodou.

¹⁰¹ WEISS, Petr. *Sexuologie*. Praha: Grada Publishing, 2010, s. 483.

Jako hlavní rozdíly mezi pyromanií a pyrofilii lze uvést zejména to, že pyromani jsou nezdárná v životě neúspěšní jedinci, kteří požáry zakládají bez zřejmého vnějšího motivu a jejich jednání je ovládáno jejich vnitřním nutkáním, impulzivní motivací. Naproti tomu pyrofilové mají motiv jasně ovlivněn sexuálními puzeáním a při pozorování ohně u nich dochází k sexuálnímu vzrušení a ke genitální reakci. Tato genitální reakce je možná zachytit v rámci falopletysmografického vyšetření u mužů, kdy by docházelo k ovlivnění průtoku krve penisem a tím k erekci. Pokud by se vyskytla pyrofilie u žen, bylo by možno zachytit prokrvení poševní stěny v rámci vulvopletysmografického vyšetření, které však nedosahuje tak spolehlivých výsledků. Vaginální reakce jsou méně jednoznačné a v případě méně vhodných vizuálních stimulů to může často vést k nejednoznačným výsledkům.¹⁰² Výstupy z pletysmografického vyšetření mohou mít nemalý význam pro trestní řízení, kdy na základě jejich výsledků v rámci znaleckého zkoumání je pak na místě zvolit při ukládání trestu případnou sexuologickou léčbu, aby byly snižovány šance na recidivu pachatele.

Zároveň se však nevylučuje, že diagnostikovaný pyroman může mít i pyrofilní komponentu. Sebeprosazovací motivační systém a sexuální motivační systém jsou provázány, a tak lze hovořit o určitém vztahu mezi pyrofilii a pyromanií.¹⁰³

5.7.4 Problematika falešného doznávání

Při objasňování trestné činnosti, žhářství nevyjímaje, je třeba počítat s tím, že v některých případech může docházet k falešným doznáním. K nepravdivému sebeobviňování může docházet z několika důvodů. Například Matoušková u mladistvých rozděluje tři kategorie důvodů.¹⁰⁴ První skupinou jsou nepravdivá doznání mající původ v osobnosti. Druhou kategorií jsou nepravdivá doznání mající původ v procesu vyšetřování a třetí skupinou jsou nepravdivá doznání mající důvod v psychofyziologických metodách výslechu.

¹⁰² WEISS, Petr et al. *Sexuologie*. Praha: Grada Publishing, 2010, s. 568.

¹⁰³ MISTORELOVÁ, Zlata. Existuje vztah pyromanie a pyrofilie? *Česká a Slovenská psychiatrie*. Česká lékařská společnost J. E. Purkyně, 2013, 109(4), s. 182-190.

¹⁰⁴ MATOUŠKOVÁ, Ingrid. *Aplikovaná forenzní psychologie*. Praha: Grada Publishing, 2013, s. 195.

Sebeobvinění z osobnostních důvodů bývá nejfrekventovanější. Může to souviset s účelovostí jednání, neinformovaností a omylu, z důvodu sugesce a sugestibility a dále z důvodů různých psychických poruch. Účelové jednání může být zapříčiněno snahou ochránit jiné, domluvou s další osobou, a to z důvodů, ze kterých mohou vyplývat výhody jako odměna nebo i z důvodů nátlaku, jako například vydírání. K falešným doznáním může docházet i proto, aby podezřelý zakrýval svou jinou, zpravidla závažnější trestnou činnost. Dalšími důvody mohou být touha po sebeuplatnění, uznání, vychloubačnost, senzacechtivost či touha být středem pozornosti. S tímto je třeba počítat zejména u mediálně známých případů, jakým právě požár v Českém Švýcarsku byl.

Do podobných třech skupin rozděluje falešná doznání i známý psycholog Brian L. Cuttler.¹⁰⁵ První skupinou jsou doznání, ke kterým nebyla osoba nikým donucována. K takovýmto činům může docházet zejména právě u mediálně známých případů. Když došlo k únosu syna Charlese Lindbergha, což je známý letec, který jako první přeletěl Atlantský oceán, doznalo se k únosu 200 osob. Ke vraždě herečky Elizabeth Short, což byl případ výrazně medializovaný, se přiznalo více než 50 osob. Jako důvody falešného doznávání jsou uváděny například patologická potřeba pozornosti, sebe trestání, pocit viny, bludy o vlastní účasti, vidina zisku nebo touha chránit jinou osobu.

Druhou skupinou jsou přiznání podezřelých, kteří byli k přiznání přinuceni prostřednictvím procesů policejní praxe. Zde je motivem osob vyhnutí se stresové situaci, vyhnutí se očekávanému trestu, případně sjednaná odměna. Jako ilustrační případ byl uváděn případ znásilnění v New Yorkském Central parku z roku 1989. K němu se doznalo hned pět náctiletých pachatelů, kteří byli následně uvězněni. Ke zproštění viny došlo v roce 2002, kdy se doznal skutečný pachatel a jeho doznání bylo potvrzeno pomocí DNA analýzy původních důkazů.

Třetí skupinou jsou internalizovaná neboli zvnitřněná doznání. K těmto případům dochází po využití vysoce sugestivních výslechových taktik policií. K trestné činnosti se doznávají nevinní, často zranitelní podezřelí, jako například mladiství.

¹⁰⁵ CUTLER, Brian L. *Conviction of the Innocent: lessons from psychological Research*. Washington: American Psychological Association, 2012, s. 53-70.

Kromě samotného doznání pak může dojít k tomu, že podezřelí skutečně uvěří tomu, že se trestné činnosti dopustili a vytvoří si falešné vzpomínky. Jako příklad je uváděn zfilmovaný případ vraždy dvanáctileté Stephanie Croweové z roku 1998, ke které se doznával její bratr Michael Crowe. Tento zprvu neústupně hovořil o své nevinně, avšak postupně vlivem taktiky policejního výslechu uvěřil tomu, že proti němu existují důkazy, a tak se nakonec doznal, kdy uvedl, že ví, že vraždy se dopustil, ale že neví, jak to udělal. Obvinění proti Michaelu Crowovi bylo později staženo, když byl nalezen skutečný pachatel s krví oběti na oblečení.

Jako výrazné negativum falešných doznání je skutečnost, že po uvěznění domnělého pachatele je skutečný pachatel stále na svobodě a může trestnou činnost opakovat. Při falešném doznání mohou pachatelé domýšlet spíše krátkodobé důsledky a nemusí jim docházet důsledky dlouhodobé.

Cuttler dále ve své knize zmiňuje výzkum z roku 2004, ve kterém bylo zjištěno, že z prokázaných 125 případů falešného doznávání bylo 81 % v případech vraždy, ve 30 % došlo k falešnému doznání ze strany více osob a 32 % těchto falešně se doznávajících byli mladiství. Dále Cuttler zmiňuje výzkum z roku 1996, při kterém se účastníci zapojovali do psaní na počítači a zdánlivě způsobili jeho poškození kvůli zmáčknutí klávesy, o které jim bylo sděleno, že jí nesmí stisknout. Všichni účastníci byli nevinní a byli vyzváni, aby podepsali své doznání, což zprvu všichni odmítali. K situaci pak přistoupil svědek, pobočník výzkumníka, který v některých případech uvedl, že byl svědkem stisknutí klávesy a v jiných případech naopak uvedl, že stisknutí klávesy neviděl. Toto tvrzení téměř zdvojnásobilo počet podepsaných falešných doznání (ze 48 % na 94 %) a u některých účastníků to vedlo k přijetí víry ve svou vlastní vinu a vytvořili si falešné vzpomínky na to, jak se to stalo.

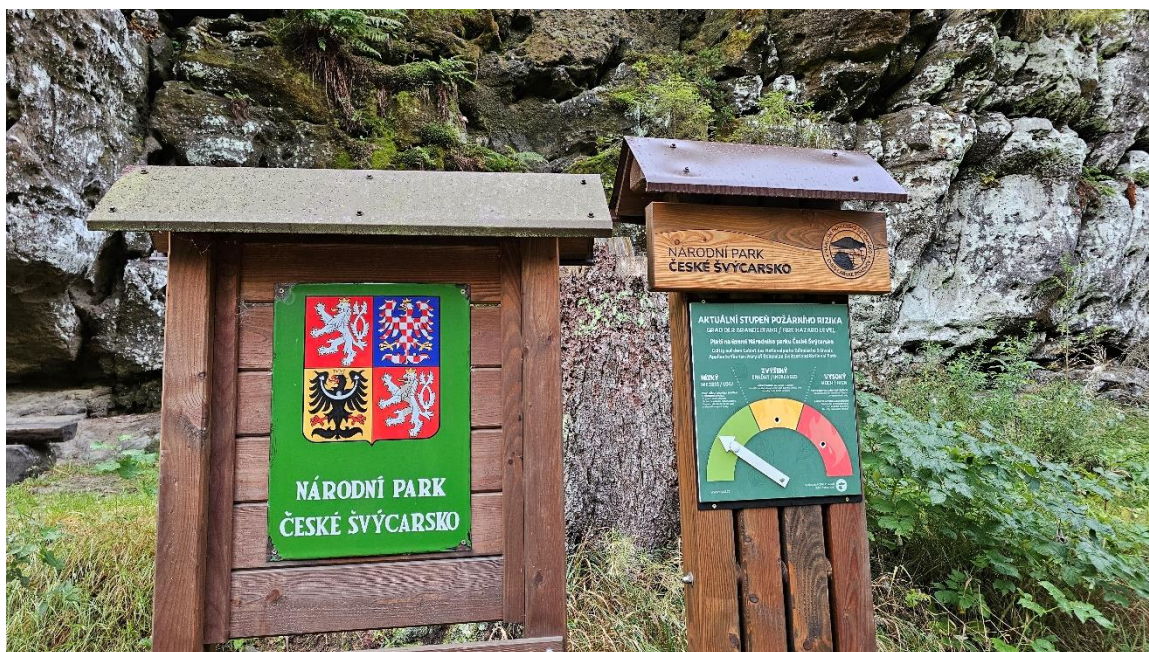
S problematikou falešného doznání je tedy nutné počítat, a to jednak ve směru k osobnostním důvodům, jež k falešnému doznání mohly vést, tak i k použitým výslechovým metodám, jež mohou k falešnému doznání vést.

5.7.5 Některé z reakcí na požár

Co se týče reakcí na požár, došlo k pozitivnímu vývoji u strážní služby parku, neboť došlo k výraznému posílení personálního stavu. Z dřívějšího počtu

v průměru pěti strážců, kteří zde působili, se jejich počet nyní zvýšil na deset. Také se strážci školí na užití dronů, které mohou díky termovizi napomoci s lokalizací neoprávněných tábořišť. Tím lze významně zefektivnit boj s předcházením vzniku požárů. Zároveň došlo u vstupů do parku k zavedení semaforů aktuálního stupně požárního rizika. Semafor reaguje na stupně požárního nebezpečí vyhlášeného Českým hydrometeorologickým ústavem a měl by návštěvníky odrazovat od zakládání ohňů při táboření, ale i od jiných činností.

Při zeleném – nízkém stupni nejsou žádná zvláštní omezení, kromě již platných běžných omezení, tedy zákazu kouření, rozdělávání ohňů a používání vařičů. Při oranžovém – zvýšeném stupni platí zákaz vstupu do lesa v národním parku v době od 22 do 6 hodin. Při červeném – vysokém stupni platí kromě zákazu vstupu do lesa v nočních hodinách i omezení pohybu po parku a návštěvníci se tak mohou pohybovat pouze po značených turistických cestách. Mezi návštěvníky nejsou některá pravidla ještě příliš zažita, kdy se strážci zmiňovali například o kouřící osobě, která seděla přímo pod tímto semaforem, na kterém v tu dobu byl vyznačen vysoký stupeň požárního rizika.

Obrázek 5 - Semafor aktuálního stupně požárního nebezpečí u hranice vstupu do národního parku České Švýcarsko v Kyjovském údolí. Zdroj: Galerie autora.

6. NÁRODNÍ PARK ŠUMAVA

Národní park Šumava je největším ze všech parků za území České republiky. S rozlohou přesahující 680 km² je dokonce větší než všechny ostatní národní parky dohromady.

6.1 Popis a umístění parku

Národní park Šumava se rozkládá na území dvou krajů – Jihočeského kraje a Plzeňského kraje. V Jihočeském kraji zasahuje na území okresů Prachatice, konkrétně v obcích Borová Lada, Kvilda, Horní Vltavice, Lenora, Nicov, Nová Pec, Nové Hutě, Stachy, Stožec, Strážný, Volary a Želnavá. Malou částí v Jihočeském kraji zasahuje i do okresu Český Krumlov, konkrétně v obci Horní Planá. V Plzeňském kraji se rozkládá na území okresu Klatovy, a to v území obcí Srní, Čachrov, Hartmanice, Horská Kvilda, Kašperské Hory, Modrava, Prášily, Rejštejn, Železná Ruda. Přeshraničním protějškem v Německu je národní park Bavorský les. V souhrny tyto dva parky představují nejrozsáhlejší lesní komplex ve střední Evropě.

6.1.1 Charakteristika krajiny

Oblast Šumavy má horský charakter. Šumava patří mezi nejstarší pohoří střední Evropy. Zvedá se z nadmořské výšky kolem 700 metrů nad mořem. Nejvyšší vrcholy na bavorské straně přesahují nadmořskou výšku 1400 metrů. Jádrem pohoří jsou Šumavské pláně, což je rozsáhlá náhorní plošina rozkládající se v nadmořské výšce kolem 1000 metrů. Od ní vede na sever Železnorudská hornatina a k jihovýchodu Trojmezské hornatiny a Boubínské a Želenavské hornatiny, které od sebe dělí Vltavická brázda.

6.1.2 Zalidnění

U západní hranice Národního parku Šumavy leží středisko Železná Ruda, která měla k prvnímu lednu 2023 celkem 1.681 obyvatel. Podobně jako u středisek v Krkonoších je zde třeba počítat se značnou lůžkovou kapacitou. Dalšími sídly u hranic Šumavy jsou Hartmanice s 929 obyvateli, Kašperské Hory se 1.441 obyvateli, Lenora se 671 obyvateli a Volary se 3.755 obyvateli. O něco dále od

hranice národního parku leží Vimperk se 7.347 obyvateli k lednu 2023, kde sídlí Správa Národního parku Šumava. Obec ležící dílem na území parku a dílem mimo něj je Strážný se 407 stálými obyvateli. Přímo na území národního parku nalezneme například osady jako Kvilda (133 obyvatel), Srní (263 obyvatel), Borová Lada (287 obyvatel), Stožec (216 obyvatel), Modrava (107 obyvatel), ale i jiné obce, případně jejich části. Zastavěné území tvoří méně než 1% rozlohy národního parku. Míru osídlení je tak možné označit za poměrně řídkou.

6.1.3 Dopravní obslužnost

S ohledem na rozsáhlost parku v porovnání s parky ostatními je třeba hovořit o více částech Šumavy. Co se týče západní části, do té vede od Plzně silnice první třídy I/27, která přes Želenou Rudu pokračuje do Německa po jejich silnici B 11 a dohromady tvoří komunikaci označovanou jako E53 patřící do evropské sítě mezinárodních silnic. Ve východní části vede k oblasti Šumavy od Prahy a Strakonice silnice první třídy I/4, na kterou se napojuje nedaleko za Lenorou silnice I/39 vedoucí od nádrže Lipno. Komunikace pak opět pokračuje do Německa, ale nikoliv s označením komunikace evropské sítě mezinárodních silnic. Silnice I/27 a I/4 jsou podél oblasti Šumavy spojeny silnicemi druhé třídy č. II/167, II/169, II/170, II/145 a II/190.

Co se týče železnice, ta ve východní části lemuje a protíná již zmíněné komunikace I/39 a I/4, tedy jí tvoří jedna železniční trať od Českých Budějovic přes Lipno a další železniční tratě od Prachatic ze Strakonice přes Vimperk. Od Červeného Kříže vede slepá větev železnice k Novému údolí a tvoří turisticky zajímavou Pošumavskou jižní dráhu. Na západní straně Šumavy vede stejně jako v případě evropské silnice od Plzně a Klatov mezinárodní železniční trať do Bavorska.

6.2 Návštěvnost

Návštěvnost v parku byla monitorována strážní službou nejméně od roku 2000 na nejnavštěvovanějších trasách. Od roku 2019 jsou s výjimkou Kvildy využívány automatické sčítače. V dobách před epidemií Covidu 19 byla návštěvnost Šumavy

dle automatických sčítačů 1.895.000 v roce 2019 a 2.370.000 v roce 2020.¹⁰⁶ Návštěvnost měla stoupající trend a byla podpořena kapacitou ubytovacích a restauračních zařízení a dále parkovacích ploch. Obdobná návštěvnost jako v roce 2020 se měla zopakovat v roce 2023, kdy dle tiskové zprávy Správy NP Šumava se opět blížila k 2,4 milionu návštěvníků, což mělo odpovídat nárůstu přibližně o 2 % oproti roku předchozímu.¹⁰⁷ Většina návštěvníků Šumavy sem přichází v létě (více než 40 % návštěvnosti), na zimní sezónu připadá podíl výrazně menší (přibližně 13 % z celkové návštěvnosti).

6.3 Místní působnost článku Policie České republiky a personální stavy

V okrese Český Krumlov spadá území NP Šumava pod Obvodní oddělení Horní Planá. V okrese Prachatice spadá území NP Šumava částečně pod Obvodní oddělení Horní Vltavice, Obvodní oddělení Volary a Obvodní oddělení Vimperk. V okrese Klatovy v Plzeňském kraji pak spadá území NP Šumava pod Obvodní oddělení Kašperské Hory, Obvodní oddělení Železná Ruda.

Co se týče personálních stavů jsou pro Jihočeský kraj následující:

Útvar	Stav k 1. 1. 2010	Stav k 1. 1. 2024
OOP Horní Planá	14	12
OOP Horní Vltavice	12	15
OOP Volary	16	12
OOP Vimperk	24	20

Tabulka 15 - Počty policistů v oblasti NP Šumava v Jihočeském kraji

Uvedená statistika obsahuje plánované stavy, tudíž data nemusí zcela vystihovat aktuální stav s ohledem na personální nedostatky. Celkový rozdíl v počtu tabulek není příliš značný, oproti 66 v roce 2010 jich v roce 2024 bylo 59, což odpovídá poklesu o necelých 11 %.

¹⁰⁶ Kolektiv autorů. *Turismus v národních parcích: Anketa se zástupci parků*. IN: Fórum ochrany přírody. Fórum ochrany přírody, 2021, č. 2, s. 30-35.

¹⁰⁷ DVOŘÁK, Jan. *Divoká příroda NP Šumava láká – krize, nekrize*. Online. [08.02.2024]. Dostupné z: <https://www.npsumava.cz/divoka-priroda-np-sumava-laka-krize-nekrize/>. [cit. 03.03.2024].

Údaje k personálním stavům byly vyžádány i od Krajského ředitelství policie Plzeňského kraje a poskytnuty byly skutečné stavy policistů. Zde je pokles společně s krkonošskými odděleními v Rokytnici nad Jizerou, v Peci pod Sněžkou a Svobodě nad Úpou ze všech zkoumaných útvarů nejzásadnější.

Útvar	Stav k 1. 1. 2010	Stav k 1. 1. 2024
OOP Kašperské Hory	13	7
OOP Železná Ruda	19	10

Tabulka 16 - Počty policistů v oblasti NP Šumava v Plzeňském kraji

Zatímco v roce 2010 bylo k dispozici 32 policistů, v roce 2024 jich bylo již pouze 17. Celkový pokles tak činí přibližně 47 %. Možnosti poskytnutí spolupráce strážcům přírody se tak jeví jako zásadně menší než v roce 2010.

6.4 Systém ochrany nastavený správou parku a statistika protiprávní činnosti

Zásady péče o národní park Šumava jsou popsány v aktuálně platném dokumentu, který byl vytvořen společně Správou Národního parku Šumava a Ministerstva životního prostředí.¹⁰⁸ Dokument, podobně jako jeho obdoby z ostatních národních parků řeší problematiku předmětu ochrany a péče o ní z komplexního hlediska. Popis ochrany z pohledu fenoménů životního prostředí, jako jsou dopady hustoty odvodňovacích kanálů, péče lesníků apod., pak překračují oblast rozsahu zkoumání této práce, která se věnuje zejména pohledu právnímu, kriminalistickému a kriminologickému.

Je možné zmínit například zhodnocení o neprokazatelném dopadu řídké hustoty zastavěných míst na území parku, naopak hustota dopravní infrastruktury je hodnocena negativně. Dokument dále popisuje nárůst turistické aktivity, cyklistiky a rušivých dopadů turistického a rekreačního ruchu na zvláště chráněné nebo významné druhy živočichů. Z dokumentu je zřejmé, že Správa NP Šumava působí

¹⁰⁸ Správa Národního parku Šumava. *Zásady péče o Národní park Šumava na období 2022 až 2040*. Online. [2021]. Dostupné z: https://www.npsumava.cz/wp-content/uploads/2023/03/20210820_zasady_pece_o_nps_web.pdf. [cit. 28.08.2023].

výrazně preventivně, například v oblasti nezanechávání odpadků po návštěvnicích.

6.4.1 Protiprávní činnost řešená strážci Národního parku Šumava a statistiky další činnosti strážců

Z vyžádaných aktuálních a historických dat Národního parku Šumava byla správou parku poskytnuta detailní tabulka pro rok 2023. Statistika je pojímána o něco rozdílněji než v případě například Podyjí či Krkonošského národního parku. Obsahuje i jiné zajímavé údaje, například data obsahovala údaje k jednotlivým měsícům, z čehož lze dovozovat trend o exponovaných obdobích pro stráž přírody. Data neobsahují údaje o přestupcích, které byly řešeny napomenutím (dříve domluvou).

Název měsíce	Počet přestupků	Z toho pokut	Z toho oznámení
Leden	9	3	6
Únor	4	0	4
Březen	7	5	2
Duben	41	16	25
Květen	60	25	35
Červen	97	45	52
Červenec	142	40	102
Srpen	168	63	105
Září	89	42	47
Říjen	40	25	15
Listopad	20	13	7
Prosinec	10	3	7
Celkem	687	280	407

Tabulka 17 - Statistika řešených přestupků strážci NP Šumava za rok 2023

Z tabulky je zřejmé, že maximální vytíženost nastává především v letních měsících. Zejména letní prázdninové měsíce dosahují násobků přestupků v porovnání s měsíci ostatními, včetně měsíců zimních.

Strážci provádí i přednáškovou činnost, doprovody a poskytují pomoc.

Název měsíce	Počet přednášek	Doprovody	První pomoc
Leden	4	0	1
Únor	2	0	0
Březen	4	0	0
Duben	7	0	0
Květen	8	2	0
Červen	12	3	2
Červenec	15	2	4
Srpen	22	4	8
Září	5	2	6
Říjen	3	1	1
Listopad	2	0	0
Prosinec	4	0	0
Celkem	88	14	22

Tabulka 18 - Statistiky dalších činností strážců NP Šumava

Další souhrnná data byla k dispozici v ročenkách vydávaných správou parku.¹⁰⁹

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Počet přestupků	1.338	2.142	4.609	5.369	2.973	714
Počet pokut	120	171	284	245	275	307
Počet domluv	1.061	1647	3.875	4.968	2.524	x
Oznámení správnímu orgánu	157	324	450	156	174	407

Tabulka 19 - Počty přestupků v NP a CHKO Šumava za roky 2018 až 2023

¹⁰⁹ Správa Národního parku Šumava. *Výroční zprávy organizace za roky 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023*. Online. Dostupné z: <https://www.npsumava.cz/sprava-np/rada-nps-organigram-rocenky/rocenky/>. [cit 14.09.2024].

Uváděná data jsou dohromady za území celého národního parku i chráněné krajinné oblasti. V roce 2023 již nebyly evidovány přestupky řešené domluvou. V ročenkách je dále možno se dočíst o společných hlídkách s policisty z obvodních oddělení Železná Ruda a Kašperské hory.

6.4.2 Stráž přírody v národním parku Šumava

Stráž přírody v národním parku Šumava navázala na předchozí činnost strážců přírody v chráněné krajinné oblasti Šumava. Vznik sboru dobrovolných strážců přírody v roce 1965 vzešel z iniciativy pozdějšího prvního vedoucího Správy chráněné krajinné oblasti Šumava v Sušici. Postupně se stráž přírody stala i profesionální, kterou dobrovolní strážci doplňovali. Od sedmdesátých let minulého století měla každá z poboček CHKO Šumava zpravidla dva profesionální strážce. Po roce 1990 a pádu železné opony došlo ke zpřístupnění hraničního pásma pro veřejnost. Tehdy nově vzniklé Ministerstvo životního prostředí zajistilo prostředky pro nábor nových pracovníků, neboť ti tehdejší nebyli schopni zvládat nápor turistů. Po vzniku národního parku Šumava došlo k rozdělení strážní služby na dvě části. V jedné části působilo osmnáct profesionálních strážců a sedmáct dobrovolníků. V druhé části působilo strážců deset a k nim se přidalo přibližně deset dobrovolníků. Strážci přírody z národního parku v návaznosti na postupné snižování počtů strážců v CHKO Šumava suplovali jejich činnost. Komplikovanou situaci strážců v prvních deseti letech nového tisíciletí pozměnila potřeba vytvoření samostatné jednotky požární ochrany. Tato jednotka vznikla v roce 2010. Strážci se pak více spojovali s integrovaným záchranným systémem, kdy po určitou dobu fungovali více jako záchranáři než jako strážci. Další etapa nastala po roce 2017 vytyčením dlouhodobých cílů národního parku. Pro efektivní využití strážců v terénu bylo ze strany správy parku vyhodnoceno, že je třeba jejich uvolnění z jednotky požární ochrany. Po změně systému z celoplošného dohledu nad celým územím NP i CHKO na koncentrovaný dohled na ochranu nejcitlivějších území došlo k negativnímu přijetí této skutečnosti části strážců, což vyústilo v některých případech i v jejich odchod. Správa národního parku si pak vytyčila za cíl zdvojnásobit počet strážců přírody a propojit více jejich činnost s jejich

zahraničními protějšky z Bavorského lesa.¹¹⁰ K roku 2021 čítala stráž přírody pro NP i CHKO 26 strážců, kteří se starali o území o rozloze 1680 km².

6.5 Historické problémy v parku a aktuální problémy

Historické problémy stráže přírody byly do značné míry popsány již v předešlých odstavcích. Strastiplná cesta stráže přírody v Šumavě se jeví jako unikátní při porovnání s ostatními národními parky. Z aktuálních problémů je možné zmírnit například vysoký věkový průměr stráže přírody. Značná část strážců je starších 50 let a generační obměně může bránit zejména systém nastavení platového odměňování. Strážci přírody jsou v osmých a devátých platových třídách z šestnácti stupňové tabulky platů. Osmá platová třída má nástupní plat 20.130,- Kč hrubého, devátá 21.410,-Kč hrubého.¹¹¹ S desetiletou praxí pak vychází tabulkový plat strážce přírody na 23.950,-Kč hrubého u osmé platové třídy a 25.780,-Kč u deváté platové třídy. Maximální výše po 32 letech praxe pak vychází na 29.520,-Kč hrubého u osmé platové třídy a 31.820,-Kč hrubého u deváté platové třídy. Platy jsou tedy výrazně podprůměrné v porovnání s průměrnou mzdou pro první čtvrtletí roku 2024, která byla dle dat Českého statistického úřadu 43.941,-Kč.¹¹² Nástupní plat čerstvého strážce přírody bez dalších příplatků by tak byl na úrovni přibližně 48% průměrné mzdy. Jeho plat se tedy mnohem více blíže minimální mzdě než mzdě průměrné.

Několik naposledy přijímaných strážců přírody byli lidé s výsluhovým příspěvkem, neboť běžnou populaci by mohl uváděný nástupní plat jen těžko nalákat. Region navíc přímo sousedí s Bavorskem, jednou z bohatších německých spolkových zemí a tak očekávanou generační obměnu mohou doprovázet nepříjemné komplikace.

¹¹⁰ HUBENÝ, Pavel. *HISTORIE STRÁŽNÍ SLUŽBY NA ÚZEMÍ ŠUMAVY*. In: Fórum ochrany přírody, 2023, č. 3, s. 9–11.

¹¹¹ Nařízení vlády č. 304/2014 Sb., o platových poměrech státních zaměstnanců

¹¹² ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Zaměstnanci a mzdy*. Online. [04.06.2024]. Dostupné z: https://csu.gov.cz/zamestnanci-a-mzdy?pocet=10&start=0&1_pocet=10&1_start=0&skupiny=11&vlastnostiVystupu=15&pouzeVydane=true&razeni=-datumVydani&1_skupiny=11&1_vlastnostiVystupu=12&1_razeni=-datumVydani. [cit. 28.08.2024].

6.6 Statistika počtu trestných činů proti životnímu prostředí za dobu od působnosti nového trestního zákoníku

V případě Národního parku Šumava byly osloveny Okresní soudy v Klatovech, Prachaticích a Českém Krumlově a dále Krajské soudy v Českých Budějovicích a Plzni. Dále byla oslovena Krajská ředitelství policie Plzeňského a Jihočeského kraje. Pro přehlednost byly statistiky rozčleněny podle krajů a na závěr je pak provedeno celkové vyhodnocení.

6.6.1 Statistiky v Jihočeském kraji

Okresní soud v Českém Krumlově uvedl, že v požadovaném období bylo řešeno dvanáct trestných činů proti životnímu prostředí. V jednom případě se jednalo o neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami podle § 299 trestního zákoníku, za což byl pachatel uznán vinným. Osm případů bylo týrání zvířat podle § 302 trestního zákoníku, z toho jedna věc nebyla dosud skončena. V jednom případě došlo k podmíněnému zastavení trestního stíhání, šestkrát byla uznána vina, z toho třikrát ve formě trestního příkazu a třikrát ve formě rozsudku. Dále byly řešeny tři případy pytláctví podle § 304 trestního zákoníku. Ve dvou případech byl pachatel uznán vinným formou trestního případu a v jednom případě byla věc postoupena Městskému úřadu v Českém Krumlově. K žádnému z trestných činů proti životnímu prostředí nemělo dojít na území obcí, jejichž katastr spadá pod národní park Šumava.

Další údaje poskytl Okresní soud v Prachaticích, který uvedl, že z jeho strany byly řešeny čtyři druhy případů trestných činů proti životnímu prostředí za sledované období, kdy bylo projednáváno celkem sedm věcí.

V roce 2013 mělo dojít k týrání zvířat podle § 302 odst. 1 písm. a), b), odst. 2 písm. b) trestního zákoníku, spáchaného ve spolupachatelství podle § 23 trestního zákoníku, kdy trestní stíhání bylo podmíněně zastaveno se stanovením zkušební doby 6 měsíců. Ve stejném roce došlo k dalšímu týrání zvířat, tentokrát podle § 302 odst. 1 písm. b) trestního zákoníku, za což byl uložen trest odnětí svobody v trvání 10 měsíců s podmíněným odkladem na zkušební dobu 18 měsíců.

V roce 2015 byl prachatickým soudem řešen případ neoprávněného nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami podle § 299 odst. 2 trestního zákoníku, ve kterém bylo schváleno narovnání.

V roce 2018 došlo k dalšímu týrání zvířat podle § 302 odst. 1 písm. a) trestního zákoníku, při kterém byl uložen trest odnětí svobody v trvání 12 měsíců s podmíněným odkladem na zkušební dobu 2,5 roku, který byl posléze přeměněn na trest odnětí svobody nepodmíněně.

V roce 2021 byl řešen případ chovu zvířat v nevhodných podmínkách podle § 302a odst. 1 trestního zákoníku, kterého se měli dopustit dva pachatelé. Byly jim uloženy podmíněné tresty v délce 4 a 5 měsíců se zkušební dobou 24 měsíců a dále dostali oba pachatelé trest zákazu držení a chovu zvířat na dobu 8 let a propadnutí věci.

V roce 2022 řešil prachatický soud návod k přečinu neoprávněného nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami podle § 24 odst. 1 písm. b) trestního zákoníku k § 299 odst. 2 trestního zákoníku, za což byl uložen peněžitý trest ve výši 70.000,-Kč.

V roce 2023 by řešen jeden případ zanedbání péče o zvíře z nedbalosti podle § 303 odst. 1 trestního zákoníku, za což byl uložen peněžitý trest 27.000,-Kč a zákaz činnosti spočívající v zákazu držení a chovu psů na 30 měsíců.

Na území, jež by mohlo odpovídat národnímu parku Šumava, byl podle Okresního soudu v Prachaticích spáchán jeden z uvedených trestných činů, a to poslední zmiňovaný, tedy zanedbání péče o zvíře z nedbalosti. Soud poskytl anonymizovanou verzi rozsudku. Tímto bylo zjištěno, že podstata spočívala v tom, že chovatel navzdory poučení ze strany veterinárních lékařů a fyzioterapeutky malých zvířat nezajistil svému psovi adekvátní veterinární a rehabilitační péči a dodržování stanoveného pooperačního režimu a po provedeném chirurgickém zákroku nezajistil dodržování klidového režimu, nevěnoval náležitou pozornost přetrvávající omezené hybnosti, která se projevovala kulháním a omezováním až vynecháváním nášlapu na poraněnou končetinu, následně došlo k dalším komplikacím a výsledkem byly trvalé následky omezené hybnosti a bolestivosti

levé pánevní končetiny psa. Obec Lenora svou zastavěnou částí je však pouze na území CHKO, a tak lze případ označit jako spáchaný na hranici národního parku.

Odpovědí od Krajského soudu v Českých Budějovicích bylo zjištěno, že v prvním stupni nebyly z jejich strany projednávány žádné trestné činy proti životnímu prostředí.

6.6.2 Statistiky v Plzeňském kraji

Dle informací poskytnutých Okresním soudem v Klatovech bylo v období od 01.01.2010 do září 2023 řešeno 8 případů trestných činů proti životnímu prostředí. Z toho byl jeden případ neoprávněného nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami podle § 299 trestního zákoníku, pět případů týrání zvířat podle § 302 trestního zákoníku, jeden případ zanedbání péče o zvíře z nedbalosti podle § 303 trestního zákoníku a jeden případ pytláctví podle § 304 trestního zákoníku.

Okresní soud v Klatovech poskytl dále informace o tom, že ke spáchání trestných činů proti životnímu prostředí v katastrech obcí, které spadají pod národní park Šumava, došlo ve dvou případech a poskytl anonymizované verze rozsudků. V obou případech se jednalo o trestné činy týrání zvířat podle § 302 trestního zákoníku.

První případ Okresního soudu v Klatovech byl rozhodován v roce 2018 a jednalo se o to, že odsouzený jakožto chovatel psů, feny plemene sibiřský husky a feny křížence plemen sibiřský husky a malamut, jež choval v kotci na veřejnosti přístupném pozemku v katastrálním území Alžbětín, přičemž pozemek byl v majetku města Železná Ruda, chovaným psům neposkytoval krmivo ani vodu. U obou psů pak došlo ke kachexii, tedy totálnímu vyhubnutí a obě feny jevily známky úplného vyčerpání v důsledku dlouhodobého hladovění a pokročilé hydratace. K úmrtí psů nedošlo jen díky včasnému zásahu hlídky Policie České republiky, Obvodního oddělení Železná Ruda. Jak tomu nezřídka bývá v případech týrání zvířat, případ byl medializován a fotografie stavu zvířat lze tedy

nalézt z veřejně dostupných zdrojů.¹¹³ Trestem pro odsouzeného byl trest odnětí svobody v délce trvání 12 měsíců, jehož výkon byl podmíněně odložen na zkušební dobou v trvání dvou roků. Část Alžbětín města Železná Ruda leží za vnější hranicí národního parku Šumava, a tak lze tento případ označit opět pouze jako spáchaný u hranice národního parku.

Druhý případ Okresního soudu v Klatovech se odehrál v roce 2019 a jednalo se o to, že pachatel dne 24.02.2019 mezi 01:40 až 01:45 hodinou v obývacím pokoji bytu zvlášť surovým způsobem usmrtil kocoura, kterým opakovaně mrštil silou o podlahu, kdy na následky prudkých úderů kocour uhynul. Za toto své jednání byl pachatel odsouzen k trestu odnětí svobody v délce trvání 6 měsíců, jež byl podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání jednoho roku. I tento případ byl medializován, avšak bližší detaily ani fotografie, vyjma věku pachatele, kterému mělo být 46 let, nebyly zveřejněny.¹¹⁴

Krajský soud v Plzni pak odpověděl, že na území Národního parku Šumava nezjistil žádný případ trestných činů proti životnímu prostředí, který by v rozmezí let 2010 až 2024 řešil jakožto soud v prvním stupni.

Pomocí dat poskytnutých od Krajského ředitelství policie Plzeňského kraje bylo zjištěno, že na území obvodních oddělení, které mají na starosti oblast národního parku Šumava, bylo prověřováno v předmětném období celkem pět trestných činů proti životnímu prostředí, avšak ani jeden z uvedených skutků nebyl spáchan na území národního parku.

Z poskytnutých dat tedy vyplynulo, že v žádné části národního parku Šumava nebyla zjištěna registrovaná ekologická kriminalita.

¹¹³ JEŽEK, Petr. *Hasič ze Šumavy mučil feny hladem a žízni, policie ho obvinila z týrání*. Online. [12.03.2023]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/plzen/zpravy/alzbetin-husky-malamut-tyrani-pes-obvineni-policie-stihani-zelezna-ruda-sumava.A180312_110112_plzen-zpravy_jzk. [cit. 29.09.2023].

¹¹⁴ LOUDOVÁ, Daniela. *Muž usmrtil dvěma hody o podlahu kocoura*. Online. [16.04.2019]. Dostupné z: <https://klatovsky.denik.cz/zlociny-a-soudy/muz-usmrtil-dvema-hody-o-podlahu-kocoura-20190416.html>. [cit. 29.09.2023].

7. NÁRODNÍ PARK PODYJÍ

Nejmenším z národních parků je národní park Podyjí s rozlohou necelých 63 km² a plochou ochranného pásma necelých 29 km². Jak již bylo popsáno v kapitole o historii vzniku národních parků, původně bylo území Podyjí chráněnou krajinnou oblastí, jež byla v roce 1991 povýšena na národní park.

7.1 Popis umístění parku

Národní park Podyjí se nachází v okrese Znojmo v Jihomoravském kraji při hranicích s Rakouskem. Park je situovaný, jak napovídá již jeho název, v okolí řeky Dyje. Protějškem na opačné straně státní hranice v Rakousku je park nazývaný jako Nationalpark Thayatal, což je v překladu národní park údolí Dyje neboli rovněž Podyjí. Rakouský národní park svým územím o rozloze necelých 15 km² pak od roku 2000 navazuje na český národní park Podyjí.¹¹⁵ Jelikož řeka Dyje tvoří v jednom úseku svého toku státní hranici, je právě v těchto místech obklopena z každé strany územím těchto dvou národních parků. Jak národní park Podyjí, tak i rakouský park Thayatal jsou nejmenší parky v obou zemích.

Park se nachází v jedné z přírodovědecky nejzajímavějších oblastí České republiky. Před rokem 1989 byla většina území dnešního národního parku Podyjí součástí přísně střeženého hraničního území. V parku v tu dobu byly pouze dvě turistické cesty, a to na Králův Stolec a Sealsfieldův kámen.¹¹⁶

Charakter krajiny Národního parku Podyjí je tvořen údolím řeky Dyje a jeho okolím. Terén v okolí řeky je kaňonový a výrazně kopcovitý a zalesněný. Jedná se o meandrovité údolí, lemované členitými stráněmi a skalními útvary. V parku jsou zachovalé dubohabrové lesy, které střídají soustavy louček a vřesovišť. Na východním okraji národního parku jsou malebné, převážně vinařské obce, ale také město Znojmo, které je administrativním centrem stejnojmenného okresu. S ohledem na charakter krajiny je v mnoha místech možná přístupnost pouze

¹¹⁵ Správa Národního parku Podyjí. *20 let Národního parku Podyjí*. Online. [říjen 2011]. Dostupné z: https://www.nppodyji.cz/uploads/soubory/publikace/615_11_NP_brozura_20let_vnitri_blok_web.pdf. [cit. 06.07.2023].

¹¹⁶ ŠKORPÍK, Martin a LAZÁREK, Petr. *Kudy do Podyjí za přírodou a historií*. Znojmo: Správa Národního parku Podyjí ve Znojmě, 2022, s. 47.

pěšky. Nejvyšším místem území je Býčí hora s nadmořskou výškou 536 metrů a naopak nejnižším místem je dno dyjského údolí ve Znojmě, které je v nadmořské výšce 207 metrů.

Obrázek 6 – Charakter krajiny údolí řeky Dyje v NP Podyjí z vyhlídky Králův stolec. Zdroj: Galerie autora.

7.1.1 Zalidnění

Národní park Podyjí se rozprostírá v oblasti mezi Vranovem nad Dyjí a Znojmem. Samotný park a jeho ochranné pásmo se rozkládá na šestnácti katastrálních územích, které patří ke dvanácti správním obcím.¹¹⁷ Sem patří i samotné Znojmo (34.146 obyvatel k 1. 1. 2023), které je okresním městem a zároveň největším městem z okolí národního parku Podyjí. S výjimkou zastavěného území obce Čížov se všechny zmíněné obce nacházejí na vnější hranici národního parku Podyjí. Z obcí z okolí národního parku je největší Vranov nad Dyjí (869 obyvatel k 1. 1. 2023). Zbylé obce jsou menší s počtem obyvatel řádově v nižších stovkách.

¹¹⁷ Správa národního parku Podyjí. *Zásady péče o Národní park Podyjí a jeho ochranné pásmo*. Online. [2022]. Dostupné z: https://www.nppodyji.cz/uploads/dokumenty/Zasady_pece_NP_Podyji.pdf. [cit. 06.07.2023].

7.1.2 Dopravní obslužnost

Jelikož národní park Podyjí zasahuje i do katastru města Znojma, je jeho dopravní obslužnost v této části mimořádně dobrá. Skrze Znojmo vede vytížená silnice I/38, označovaná též jako E59 a rovněž i železniční spojení je vcelku dobré. Ve Znojmě se střetávají vlakové tratě z české strany společné s tratí vedoucí do Rakouska. Přímé spoje odsud vedou do Vídně, do Brna je nutný přestup. Obce obklopující národní park Podyjí spojují silnice druhé třídy II/398 a II/408 a v oblasti jižně pod Znojmem pak silnice II/413.

Přímo do oblasti národního parku vede pouze silnice třetí třídy číslo III/40822 spojující obec Čížov, kterou národní park obklopuje, s obcí Horní Břečkov. Zbylé cesty nejsou určeny pro silniční dopravu a park křížují zejména turistické stezky a lesní cesty.

7.2 Místní působnost článku Policie České republiky a personální stavy

Celý národní park Podyjí se nachází na území jediného okresu a jeho území se rozkládá na území spadající pouze pod dvě obvodní oddělení. V západní části park spadá do místní působnosti Obvodního oddělení Vranov nad Dyjí. Ve východní části spadá pod místní působnost Obvodního oddělení Znojmo.

Spolupráce s Policií České republiky nebyla v minulosti výrazněji realizována, avšak v roce 2022 došlo k významnému posunu, kdy spolupráce s oběma zmíněnými odděleními zásadně vzrostla. Byl nastaven systém společných hlídek a zejména ze strany Obvodního oddělení Znojmo vzešla iniciativa k řešení přestupků i v rámci samostatné hlídkové činnosti bez spoluúčasti strážců. Za tímto účelem si nechali policisté vyznačit problematická místa od strážců NP Podyjí, kterých bylo vyznačeno přibližně patnáct. O těchto místech bylo strážcům známo, že tam dochází k neoprávněnému kempování a pytláctví. Obvodní oddělení Vranov nad Dyjí si s ohledem na vytíženost v turistické sezóně a vzhledem k nižším personálním stavům mohlo dovolit spolupráci v nižším stupni intenzity, ale i tak se má jednat o posun oproti předchozím letům.

Co se týče personálních stavů, byla poskytnuta data od Krajského ředitelství policie Jihomoravského kraje, konkrétně z územního odboru Znojmo. Personální stavy se jeví společně s Územním odborem Děčín a pod ním spadajícím Českým Švýcarským nejoptimističtější.

Útvar	Plán 1. 1. 2010	Skut. 1. 1. 2010	Plán 1. 1. 2024	Skut. 1. 1. 2024
OOP Znojmo	70	70	66	64
OOP Vranov nad Dyjí	15	14	17	17

Tabulka 20 - Počty policistů v oblasti NP Podyjí v Jihomoravském kraji

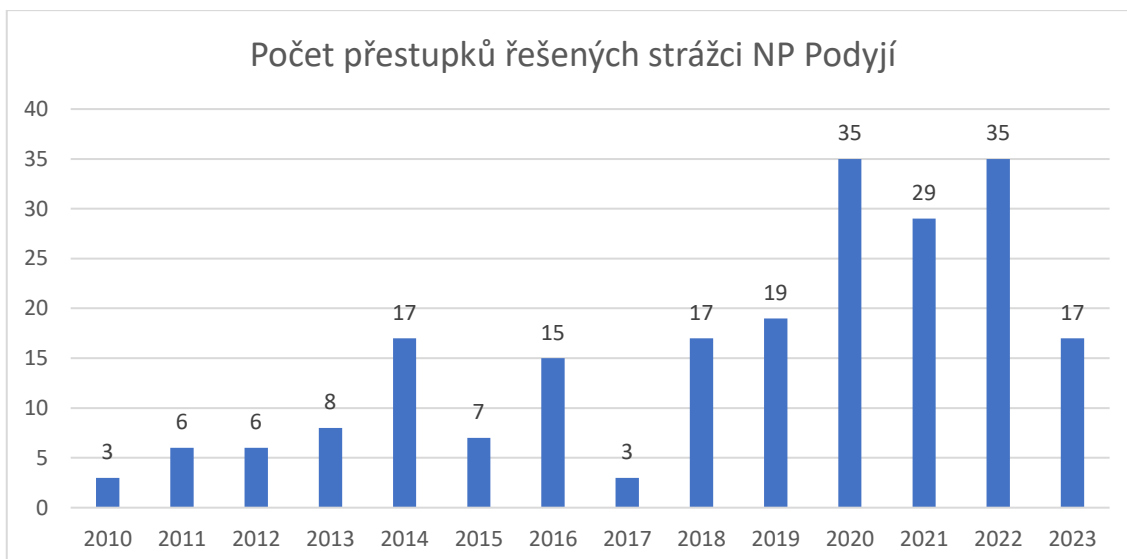
Z tabulky vyplývá, že zatímco v roce 2010 bylo k dispozici na útvarech, pod jejichž působnost spadá území NP Podyjí celkem 84 policistů, tak v roce 2024 jich bylo 81. Celkově se jedná o pokles o přibližně 3,5 %.

7.3 Systém ochrany nastavený správou parku a statistiky protiprávní činnosti

V národním parku Podyjí se rovněž upřednostňuje prevence nad represí. Poskytnutá data měla o něco jinou strukturu než v případě ostatních parků, jako tomu bylo ostatně u každého z parků. Z poskytnutých dat jsou viditelné některé trendy, ale i výjimečnost některých jevů. Celkový počet přestupků řešených strážci přírody národního parku Podyjí je menší než v ostatních parcích, což však bylo možno předpokládat s ohledem na skutečnost, že se jedná o park nejmenší. Zároveň v národním parku působí pouze pět strážců přírody, a to včetně jejich vedoucího. Také návštěvnost parku je menší, než je tomu u ostatních parků.

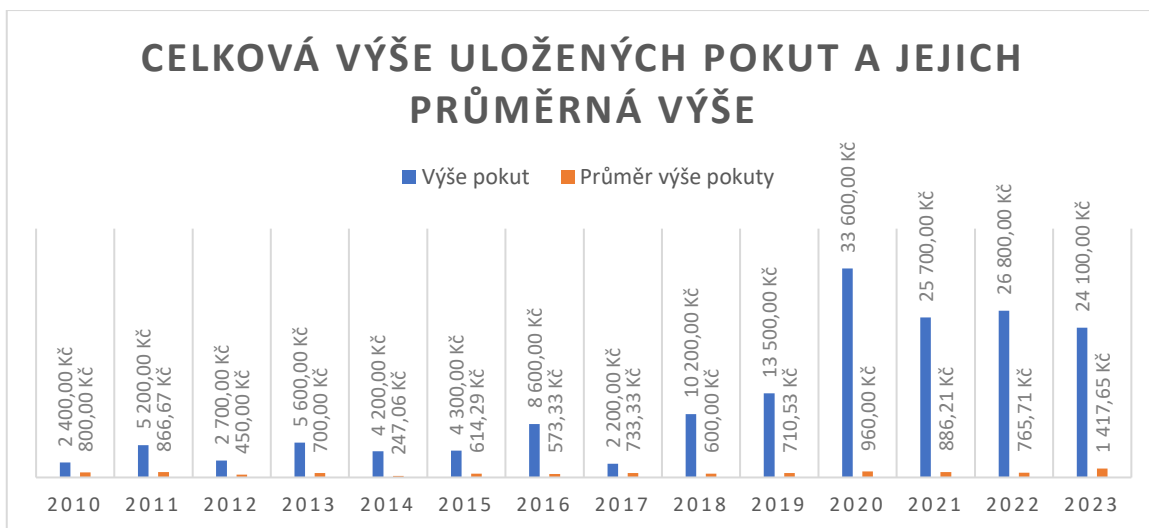
7.3.1 Celkové počty přestupků a výše udělených pokut

Statistika obsahuje údaje poskytnuté správou parku za roky 2010 až 2023. Údaje pro rok 2023 jsou pouze pro první pololetí roku, kdy byla data vyžádána. Data obsahují pouze případy, které nebyly vyřešeny napomenutím (dříve domluvou). Údaje o počtu přestupků vyřešených domluvou nebyly poskytnuty.

Graf 2 - Statistika počtů řešených přestupků v NP Podyjí za roky 2010 až 2023

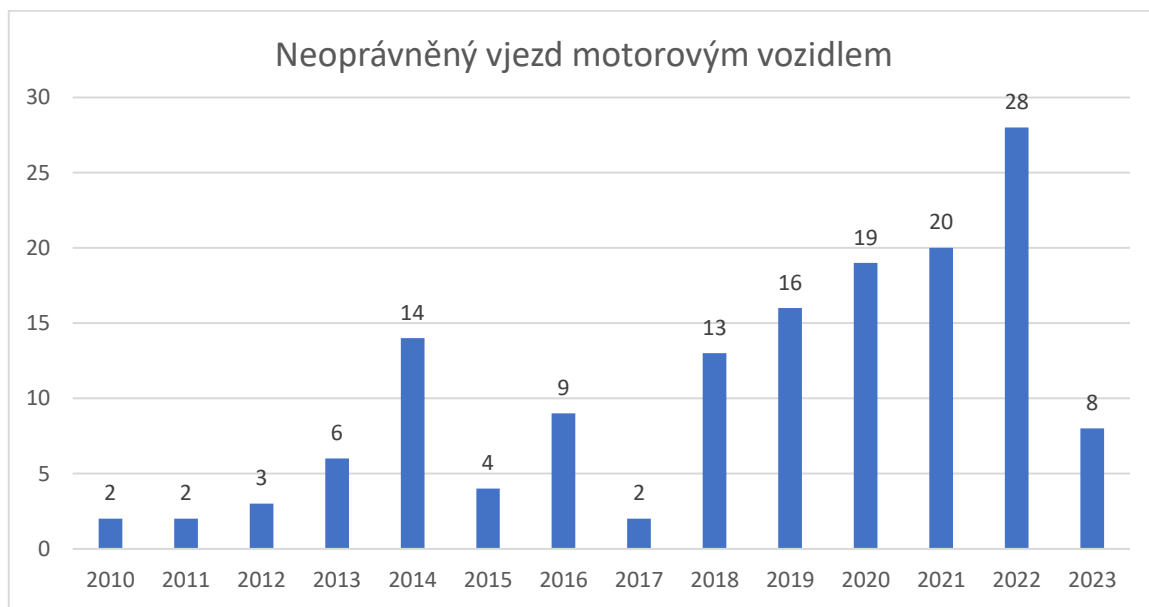
Z uvedeného grafu se dá vyčíst postupný nárůst počtu přestupků. K výraznějšímu nárůstu dochází zejména od roku 2020, kdy je zřejmé, že ani omezení vyplývající z pandemie Covidu-19 nezasáhla do počtu protiprávních jednání řešených strážci parku. Co se týče výše pokut a jejich průměru, o tom pojednává následující graf. Průměrná výše pokuty se za poslední roky zásadnějším způsobem neměnila. Naproti tomu celková výše udělených pokut postupně stoupala, kdy nejvíce jich bylo uděleno od roku 2020.

Graf 3 - Celková výše uložených pokut a jejich průměrná výše v NP Podyjí za roky 2010 až 2023

7.3.2 Neoprávněný vjezd do národního parku motorovým vozidlem

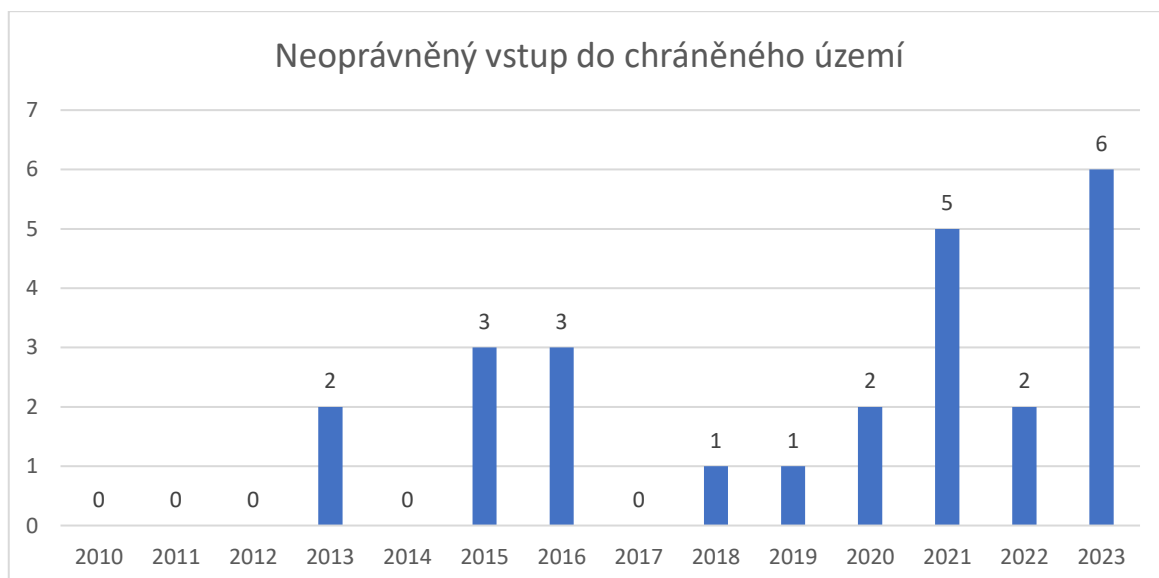
Nejčastěji páchaným přestupkem za sledované období byl neoprávněný vjezd motorových vozidel do území národního parku Podyjí.

Graf 4 - Přehled počtu neoprávněného vjezdu do NP Podyjí za roky 2010 až 2023

7.3.3 Vstup do klidového území mimo turistické cesty

Počty neoprávněných vstupů jsou zastoupeny méně často.

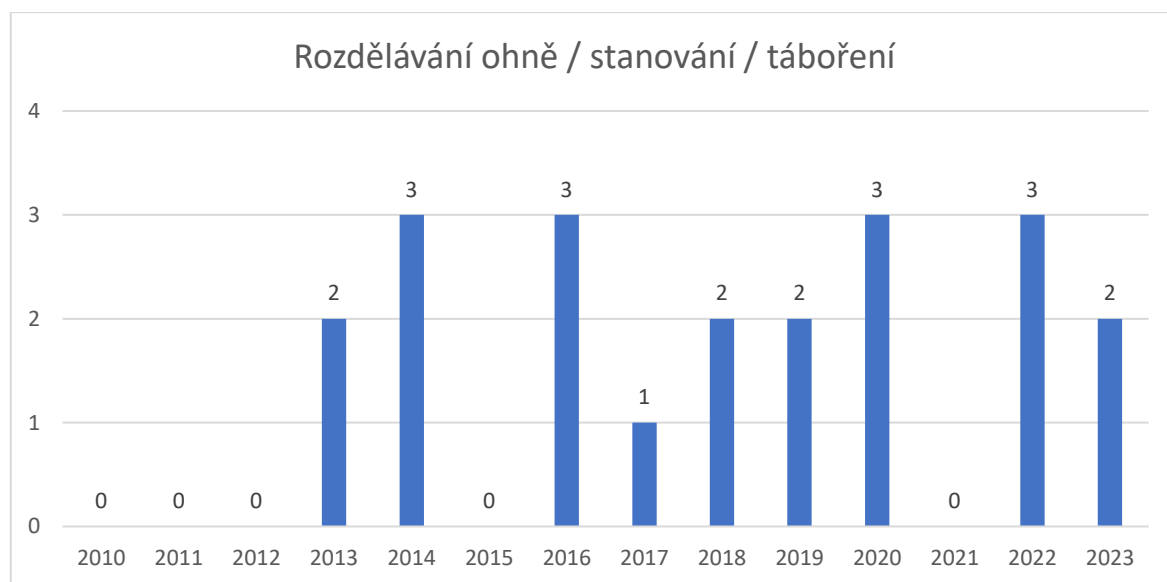

Graf 5 – Přehled počtu neoprávněného vstupu na místa chráněného území NP Podyjí za roky 2010 až 2023

Do grafu o neoprávněných vstupech byla sloučena některá z dat poskytnutých správou parku. Pro rok 2013 byla ve zdrojových statistikách data označena souhrnně jako vstup do klidového území a táboření. V roce 2015 byla data označena jako vstup do klidového území, v roce 2016 byla data souhrnně označena pro vstup do první zóny mimo turistické cesty a táboření. Pro roky 2018 a 2019 byla data vykazována jako vstupy do I. zóny. Pro roky 2020 až 2023 byla data označena jako vstup do klidového území, kdy v případě roku 2021 byl připočten jeden souběh s pytláctvím. Pro rok 2023 byl připočten souběh s tábořením, ke kterému mělo dojít ve dvou případech.

7.3.4 Rozdělování ohně, táboření a stanování

Graf je opět zjednodušeným sloučením některých statistických dat. Do grafu byla započítána i data o souběhu táboření s neoprávněným vstupem do chráněných území pro roky 2013 a 2016. Pro rok 2014 byla data původně označena jako rozdělování ohně. Pro roky 2017 a 2018 byla data označena jako stanování. Pro roky 2019 a 2020 byla data souhrnná pro rozdělování ohně a táboření. Pro rok 2022 byla data označena jako táboření a pro rok 2023 byla data označena jako souhrn vstupu do klidového území, táboření a rozdělování ohně.

Graf 6 - Neoprávněné rozdělování ohně, stanování a táboření v NP Podyjí za rok 2010 až 2023

7.3.5 Vjezd kol mimo cyklistické trasy

Vcelku novým fenoménem je řešení přestupků cyklistů. Až do roku 2020 se tyto přestupky ve statistikách neobjevovaly. Ve zdrojových datech od správy národního parku byla data označena pro rok 2020 jako vjezd kol mimo vyznačené cyklistické trasy, pro roky 2021 a 2022 jako vjezd na kole do klidového území a pro rok 2023 byla data označena jako vjezd na kole mimo cyklistické trasy.

Graf 7 - Vjezd kol do zakázaných míst v NP Podyjí za rok 2010 až 2023

7.3.6 Ostatní protiprávní jednání v národním parku Podyjí

Další protiprávní jednání mají pouze omezené zastoupení. V roce 2010 došlo k řešení jednoho případu změny životního prostředí. V letech 2011 byly řešeny čtyři případy sjezdu Dyje a v roce 2012 byly tyto případy řešeny dva. V roce 2013 byl řešen případ jednoho volně pobíhajícího psa, který napadl ovce. V roce 2016 byly řešeny tři případy pytláctví ryb, k jednomu případu pytláctví došlo ještě v roce 2021. V letech 2018 a 2021 došlo po jednom k případům neoprávněného lítání s dronem v národním parku. V jednom případě došlo k nepovolenému zásahu do biotopu zvláště chráněného živočicha, a to v roce 2020. Za toto jednání byla uložena pokuta ve výši 10.000,-Kč, což je nejvyšší z uložených pokut strážní přírody v národním parku Podyjí ve sledovaném období. V roce 2021 došlo k jednomu případu nedovolené stavební činnosti, k nepovolenému kácení dřevin došlo v jednom případě v roce 2022.

7.4 Stráž přírody v národním parku Podyjí

V roce 1992 dostalo oddělení terénní služby přiděleno čtyři profesionální strážce a jednoho vedoucího. Počet strážců v současné době je stejný, oddělení má k dispozici stále čtyři strážce a vedoucího. K činnostem strážců parku patří informování návštěvníků, kontrolování dodržování ustanovení zákona na ochranu přírody a návštěvního řádu. Dále se zabývají problematikou turistiky, návštěvnosti, mají na starosti navigační, orientační a informační systém v terénu. Kromě toho spravují turistický mobiliář a provádějí vybrané biotechnické práce. Strážci dále spolupracují se školami a jinými organizacemi, provádějí přednášky, podílí se na environmentální výchově. Rovněž jsou v kontaktu se svými rakouskými protějšky a i v Podyjí probíhá spolupráce s příslušníky Policie České republiky.¹¹⁸

7.5 Historické problémy v parku a aktuální problémy

Pro tuto podkapitolu a podkapitolu o spolupráci s Policií České republiky byly využity zejména informace zjištěné při polostrukturovaném rozhovoru. V Podyjí bylo hovořeno s jedním strážcem přírody s délkou praxe 39 let, včetně působení před vznikem národního parku.

V prvních letech po vyhlášení parku docházelo k předání území pracovníkům správy národního parku od pohraničnicků. Většina území dnešního národního parku nemohla být hlouběji známa dokonce ani místním. Bylo tomu tak kvůli přísnému střežení hraničního pásma. Ani návštěvnost v prvních letech po vzniku národního parku v roce 1991 nebyla příliš vysoká, čemuž v porovnání s ostatními parky mohla nahrávat velká vzdálenost od Prahy.

Strážci parku v prvních letech zejména likvidovali skládky, které po sobě zanechali pohraničníci. Z území parku také muselo být odvezeno množství ostnatých drátů, betonových a dřevěných sloupů, ale i jiného odpadu. Podobně pak pracovníci parku museli likvidovat po povodních v letech 1997 a 2002 ze břehů Dyje obrovské množství odpadu různého druhu.

¹¹⁸ LAZÁREK, Petr. *STRÁŽNÍ SLUŽBA V NÁRODNÍM PARKU PODYJÍ*. In: Fórum ochrany přírody, 2023, č. 3, s. 17-20.

Kromě odstraňování odpadu se také park zaměřil na zpřístupňování území pro návštěvníky. Společně s Klubem českých turistů vytvořili základní síť, která se postupně rozšiřovala až do dnešní podoby. Strážci pomáhali také s vytvářením map. V roce 1996 nastoupil nový fenomén, a to cyklistika. S tímto bylo třeba se také vypořádat, a tak vznikly trasy ve spolupráci s Klubem českých turistů i ve spolupráci s rakouskou regionální kanceláří v Retzu, což je město blízce Podyjí z rakouské strany. V Rakousku však nebyla cyklistika zdaleka tolik populární jako v Čechách. Dle odhadů cyklisté tvoří přibližně 70 až 75 % všech návštěvníků Podyjí. Pěší turisté jsou již mnohem méně častí a jedná se z velké části o starší členy Klubu českých turistů, případně o mladé rodiny s malými dětmi.

Za pěší turisty lze označit i houbaře, kteří Podyjí vyhledávají. Jelikož jsou v Podyjí převážně listnaté lesy s velkým počtem dubů, hub zde roste velké množství. V houbařské sezóně je dovoleno sbírat houby pro soukromé účely, avšak nesmí se sbírat v klidovém území parku.

Postupem let narůstal počet návštěvníků, a s tím i počet odpadu, který vyprodukovali. V parku je nastaven přístup takový, že co si turisté s sebou přinesou, to si mají také odnést. Z tohoto důvodu nejsou hlouběji v parku žádné odpadkové koše. Většina návštěvníků toto respektuje, ale bohužel se najdou i výjimky. Během pandemických opatření souvisejících s koronavirem se změnila i skladba návštěvníků. Z důvodu omezeného cestování začali lidé ve větší míře vyhledávat i Podyjí, a to včetně lidí, kteří k přírodě neměli vztah. I v Podyjí se tedy v některých lokalitách lze setkat s fenoménem overturismu. V roce 2022 navštívilo Podyjí kolem 600 tisíc návštěvníků a na některých místech zaregistrovali strážci i dvojnásobné zvýšení v porovnání s obdobím před rokem 2020. Jak vyplynulo již ze statistik, ani Podyjí se nevyhýbají problémy s neoprávněným tábořením a rozděláváním ohňů.

Dále strážci zaznamenávali pytláctví na řece Dyji. Po výstavbě Vranovské přehrady ve třicátých letech minulého století se ze 42 km dlouhého úseku řeky Dyje mezi Vranovem a Znojmem stala řeka vhodným domovem pro pstruhy. Ač ve spolupráci s Moravským rybářským svazem byly na řece vytyčeny úseky, kde je s platnou povolenkou možno rybařit, v úsecích se zakázaným rybařením lze

občas nalézt právě pytláky. Jedná se často o levý břeh řeky, pytláci tam chodí v noci, chovají se velmi tiše a ráno odchází se svými úlovky.

Co se týče problémů stráže přírody, uvítali by zvýšení počtu strážců klidně i na dvojnásobek současné hodnoty. Žádostem o zvýšení nebylo bohužel v minulosti vyhověno. Ohledně materiálního a technického vybavení v zásadě nebylo slyšet stížností, okrajově pouze zaznělo, že prodyšnost uniforem by mohla být o něco lepší. Strážci disponují mimo jiné vozovým parkem, jízdními koly, motorovými pilami, křovinořezy a nářadím. Podobně jako v jiných parcích i zde by uvítali zlepšení platových podmínek. V nejednom případě byly strážci situací donuceni k vyhledání si dalšího přivýdělku.

Co se týče nejčastějšího protiprávního jednání, jedná se o neoprávněné vjezdy motorových vozidel. V porovnání s dobou před 20 či 30 lety je situace lepší, neboť ve spolupráci s odborem dopravy města Znojmo se podařilo jasně vymezit území zákazovými značkami. Druhým nejčastějším protiprávním jednáním řešeným strážci jsou vjezdy cyklistů mimo značené cesty, což je v národním parku zakázáno. V menším počtu pak strážci řeší neoprávněné kempování a rozdělávání ohňů, ale vyskytly se již také i případy neoprávněného létání dronů v parku.

Kromě již zmíněných společných hlídek s Policií České republiky se vykonávají i společné hlídky s jejich rakouskými protějšky, a to zejména kvůli cyklistům. Přestupků českých občanů v Rakousku je nepřekvapivě více než přestupků rakouských občanů na české straně. Společné hlídky pomáhají překonávat jazykovou bariéru.

7.6 Ptačí kriminalita v okolí národního parku Podyjí

Pro účely této práce byla ilustračně vyžádána data od České společnosti ornitologické k případům ptačí kriminality, kam spadají zejména případy otravy ptáků látkou Karbofuran. Výsledkem bylo zjištění, že v okrese Znojmo k těmto případům docházelo, avšak území národního parku a jeho ochranného pásma se vyhýbaly, což může svědčit o pozitivních vlivech ochrany území národního parku. Jak ukazují data nashromážděná dobrovolnickou činností členů České

společnosti ornitologické vyznačená na mapě případů, u kterých zasahovali, vyhýbaly se tyto případy i ostatním národním parkům.¹¹⁹

7.7 Statistika počtu trestných činů proti životnímu prostředí za dobu od působnosti nového trestního zákoníku

Za účelem zjištění objasněné i neobjasněné kriminality byly tyto údaje zjišťovány jednak mezi stráží přírody Národního parku Podyjí a jednak u Služby kriminální policie a vyšetřování Znojmo. Výsledkem bylo to, že k žádnému případu ekologické kriminality na území Národního parku Podyjí v rozmezí let 2010 až 2024 nedošlo.

Tato skutečnost byla ověřována u Krajského soudu v Brně a u Okresního soudu ve Znojmě, který poskytl zprávu o tom, že na území okresu Znojmo byly od roku 2010 do září 2023 řešeny dva případy neoprávněného nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami podle § 299 trestního zákoníku, čtyři případy týrání zvířat podle § 302 trestního zákoníku, kdy v jednom případě byl obžalovaný zproštěn viny. Dále byly řešeny dva případy zanedbání péče o zvíře z nedbalosti podle § 303 trestního zákoníku a jeden případ pytláctví podle § 304 trestního zákoníku. K žádnému z uvedených trestných činů však nedošlo v katastrech obcí, které spadají pod území národního parku Podyjí.

Krajský soud v Brně v prvním stupni neřešil žádný případ ekologické kriminality, který by se stal na území národního parku Podyjí.

¹¹⁹ Česká společnost ornitologická. *Databáze případů*. Online. [2024]. Dostupné z: <https://www.karbofuran.cz/db.php?f>. [cit 14.09.2024].

8. VLIV SPECIFIČNOSTI OCHRANY ÚZEMÍ NÁRODNÍCH PARKŮ NA METODIKU ODHALOVÁNÍ A VYŠETŘOVÁNÍ TRESTNÝCH ČINŮ PROTI ŽIVOTNÍMU PROSTŘEDÍ

V první řadě je třeba uvést několik významných skutečností k metodikám odhalování vyšetřování TČ. Metodiky stojí na informačně-teoretických a metodologických základech. Metodika vyšetřování v kriminalistické vědě není chápána jako metodika trestně – procesní formy přípravného řízení, ale jako metodika procesu poznání kriminalisticky relevantních událostí. Metodika vyšetřování zkoumá a odhaluje zákonitosti vzniku stop a zvláštností a postupů při jejich vyhledávání, zajišťování a využívání u typově shodné trestné činnosti a předpokládané typové vyšetřovací situaci.¹²⁰

Metodiky vyšetřování popisují obdobné způsoby chápání trestné činnosti se zanecháváním podobných stop a podobně se vyšetřujících podle homogenních skupin trestné činnosti, které zcela nekorespondují s trestním zákoníkem. V metodikách vyšetřování je u každého modelu používána shodná a ustálená struktura se stejnými komponenty.

Každý vyšetřovaný případ ekologické kriminality je v jistých aspektech zcela unikátní a nemusí se ve všem shodovat s popisem daným metodikou dané skupiny trestné činnosti. Proto existující zásady aplikace metodik, které stanoví, že je třeba přizpůsobovat metodická doporučení konkrétním okolnostem trestného činu a také konkrétním vyšetřovacím situacím.¹²¹

V této kapitole bych chtěl tedy zejména porovnat zjištěnou trestnou činnost z národních parků s metodikou vyšetřování ekologické kriminality a poté porovnat,

¹²⁰ KONRÁD, Zdeněk; PORADA, Viktor; STRAUS, Jiří a SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021, s. 162n.

¹²¹ NĚMEC, Miroslav. *Teorie a metodologie kriminalistiky pro magisterské studium. I. díl, Aktuální problémy kriminalistické teorie*. Praha: Abook, 2018, s. 68-69.

zda se v některých prvcích shodně neodlišují od obecné metodiky. S možnými drobnými rozdíly je třeba počítat u každého z vyšetřovaných případů.

Pro účely této práce jsou zjištění porovnávána se dvěma metodikami od rozdílných autorů. Prvním zdrojem je metodika zpracovaná Mgr. Martinou Mrňákovou.¹²² Druhým zdrojem je metodika zpracovaná prof. PhDr. Jiřím Štrausem DrSc. a JUDr. Zdeňkem Sadílkem.¹²³

Co se týče počtu případů ekologické kriminality, celkově bylo zjištěno jedno pytláctví v Krkonošském národním parku, které se však nepodařilo objasnit, a tak není možné z něho čerpat veškerá data pro metodiku. Druhé pytláctví s neznámým pachatelem, jehož následek byl zjištěn v ochranném pásmu Krkonošského národního parku není opět možné označit za případ, ze kterého by bylo možno čerpat veškerá data. Dále byly zjištěny dva skutky, konkrétně týrání zvířat a poškození lesa, které byly spáchány v ochranném pásmu Krkonošského národního parku a pachatelé byli v obou případech známi. Dále bylo zjištěno postřelení čápa černého v oblasti ochranného pásma parku, což bylo kvalifikováno jako neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami. K případu postřelení vlka se nepodařilo zjistit potřebná data. K jednomu případu pytláctví, u kterého byl zjištěn i pachatel, došlo přímo na území národního parku České Švýcarsko a šlo tak o jediný objasněný případ ekologické kriminality přímo na území národního parku, který se podařilo dohledat. Na území NP Šumava a NP Podyjí nebyla ekologická kriminalita zjištěna, v případě Šumavy byl zjištěn trestný čin v obci Lenora, která je na hranici národního parku a CHKO, avšak tento případ spočíval v nedodržení veterinárních doporučení při léčbě domácího zvířete a s parkem a jeho územím tedy nikterak nesouvisel.

Celkově je počet zjištěných trestných činů vcelku nízký, což je pozitivní z pohledu prevence před pácháním ekologické kriminality v národních parcích. Nicméně pro vyvozování komplexních závěrů o vlivu na metodiku lze hovořit pouze v omezené

¹²² NĚMEC, Miroslav. *Teorie a metodologie kriminalistiky pro magisterské studium. II. díl, Aktuální problémy kriminalistické praxe*. Praha: Abook, 2019, s. 251-272.

¹²³ STRAUS, Jiří a SADÍLEK, Zdeněk. *Metodika vyšetřování trestných činů proti životnímu prostředí*. IN: FORENZNÍ VĚDY, PRÁVO, KRIMINALISTIKA, 2017, č. 2, s. 204-215.

míře, neboť by bylo nepochybně třeba čerpat data z mnohem většího počtu případů.

8.1 Kriminalistická charakteristika trestných činů proti životnímu prostředí.

Pod kriminalistickou charakteristiku trestných činů proti životnímu prostředí spadají níže uvedené okruhy. Zjištěné skutky byly páčány převážně v lese či na pastvinách u lesa. Pokud nebylo místo spáchání zřejmé, následek byl zjištěn v blízkosti zastavěných území obcí.

8.1.1 Typické způsoby spáchání

Mrňáková popisuje typické způsoby spáchání detailním způsobem a dělí je na tyto oblasti:

- a) Vypouštění škodlivin do ovzduší nad stanovené limity
- b) Vypouštění škodlivin do vodních toků nad stanovené limity
- c) Kontaminace životního prostředí škodlivinami nad stanovené limity
- d) Nepovolená činnost, která podstatným způsobem zasahuje do krajinytvorných prvků, případně ohrožuje přírodní bohatství
- e) Nedovolený obchod s chráněnou faunou a flórou
- f) Týrání zvířat v zájmovém chovu, hospodářském chovu nebo volně žijících zvířat
- g) Úhyn volně žijících živočichů v souvislosti s podezřením na kontaminaci přípravky obsahujícími účinnou látku karbofuran

Štraus a Sadílek hovoří o rozličnosti způsobů spáchání a za typické způsoby páčání označují:

- *Znečištění nebo poškození půdy, vody, ovzduší nebo lesa na zvláště chráněném území – například provozováním továren, spaloven, skládek, vypouštěním odpadních vod, nepoužíváním filtrů, nesprávným izolováním skládek, kontaminací podzemních vod*
- *Poškození lesního porostu*
- *Přeprava odpadu přes hranice státu bez oznámení nebo souhlasu orgánu veřejné moci*

- *Neoprávněné nakládání s chráněnými druhy rostlin a živočichů*
- *Odnímání nebo ničení živočichů nebo rostlin v takovém množství, které ohrožuje místní populace těchto živočichů nebo rostlin*
- *Týrání zvířat*
- *Zanedbání péče o zvíře v takové míře, že zvíře má trvalé následky nebo zemře*
- *Pytláctví, tedy ulovení zvěře nebo ryby.*

K tomu dodávají, že musí zároveň docházet k rozporu jednání se zákonem, případně bez příslušného souhlasu orgánu veřejné moci. Zejména k uskladňování odpadu hovoří o lukrativnosti tohoto byznysu.

Typické způsoby spáchání trestných činů proti životnímu prostředí v národních parcích mohou rovněž obsahovat celou škálu popsaného jednání. S ohledem na specifickou území lze zmínit, že na území národních parků nebývají průmyslové zóny s továrnami, které by v hojné míře mohly znečišťovat ovzduší či vodní toky, avšak ani takovou činnost nelze vyloučit, jak ukázal případ z Českého Švýcarska, ač se nejednalo o trestný čin. Dále například kontaminace vodního toku při stavebních pracích kolem něj by nepochybně mohla způsobit rozsáhlý úhyn živočichů podél značné délky části toku i bez přítomnosti výrobních závodů.

Ze zjištěných případů ekologické kriminality v oblasti národních parků bylo zjištěno, že přímo na území národních parků bylo spácháno pouze pytláctví, a to konkrétně neoprávněný lov jelenů (oba dva případy, jeden se známým a druhý s neznámým pachatelem). Dále bylo zjištěno jedno týrání skotu v ochranném pásmu Krkonošského národního parku, jedno poškození lesa ve formě jeho neoprávněné těžby a jedno pytláctví, a to opět neoprávněný lov jelena. Také bylo zjištěno jedno postřelení jednoho silně ohroženého druhu – čápa černého a také jedno postřelení vlka.

8.1.2 Osobnost pachatele

Pachatelem ekologické kriminality může být kdokoliv, tedy právnické i fyzické osoby. Mrňáková za typického pachatele označuje muže, a to bez ohledu na jeho věk a sociální postavení. Může se jednat jak o vysoce postavené manažery, tak i o osoby z okruhu sociálně slabé vrstvy obyvatelstva. Okruh pachatelů je třeba

vymezovat s ohledem na konkrétní druh spáchání trestné činnosti a také na formu zavinění.

Štraus a Sadílek se dále vyjadřují i k tomu, že s ohledem na široké možnosti způsobu spáchání je možno se setkat s různými typy pachatelů. Může se jednat jak o prvopachatele, tak i recidivisty. Stejně variabilní může být i rozsah inteligence pachatelů. S ohledem na specifika této trestné činnosti a potřebný rozsah právních předpisů a orientaci v dané oblasti upozorňují na značný podíl recidivy.

Jelikož ke spáchání některých druhů ekologické kriminality jsou třeba specifické dovednosti (například schopnost lovu, znalost místního prostředí, znalost právních předpisů), může být tato skutečnost nápomocna při tipování okruhu pachatelů v případě ekologické kriminality na území národních parků. Jelikož zároveň těmito specifickými znalostmi a dovednostmi a zejména výbornou znalostí místního prostředí disponují i pracovníci správ národních parků, mohou být jejich znalosti využívány i k vytipování možného okruhu pachatelů policejnímu orgánu.

Co se týče zjištěných případů ekologické kriminality, byli všichni pachatelé shodně muži různých sociálních kategorií a věkově spadali do všech věkových oblastí, což odpovídá údajům obecné metodiky zmiňované Mrňákovou.

8.1.3 Osobnost oběti

Mrňáková popisuje dvojí náhled na oběti. Na jednu stranu se věnuje pohledu soukromoprávnímu, kdy obětí může být fyzická i právnická osoba, které byla způsobena materiální škoda (například vlastník pozemku nebo vodního toku). Na druhou stranu se věnuje pohledu veřejnoprávnímu, kdy obětí může být pouze stát, který je zodpovědný za kompenzaci vzniklé újmy, zejména nápravu životních podmínek. Z kriminalistického hlediska pak popisuje jako oběti zejména právnické osoby, které reprezentují hospodářský subjekt nebo stát. Stanovení oběti pak připisuje roli při vytyčování podezřelých osob, úmyslu a motivu.

Štraus se Sadílkem pak uvádějí, že jelikož předmětem útoku u tohoto druhu trestné činnosti není život, zdraví ani majetek, nelze se s klasickou obětí setkat.

V případě kriminality v národních parcích se pak lze částečně ztotožnit s názorem Štrause a Sadílka, avšak zároveň je třeba dodat, že v případě poškozených, které

první z uváděných metodik označuje za oběti, mohou v tomto postavení nezřídká vystupovat i správy národního parku, což se ostatně v případě pytláctví v Českém Švýcarsku stalo a útok na zvíře lze chápat i jako útok na majetek.

8.1.4 Typické stopy

Mrňáková rozděluje stopy na stopy paměťové a materiální a materiální stopy dále rozčleňuje do několika kategorií a uvádí k nim demonstrativní výčet stop:

- *Biologické* – zbytky tkáně živočichů, krevní stopy, trichologický materiál, entomologický materiál, kadáver
- *Chemické* – zakázané látky, jedy, průmyslové chemikálie
- *Trasologické* – otisky dezénu pneumatik vozidel, otisky dezénu podešve obuvi
- *Věcné důkazy* – samotní živočichové, rostliny, filtry, zařízení pro odklon filtrů, předměty používané k týrání zvířat nebo pytláctví, nádrže, klece, okna.
- *Listinné důkazy* – listiny související se spácháním činu, jako jsou objednávkové listiny k převozu odpadu, kupní smlouvy, výpisy z bankovních účtů
- *Stopy na nosičích informací* – záznamová zařízení CD, DVD, paměťové disky, paměťové karty, záznamy z fotopastí a záznamy z bezpečnostních kamer

Štraus se Sadílkem popisují za typické stopy věcné, listinné či elektronické a stopy ve vědomí člověka. Podle konkrétního druhu trestné činnosti mohou v některých případech převažovat stopy věcné – obaly od chemikálií nebo zajištěná zvířata. V jiných případech, kde není možno z nějakého důvodu provést ohledání místa činu, je třeba se zaměřit na věcné stopy zajištěné v průběhu vyšetřování, jako jsou stopy v listinné či elektronické podobě – padělaná potvrzení, kupní smlouvy a podobně. Dále se demonstrativně zmiňují i o typických stopách od harvestoru při těžbě dřeva, a to stopách trasologických od pneumatik a stopách po otisku zubů podávacího válce harvestoru.

V případě kriminality v národních parcích nebyla zjištěna žádná zvláštní specifika pro typické stopy a platí tak informace uvedené v obou uvedených metodikách. Stopy byly výtěženy dřevo, případně stopy balistické (střely).

8.1.5 Typické vyšetřovací situace

V metodice podle Mrňákové jsou členěny situace na případ kdy:

- 1) Zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že byl spáchán trestný čin směřující proti životnímu prostředí, pachatel nebo spolupachatel byl zajištěn na místě nebo v jeho bezprostředním okolí a nástroje nebo zbraň použité pro spáchání má nebo nemá u sebe.
- 2) Zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že byl spáchán trestný čin směřující proti životnímu prostředí, ale nedovolují vyslovit podezření, že čin spáchala konkrétní osoba, údaje ke zjištění totožnosti nejsou k dispozici a identifikační znaky objektu pocházejícího z trestného činu jsou nebo nejsou k dispozici.
- 3) Zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že byl spáchán trestný čin směřující proti životnímu prostředí, informace o identifikačních znacích pachatele nejsou k dispozici nebo jsou povrchní a identifikační znaky objektů, které byly předmětem zájmu nejsou k dispozici.
- 4) Zjištěné skutečnosti nenasvědčují (kromě výpovědi oznamovatele) tomu, že byl spáchán trestný čin směřující proti životnímu prostředí a informace ke zjištění pachatele nejsou k dispozici.

V metodice podle Štrause a Sadílka jsou popsány obdobné situace pouze s menšími odlišnostmi a v o něco stručnější formě.

V případě trestné činnosti v národních parcích se typické vyšetřovací situace v zásadě neliší od běžných vyšetřovacích situací, a proto zde nejsou dána žádná konkrétní specifika výjimečná pouze pro území národních parků.

8.2 Zvláštnosti předmětu vyšetřování

Štraus se Sadílkem porovnávají nezjevnost trestných činů proti životnímu prostředí v porovnání s obecnou kriminalitou, a to zejména násilnou. Dále popisují blanketnost norem trestných činů proti životnímu prostředí a z toho vyplývající

dohledání jiných právních norem a prokázání jejich porušení. Často se pak může stát, že skutek bude vyhodnocen jako správní delikt nebo že věc bude odložena nebo založena. Dále hovoří o problémech s určením konkrétního pachatele, což spojují obecně s trestnými činy hospodářskými. Je třeba prokazovat pravomoci a odpovědnost jednotlivých pracovníků, možnost trestný čin spáchat či motivy. S ohledem na značnou ziskovost je třeba počítat s organizovaností trestné činnosti, a proto je třeba se důsledně zabývat všemi zjištěnými skutečnostmi, včetně způsobu spáchání, ale i role jednotlivých osob ve skupině. Dále je třeba počítat s nutností vypracování odborných vyjádření či znaleckých posudků, případně konzultování případu s jinými státními orgány. V neposlední řadě je třeba zjišťovat a prokazovat použité nástroje, vzniklou škodu, prospěch pro pachatele a jeho ekonomickou situaci. Zároveň je třeba na místě zvažovat zajištění věci či finančního prospěchu. Mrňáková zvláštnosti předmětu vyšetřování samostatně nepopisuje.

V případě zjištěné ekologické kriminality v národních parcích se zvláštnosti předmětu nikterak nelišily od obecného předmětu s ohledem na daný druh trestné činnosti. Pouze v případě postřelení čápa černého byla zjišťována jeho hodnota, přičemž policisté zjistili, že katalogově není vyčíslena, jak tomu bývá například u lesní zvěře, a stanovení škody tak bylo komplikovanější.

8.3 Zvláštnosti podnětů

Mrňáková popisuje značnou mírou latence kvůli pozdním projevům následků. Utajování je zároveň jedním z významných znaků tohoto druhu trestné činnosti v případech úmyslné formy zavinění. V nedbalostních případech nebývá prodleva mezi spácháním a projevem činu navenek tak výrazná. Za typické způsoby oznámení jsou uváděny: oznámení občanů, státní kontrolních či správních orgánů nebo orgánů celní správy, oznámení občanských sdružení (nyní občanským zákoníkem označované jako zapsané spolky) či zájmových spolků. Dále může docházet k získání podnětu formou zjištěných výsledků operativně pátrací činností policie nebo na základě medializace. Za nejkvalitnější oznámení s největší informační hodnotou označuje oznámení od státních kontrolních orgánů,

oznámení od občanů pak těchto kvalit zpravidla dosahovat nebudou. Podobně je popis podnětů vyhodnocován i v metodice popisované Štrausem a Sadílkem.

V případě ekologické kriminality v národních parcích je jedním z typických oznamovatelů právě i správa národního parku nebo její zaměstnanci. Díky pohybu pracovníku správy parku po území parku a pravidelné činnosti stráže přírody může i u úmyslné formy trestných činů proti životnímu prostředí docházet ke zkrácení časového úseku mezi spácháním a dobou objevení následku, což je aspekt pozitivní ve vztahu k dalšímu vyšetřování.

8.4 Zvláštnosti počátečních úkonů

Demonstrativní výčet počátečních úkonů zmiňovaných Mrňákovou se detailněji zaměřuje na specifika ekologické kriminality, neboť kromě obecných úkonů hovoří i o záchranných a zajišťovacích úkonech ve spolupráci s Hasičským záchranným sborem k zabránění vzniku dalších škod, dále o zjištění rozsahu a poškození životního prostředí a dále vypisuje některé specifické oblasti pro ekologickou kriminalitu co se odborných vyjádření a znaleckých posudků týče. Rovněž hovoří o doporučení přítomnosti znalců či pracovníků státní správy v daném oboru.

Štraus se Sadílkem poskytují obecný a demonstrativní výčet možných počátečních úkonů a v tomto výčtu se nezaměřují na konkrétní specifika ekologické kriminality. Obecně pak hovoří o potřebě zjištění, zda se trestný čin stal, o jaký trestný čin se jedná, kdo je pachatelem a jaký je způsob provedení. Rovněž je zmiňována spolupráce s dalšími orgány a vypracování odborných vyjádření a znaleckých posudků.

V případě ekologické kriminality v národních parcích lze při prvotních úkonech rozhodně doporučit přítomnost pracovníků národních parků na místě. Často se navíc může jednat o odborníky v dané oblasti.

8.5 Zvláštnosti vyšetřovacích verzí a organizace vyšetřování

Všichni autoři shodně mluví o pečlivém naplánování verzí k pachateli, způsobu zavinění a motivu. Mrňáková nad to hovoří o potřebě sestavení týmů odborníků z řad Služby kriminální policie a vyšetřování a systematickém a dostatečně

rychlém a aktivním vyšetřování za využití spolupráce s dalšími orgány, přičemž Štraus se Sadílkem organizaci vyšetřování vynechávají.

V této oblasti nejsou u trestné činnosti spáchané na území národních parků žádná specifika, která by nebyla obsažena v metodikách uvedených autorů.

8.6 Zvláštnosti následné etapy vyšetřování

O dynamickém charakteru trestné činnosti, včetně možnosti přecházení některých počátečních úkonů do následných etap vyšetřování hovoří Mrňáková. Výsledky svědků, obviněného a poškozeného považuje za obligatorní, které mají navíc v oblasti ekologické kriminality specifikum ve vztahu k náročnosti na přípravu, zejména co se do odborných znalostí vyslychajících v dané oblasti týče. Rovněž obhajoba má směřovat k častým výmluvám na nejednoznačnou právní úpravu, přenášení odpovědnosti na jiné a neznalost, což mohou vyvracet právě podrobné znalosti a připravenost vyslychajících.

Za nejdůležitější úkony považují Štraus a Sadílek výslech obviněného a finanční šetření, neboť předpokládají provedení ostatních nezbytných úkonů již před zahájením trestního stíhání. Rovněž hovoří o pečlivé přípravě vyslychajících a zmiňují se o dobré situovanosti pachatelů a z toho vyplývajících možnostech obhajoby a finančních motivech pachatelů. Finanční šetření je standardní jako v rámci jiné trestné činnosti.

Obdobné činnosti jako u uváděných autorů jsou třeba shodné i v případech spáchaných na území národních parků a tato etapa se ničím zvláštním neodchyluje. Typickou obhajobou pro dané případy bylo popírání protiprávnosti svého jednání.

8.7 Zvláštnosti spolupráce s veřejností a kriminalistická prevence

Mrňáková ve své metodice vynechává prevenci, avšak kromě spolupráce s veřejností hovoří i o spolupráci s dalšími orgány státní správy a samosprávy. Ohledně kriminální citlivosti obyvatelstva hovoří o nízké míře v případech poškození životního prostředí. Odůvodňuje to globálností problému, který

jednotlivci obvykle nepocitují. Naopak hovoří až o fanatickém zájmu v případě různých neziskových organizací a ekologických hnutí, které vytvářejí mediální nátlak na vyšetřovatele. U trestné činnosti páchané na zvířatech pak hovoří o jisté míře zainteresovanosti veřejnosti a mediální pozornosti. Ohledně spolupráce s dalšími orgány pak hovoří nejčastěji o České inspekci životního prostředí, Státní veterinární správě, Agentuře ochrany přírody a krajiny v oblastech chráněných krajinných oblastí a dále o Státním veterinárním ústavu.

Štraus se Sadílkem popisují nízkou kriminální citlivost obyvatelstva na případy, ve kterých nedošlo k úmrtí zvířat. Obdobně nízkou citlivost popisují i u policistů, státních zástupců a soudců. Pro účely prevence hovoří o snížení latence trestné činnosti, rychlosti objasnění věci, potrestání pachatele, případně uložení peněžitého trestu v přiměřené míře.

V případě ekologické kriminality v národních parcích lze pod další orgány, se kterými je ze strany policejního orgánu spolupracováno, jednoznačně zařadit správy jednotlivých národních parků. Prevence je mimo jiné prováděna i formou publikačních a přednáškových činností pracovníků parků. Správy parků se v různé intenzitě věnují všem věkovým skupinám s cílenými aktivitami. Rovněž prevenci podporuje i činnost strážce přírody, která v oblasti národních parků působí a některé její činnosti bývají medializovány.

9. SYSTÉM OCHRANY VE VYBRANÝCH NÁRODNÍCH PARCÍCH V ZAHRANIČÍ

Pro porovnání byly vybrány tři přeshraniční protějšky našich národních parků. Konkrétně je popisován systém v národním parku Podyjí v Rakousku, v národním parku Saské Švýcarsko v Německu a v Krkonošském národním parku v Polsku.

9.1 Karkonoski Park Narodowy v Polsku

Oba Krkonošské národní parky na obou stranách hranic pojí podobná historie, podobnost obyvatelstva (až do konce druhé světové války), styl hospodaření i ochrany přírody. Název Krkonoše vychází pravděpodobně ze složenin slov slovanského původu krk nebo krak, což je zakrslá borovice nebo kroucený keř a dále noš nebo noše, což odpovídá slovu nosit. V kombinaci pak někteří badatelé označují původ Krkonoš jako hory nesoucí zakrslou borovici nebo porostlé borovicí horskou.¹²⁴ Polský i český název parku jsou si velice podobné, což souvisí se spřízněností jazyků. Podoba lze nalézt i v době založení národního parku. Polský Krkonošský národní park byl založen o čtyři roky dříve než český park, a to v roce 1959. Založen byl na základě rozhodnutí rady ministrů ze dne 16.01.1959,¹²⁵ které v polské sbírce zákonů a nařízení nalezneme pod označením Dz.U. 1959 nr 17 poz. 90. Nařízení bylo vydáno v souladu s tehdejší polským zákonem o ochraně přírody z roku 1949. Toto nařízení stanovilo mimo jiné zejména rozlohu národního parku a zásady a způsob jeho ochrany. Předpis byl platný až do roku 1996, kdy byl nahrazen novým předpisem,¹²⁶ který nalezneme v polské sbírce zákonů a nařízení pod označením Dz.U. 1996 nr 64 poz. 306. Tento právní předpis byl platný až do začátku roku 2016. Aktuálně platným právním předpisem je Nařízení předsedy vlády ze dne 9. listopadu 2015 o Krkonošském národním parku,¹²⁷ který je označen jako Dz.U. 2015 poz. 2022

¹²⁴ KARKONOSKI PARK NARODOWY. *RYS HISTORYCZNY KARKONOSZY*. Online. Dostupné z: <https://www.kpnmab.pl/rys-historyczny-karkonoszy>. [cit. 11.02.2024].

¹²⁵ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 16 stycznia 1959 r. w sprawie utworzenia Karkonoskiego Parku Narodowego, Dz.U. 1959 nr 17 poz. 90, ve znění k 16.1.1959

¹²⁶ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 14 maja 1996 r. w sprawie Karkonoskiego Parku Narodowego, Dz.U. 1996 nr 64 poz. 306, ve znění k 26.6.1996

¹²⁷ Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2015 r. w sprawie Karkonoskiego Parku Narodowego, Dz.U. 2015 poz. 2022, ve znění k 1. 1. 2016

v polské sbírce zákonů a nařízení. Toto nařízení kromě jiného vymezuje území a popisuje hranice polského národního parku.

Uvedené aktuálně platné nařízení vychází ze stěžejního polského právního předpisu pro oblast národních parků, kterým je aktuální polský zákon o ochraně přírody,¹²⁸ který nese označení Dz.U. 2004 nr 92 poz. 880. Seznam polských národních parků je v současné době k nalezení v příloze tohoto zákona. Co se týče předmětu ochrany v polské části Krkonoš, tak plán ochrany je upraven Nařízením ministra klimatu a životního prostředí,¹²⁹ který nalezneme v polské Sbírce zákonů a nařízení pod označením Dz. U. 2021 poz. 882. Tento předpis dělí ochranu do několika kategorií, kdy zároveň stanovuje i cíle ochrany různých oblastí.

9.1.1 Společná strategie péče o národní parky

V roce 2021 došlo ke zveřejnění tiskové zprávy o tom, že Krkonoše mají společnou strategii péče o národní parky.¹³⁰ Společná strategie vychází z dokumentu vypracovaného na základě zadání Správy Krkonošského národního parku.¹³¹ Součástí uvedeného dokumentu je pak v jedné z příloh i právní analýza provádějící komparaci právních předpisů v České republice a v Polsku. Právní analýzu pro Správu Krkonošského národního parku vytvořila advokátní kancelář Petržílek. Porovnávána byla legislativa upravující oblasti ochrany přírody a vztahující se k činnosti obou národních parků. Dle uvedené zprávy nemá polský národní park předmět ochrany vymezen konkrétně na zákonné úrovni, nicméně právě výše zmíněné nařízení Dz. U. 2021 poz. 882 o cílech ochrany hovoří. Příloha s právní analýzou k uvedené zprávě rovněž hovoří o úpravě cílů ochrany pouze v podzákoných předpisech v polské legislativě. Předmět ochrany je však na obou stranách hranice v podstatě shodný.

¹²⁸ Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, Dz.U. 2004 nr 92 poz. 880

¹²⁹ Rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 25 marca 2021 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Karkonoskiego Parku Narodowego, Dz. U. 2021 poz. 882, ve znění k 26.5.2021

¹³⁰ DRAHNÝ, Radek. *Krkonoše mají společnou strategii péče o oba národní parky*. Online. [22.06.2021]. Dostupné z: <https://old.krnap.cz/tiskove-zpravy/krkonose-maji-spolecnou-strategii-pece-o-oba-narodni-parky/>. [cit. 11.02.2024].

¹³¹ SPRÁVA KRKONOŠSKÉHO NÁRODNÍHO PARKU. *Společná strategie péče o Krkonošský národní park a Karkonoský Park Narodowy*. Online. Dostupné z: https://www.krnap.cz/media/toqoushj/strategie-krnap-kpn_cz_final_w.pdf. [cit. 11.02.2024].

9.1.2 Rozdíly v české a polské právní úpravě

Na rozdíl od české Správy Krkonošského národního parku nemá polský Karkonoski Park Narodowy postavení orgánu státní správy, ač je zákonem označován za státní právnickou osobu. Toto postavení má však ředitel národního parku, který pověřuje jednotlivé pracovníky služby nebo strážce k plnění konkrétních úkolů. Na pozici ředitele národního parku musí kandidát splňovat řadu zákonem o ochraně přírody stanovených požadavků. Mezi požadavky patří například polské občanství, magisterské vzdělání či jeho ekvivalent a vzdělání v oblasti záležitostí spadajících pod působnost ředitele národního parku, bezúhonnost, manažerské kompetence a praxe. Ředitel národního parku pak řídí činnost národního parku a zastupuje jej na venek.

Základní ochranné podmínky v národních parcích jsou k nalezení v zákonech o ochraně přírody. Blíže k české právní úpravě pojednává třetí kapitola této práce. Oproti polské právní úpravě je česká o něco méně přehledná. Ochranné podmínky v České republice platí v některých případech na celém území parku, jindy pak naopak pouze mimo zastavěná území obcí a zastavitelné plochy, kdy vymezení tohoto pojmu vychází ze stavebního zákona.¹³² V polském zákoně o ochraně přírody nalezneme činnosti zakázané v národních parcích a rezervacích ve článku 15 již zmíněného zákona o ochraně přírody z roku 2004. Podmínky platí na celém území všech národních parků v Polsku, což zvyšuje přehlednost. V zásadě však lze mezi oběma úpravami v oblasti základních podmínek nalézt ve většině případů shodnost s různými menšími rozdíly.

Co se týče stráže přírody, v polském zákoně o ochraně o ní pojednává kapitola sedmá, která se věnuje potírání trestně činnosti a přestupků v chráněných územích. Ekvivalent českých strážců přírody v národních parcích se v Polsku nazývá jako stráž parku a pojednává o něm článek 110 polského zákona na ochranu přírody z roku 2004 a články následující. Postavení polských strážců parku je nepoměrně silnější než v České republice. Strážci mají kromě shodných možností jako čeští strážci navíc možnost používat donucovací prostředky jako je použití síly, pout, služebního psa, obušku, chemických zneschopňujících

¹³² Zákon č. 283/2021 Sb., stavební zákon

prostředků, ale také mohou používat i předměty určené ke zneschopnění lidí elektřinou a rovněž i služební zbraň. Na tyto konkrétně vyjmenované donucovací prostředky je odkazováno pod číselným označením vyjmenovaných prostředků na ustanovení zákona o prostředcích přímého donucování a střelných zbraních.¹³³ Polští strážci mají také například výrazně širší pravomoc v oblasti zastavování a kontroly vozidel, mohou provádět prohlídky místností a jiných míst při podezření ze spáchání trestného činu nebo mohou zajišťovat věci pocházející z trestné činnosti. Jejich pravomoc tedy v mnohém obsahuje oprávnění v Česku svěřená pouze bezpečnostním sborům, policejním orgánům, případně obecní policii. I polský zákon o ochraně přírody počítá s možností spolupráce mezi strážci parku a policií. Konkrétně se v zákoně hovoří o tom, že ministr zodpovědný za záležitosti životního prostředí po konzultaci s ministrem zodpovědným za vnitřní záležitosti stanoví rozsah spolupráce mezi strážci parku a policií, kdy se se společnou činností počítá v případech potřeby. Celkově lze shrnout, že polská stráž parku disponuje mnohem širšími pravomocemi než jejich české protějšky a díky svým pravomocím pravděpodobně nemusí pociťovat potřebu spolupráce s policií v takovém množství, s jakým počítá česká právní úprava.

9.2 Nationalpark Thayatal v Rakousku

Stejně jako v případě Krkonoš i v Podyjí nalezneme historické podobnosti na obou stranách hranic. Do roku 1918 navíc toto území spadalo pod společný Rakousko-Uherský stát, ač na zemské úrovni byla část území Moravského markrabství a část spadala pod Dolní Rakousy. Původ parku můžeme nalézt v právním předpise, kterým je dohoda mezi spolkovou vládou a Spolkovou zemí Dolní Rakousy o založení a údržbě národního parku Thayatal včetně jeho zařízení z 09.04.1998.¹³⁴ Tento právní předpis stanovil základ pro území národního parku.

¹³³ Art. 45 a art. 47 Ustawa z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej, Dz.U. 2013 poz. 628, ve znění k 5.6.2013

¹³⁴ BGBl I Nr. 58/1998, Vereinbarung gemäß Art. 15a B-VG zwischen dem Bund und dem Land Niederösterreich zur Errichtung und Erhaltung eines Nationalparks Thayatal samt Anlage, ve znění k 12.4.1998

9.2.1 Rozdílnost v právní úpravě české a dolnorakouské

Na rozdíl od jednodušší polské právní úpravy je rakouská úprava v mnohém komplikovanější než ta česká. To souvisí zejména s tím, že Rakousko má kvůli federativnímu principu zákony spolkové a dále zákony zemské,¹³⁵ takže legislativa v jednotlivých spolkových zemích se může výrazně odlišovat, a tím pádem se může odlišovat úprava platná pro jednotlivé národní parky, pokud se nacházejí v různých spolkových zemích. Spolková země Dolní Rakousy má vydaný vlastní zemský zákon o národních parcích ze dne 17. prosince 2017.¹³⁶ Tento zákon tvoří základ pro zřízení a provoz národních parků v Dolních Rakousech. Zároveň si Dolní Rakousy vydaly vyhlášku o národním parku Thayatal, jež nalezneme v dolnorakouské sbírce právních předpisů pod stejnojmenným názvem.¹³⁷

Prvním naprosto zásadním rozdílem mezi českou a rakouskou právní úpravou je to, že rakouský národní park Thayatal je veden jako společnost s ručením omezením, v Rakousku označovanou jako GmbH. Tato společnost má svou valnou hromadu a jednatele. Podíl v této společnosti byl výše zmíněným právním předpisem o dohodě mezi spolkovou vládou a Spolkovou zemí Dolní Rakousy o založení a údržbě národního parku Thayatal rozdělen na poloviny mezi spolkovou vládu a Spolkovou zemi Dolní Rakousy. Stejný předpis stanovil cíle národního parku. První cíl má za podmínky akceptace obyvatel usilovat o splnění kritérií daného území pro kategorii národního parku podle kategorizace IUCN. Další cíle hovoří o propagování a chránění části údolí Dyje, zachování reprezentativního typu krajiny a fauny a flóry včetně jejich stanovišť. Dále zákon hovoří o možnosti využití pro vzdělávací a rekreační účely a vědu a výzkum a poslední cíl hovoří o spolupráci s českým národním parkem Podují.

Výše zmíněný dolnorakouský zákon o národních parcích pak konkretizuje další cíle národních parků v Dolních Rakousích. Mimo jiné se v něm hovoří o povinnosti správy národního parku zajistit dostatečný počet odborných a způsobilých osob, které se mají starat o návštěvníky a kontrolovat dodržování ustanovení zákona

¹³⁵ PARLAMENT ÖSTERREICH. *Bundesstaatliches Prinzip*. Online. Dostupné z: <https://www.parlament.gv.at/verstehen/politisches-system/bund-laender/prinzip>. [cit. 18.02.2024].

¹³⁶ LGBl. 5505-0, Gesamte Rechtsvorschrift für NÖ Nationalparkgesetz

¹³⁷ LGBl 5505/3-0, Verordnung über den Nationalpark Thayatal

o národních parcích. Na strážní orgány parku je nahlíženo jako na veřejnou stráž a požívají zvláštní ochrany, kterou rakouský trestní zákoník poskytuje státním zaměstnancům.¹³⁸

Území parku je zákonem rozděleno do třech oblastí, a to do zóny přírodní, kde jsou pravidla nejpřísnější, dále do přírodní zóny s managementovými opatřeními a poslední zónou je zóna vnější, kde jsou omezení nejmenší. Úkoly správy národního parku jsou vyjmenovány demonstrativně v pěti bodech, kterými jsou kontrola dodržování předpisů na ochranu národního parku, informace a podpora pro návštěvníky, vytvoření a údržba požadovaného systému cest, nezbytná opatření pro obnovu zařízení a posledním bodem je pozorování, dokumentace a vědecké hodnocení úspěšnosti přijatých opatření. Úkoly by měly být plněny v souladu s plány péče stanovenými na horizont deseti let.

Jako další orgán parku po správě parku zákon vyjmenovává poradní sbor národního parku, kde jsou přesně vyjmenovány počty zastoupení z různých organizací. Ve sboru musí být například po jednom členu za každou obec národního parku, dva členové jmenovaní Zemským mysliveckým spolkem Dolního Rakouska, dva členové jmenovaní Zemskou rybářskou radou Dolního Rakouska a jeden člen jmenovaný dolnorakouskou hospodářskou komorou – za cestovní ruch. Alespoň jednou za rok musí být správou parku svoláno fórum národního parku, kterého se může zúčastnit každý. Účelem je informování obyvatel obcí v národním parku a koordinace jejich zájmů se zájmy národního parku.

Co se týče strážců přírody, jejich pravomoci se jeví být více omezené než u jejich českých protějšků. Strážci parku mají oprávnění zadržet osoby, které neoprávněně vstoupily na zakázané části území parku za účelem jejich předvedení před odpovědný orgán činný v trestním řízení. Jsou stanoveny tři možnosti, kdy strážce parku může toto oprávnění využít. První případ je ten, kdy není známa totožnost dané osoby, tato osoba se strážcům neprokáže a totožnost nelze jinak bezprostředně zjistit. Druhý případ je situace, kdy existuje důvodné podezření, že se podezřelá osoba bude vyhýbat řízení. Posledním důvodem je pak situace, pokud podezřelá osoba setrvává v protiprávním jednání i přes

¹³⁸ § 74 BGBl. Nr. 60/1974, Strafgesetzbuch

varování nebo je podezření, že své jednání bude opakovat. Dále mají strážci parku oprávnění dočasně zabavit věci, u kterých je předpoklad, že budou moci propadnout, jako jsou například pasti na zvířata. Pravomoci strážců parku v Dolním Rakousku se tedy jeví poměrně dosti omezené. Kromě prokázání totožnosti, omezení osoby za účelem předání policii, oznamování přestupků a zabavování pastí nemají strážci prakticky žádné donucovací pravomoci. K tomuto je však podotknout, že v Dolním Rakousku se nachází pouze jeden národní park, který je navíc s velikostí pouze něco přes 13 km² nejmenší v celém Rakousku. Území parku navíc z 92 % tvoří les a na jeho území je jediná obec Hardegg, která je s 80 obyvateli opět nejmenší v celém Rakousku.¹³⁹ Potřeba rozsáhlejšího aparátu s širšími pravomocemi se tak nemusela jevit tolik aktuální, případně by mohla být ekonomicky neefektivní. Zároveň je však třeba dodat i to, že ani ve větších národních parcích v Rakousku, v jiných spolkových zemích se nejeví pravomoci strážců parku výrazně větší.¹⁴⁰

9.3 Nationalpark Sächsische Schweiz v Německu

Zahraniční protějšek národního parku České Švýcarsko leží ve Spolkové zemi Sasko. Podobně jako u Rakouska je ohledně pravomocí a úkolů správy parku třeba hledat v zemské sbírce zákonů, i když zákon na ochranu přírody existuje i ve verzi pro celou Spolkovou republiku Německo.¹⁴¹ Stěžejními předpisy pro tuto oblast pro národní park Saské Švýcarsko jsou zejména saský zákon na ochranu přírody,¹⁴² a dále vyhláška saského státního Ministerstva životního prostředí o regionu národního parku Saské Švýcarsko.¹⁴³

¹³⁹ NATIONALPARK THAYATAL GMBH. *Krátce a výstižně*. Online. Dostupné z: <https://www.np-thayatal.at/cz/pages/krsstce--vystizne-251.aspx>. [cit. 25.02.2024].

¹⁴⁰ STEJSKAL, Vojtěch. *STRÁŽ PŘÍRODY JAKOŽTO VEŘEJNÁ STRÁŽ VE STÁTECH HRANIČÍCÍCH S ČESKOU REPUBLIKOU*. In: Fórum ochrany přírody, 2023, č. 3, s. 25-30.

¹⁴¹ Gesetz über Naturschutz und Landschaftspflege - Bundesnaturschutzgesetz vom 29. Juli 2009, BGBl. I S. 2542

¹⁴² Gesetz über Naturschutz und Landschaftspflege im Freistaat Sachsen vom 6. Juni 2013, SächsGVBl. S. 451, v posledním znění

¹⁴³ Verordnung des Sächsischen Staatsministeriums für Umwelt und Landwirtschaft über die Nationalparkregion Sächsische Schweiz vom 23. Oktober 2003, SächsGVBl. S. 663

9.3.1 Rozdílnost mezi českou a saskou právní úpravou

Saský zákon na ochranu přírody navazuje na již zmíněný celoněmecký zákon o ochraně přírody a tento zákon ve svých částech i přímo odkazuje a blíže rozvádí pojmy ve spolkovém zákoně zmíněné.

Znaky národních parků vyjmenovává spolkový zákon na ochranu přírody, který popisuje jejich území, zmiňuje, že mají splňovat požadavky na území přírodní rezervace a dále mají být na převážné části svého území ve stavu, který není člověkem ovlivněn, případně je ovlivněn jen nepatrně. Dále je možné, aby bylo území vhodné pro rozvoj stavu, který zajišťuje nerušené probíhání přírodních procesů. Cílem národních parků by mělo být zajištění přirozené dynamiky přírodních procesů tak, aby probíhaly na velké části jejich území pokud možno nerušeně. Za podmínky dodržování ochranného účelu parků by měly národní parky sloužit i vědeckému pozorování životního prostředí, přírodopisné výchově a poznávání přírody obyvateli.

Saský zemský zákon pak pro oblast národních parků odkazuje na část spolkového zákona o zásazích do přírody a krajiny. Ten za zásahy do přírody a krajiny považuje změny tvaru nebo využití podzemních ploch nebo změny hladin podzemních vod vázaných na živou půdní vrstvu, které mohou významně narušit výkonnost a funkčnost přirozeného ekosystému nebo krajiny. K tomu saský zákon doplňuje povinnosti ohledně předpisu o kontrolních opatřeních, včetně lovu a populace zvěře. Dále saský zemský zákon uvádí, že pro správu a péči musí být zřízena správa národního parku. Dále je v zákoně uvedeno, že státní podnik Sachsenforst (v překladu Saský les) je mimo jiné odpovědný i za území oblasti národního parku a chráněné krajinné oblasti Saské Švýcarsko.

Co se týče strážců přírody, ti jsou v Sasku podle tamního zákona na ochranu přírody oprávněni vstupovat do přírodních rezervací a jiných chráněných území a objektů mimo cesty, mohou vyzvat osobu k prokázání totožnosti, pokud taková osoba porušuje zákon nebo je z porušování zákona podezřelá. Další pravomocí je předvedení zastavené osoby na policejní služebnu, pokud nelze zjistit osobní údaje osoby na místě nebo je-li dáno podezření, že jsou údaje nesprávné. Také mají oprávnění dočasně vykázat osobu z místa nebo ji dočasně zakázat vstup na

místo. Posledním oprávněním je zabavování odchyteného zvláště chráněného živočicha nebo rostliny nebo jejich části, které byly osobou neoprávněně odebrány z přírody. Právomoci stráže přírody v Sasku jsou tedy o něco větší než u jejich rakouských protějšků, o něco menší než u strážců v České republice a nepoměrně slabší v porovnání se strážci v Polsku.

10. ZÁVĚR

Cílem této práce bylo zmapovat ekologickou kriminalitu v národních parcích České republiky a porovnat zjištěné případy s obecnou metodikou odhalování a vyšetřování ekologické kriminality. Dále byly vytyčeny další otázky ohledně porovnání trendu páchaní ekologické kriminality v Krkonošském národním parku a ohledně protiprávního jednání páchaného na území národních parků. Co se týče odpovědí na vytyčené otázky a hypotézy z úvodu práce, byly nalezeny odpovědi na všechny z nich.

V Krkonošském národním parku v zásadě pokračoval trend, že zde téměř nedocházelo k ekologické kriminalitě, nicméně byly zjištěny další případy oproti původní autorově práci. Nejčastějším trestným činem v parku a jeho ochranném pásmu bylo pytláctví, které se však nepodařilo objasnit. Zároveň je třeba dodat, že v práci je zmíněna pouze registrovaná kriminalita a je třeba počítat s možnou latencí dalších skutků. Pytláctví je možné maskovat a zahlazovat po něm stopy, a proto nelze vyloučit, že případů pytláctví mohlo být i více. Ostatním zjištěným skutkům by mohla správa parku a policie předcházet jen stěží, případy týrání zvířat a poškození lesa na pozemcích v soukromém vlastnictví nemohou svou preventivní činností zásadněji ovlivňovat.

Případy ekologické kriminality se téměř neobjevovaly ani na území ostatních národních parků. Za velice kladné zjištění lze označit nulové počty trestných činů proti životnímu prostředí v národním parku Šumava a v národním parku Podyjí v průběhu posledních necelých patnácti let. Je třeba uvést, že na Šumavě park obklopuje chráněná krajinná oblast a ekologická kriminalita zde zkoumána nebyla. Území CHKO prakticky nahrazuje funkce ochranného pásma, ve kterém byla zjištěna drtivá většina případů ekologické kriminality v Krkonošském národním parku. Jediný případ pytláctví, který byl navíc objasněn a jeho pachatel byl postaven před soud, svědčí o pozitivním trendu i v případě národního parku České Švýcarsko.

Odpověďmi na žádosti zaslané orgánům činným v trestním řízení podle zákona o svobodném přístupu k informacím se podařilo zjistit, jaké druhy ekologické kriminality byly páchany na území jednotlivých národních parků. Dotazy byly

vznášeny na okresní soudy ke konci roku 2023 a na krajské soudy a krajská ředitelství policie v polovině roku 2024 a tak bylo zmapováno období za necelých patnáct let.

Porovnáním kriminogenních faktorů, které mohou ovlivňovat počty skutků v jednotlivých národních parcích, bylo zjištěno, že největší riziko pro páchaní trestné činnosti je v Krkonoších, což se ostatně i potvrdilo. Hustší osídlení, vcelku hustá síť cest umožňujících pohyb motorových vozidel, největší návštěvnost a pohyb osob a zároveň nejvíce zásahů člověka na území Krkonošského národního se ve své kombinaci mohly podepsat na tom, že k ekologické kriminalitě docházelo nejčastěji v Krkonoších, ač zdejší park není největším.

Kapitola o porovnání metodiky odhalování a vyšetřování trestných činů proti životnímu prostředí porovnávala situaci v národních parcích se dvěma obecnými metodikami zpracovanými různými autory. Pro oblast národních parků byla v některých případech zjištěna určitá specifika, která souvisela zejména s působením správ národních parků a jejich činností při ochraně přírody na těchto územích. Zjištěná specifika měla pozitivní charakter a souvisela s možností využití znalostí pracovníků správ parků. Také díky pohybu strážce přírody a dalších zaměstnanců národních parků po území parku může být zkracována doba mezi spácháním skutku a jeho zjištěním. Ve většině rysů se však případy od obecné metodiky neodlišovaly a v zásadě byly aplikovatelné i na případy ekologické kriminality v národních parcích.

Jedna kapitola práce byla věnována i legislativě ochrany přírody v oblasti národních parků, právních nástrojů a systému vymáhání práva. Zvláštní pozornost byla věnována strážce přírody a její činnosti. Detailněji byla rozebrána omezení činností v národních parcích, oprávnění správ národních parků i oprávnění strážce přírody.

V kapitolách o jednotlivých národních parcích byly popsány charakteristiky jednotlivých parků, historie jejich vzniku, návštěvnost, dopravní dostupnost, počty strážců, zalidnění a další faktory, jež jsou z kriminologického hlediska významné. Dopravní obslužnost všech parků se zásadně neliší, pouze Krkonošský národní park je protkán o něco hustší sítí cest a sídel na území parku. Podobně se

v parcích, s výjimkou Krkonošského národního parku, významně neliší hustota zalidnění okolních sídel, případně sídel přímo uvnitř parku. Všechny parky jsou v příhraničních oblastech v různé vzdálenosti od okresních měst. Řada míst ve všech národních parcích má omezení pro vstup veřejnosti a ve všech parcích působí preventivně profesionální stráž přírody, jejíž činnost přímo v terénu na území národních parků je doplňována edukační činností. Historické větší působení člověka v oblasti Krkonoš vedlo mimo jiné k tomu, že Krkonošský národní park z pohledu mezinárodní klasifikace IUCN nespĺňuje požadavky pro území národních parků. Zároveň, jak již bylo zmíněno, se popsání kriminogenní faktory mohly projevit v tom, že v Krkonošském národním parku a jeho ochranném pásmu lze nalézt případy ekologické kriminality mnohem častěji, než je tomu v případě ostatních národních parků.

V kapitole o porovnání se zahraniční právní úpravou bylo zjištěno, že právní úprava pro oblast ochrany přírody v národních parcích na české straně je v mnohém podobná právní úpravě polské, rakouské a německé. Významnější rozdíly bylo možné nalézt v koncepci činnosti strážce přírody a jejích pravomocí. Čeští strážci přírody mají nepoměrně slabší pravomoci než strážci parku v Polsku, avšak na druhou stranu mají širší pravomoci než strážci v Dolním Rakousku a Sasku.

11. SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ

Monografie:

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forezní psychologie*. 3. upravené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-461-9.

GŘIVNA, Tomáš et al. *Kriminologie*, 4. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014. ISBN 978-80-7478-615-0

HORZINKOVÁ, Eva a NOVOTNÝ, Vladimír. *Správní právo procesní*. 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2015. ISBN 978-80-7502-071-0.

KONRÁD, Zdeněk; PORADA, Viktor; STRAUS, Jiří a SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-859-4.

MATOUŠKOVÁ, Ingrid. *Aplikovaná forezní psychologie. Psyché*. Praha: Grada Publishing, 2013. ISBN 978-80-247-4580-0.

NĚMEC, Miroslav. *Teorie a metodologie kriminalistiky pro magisterské studium. I. díl, Aktuální problémy kriminalistické teorie*. Praha: Abook, 2018. ISBN 978-80-906974-1-6.

NĚMEC, Miroslav. *Teorie a metodologie kriminalistiky pro magisterské studium. II. díl, Aktuální problémy kriminalistické praxe*. Praha: Abook, 2019. ISBN 978-80-906974-2-3.

NĚMEC, Miroslav. *Kriminalistická taktika pro policisty a studenty Policejní akademie České republiky v Praze*. Praha: Abook, 2017. ISBN 978-80-906974-0-9.

NĚMEC, Miroslav. *Postup policie při odhalování, vyšetřování a předcházení pytláctví*. Praha: Policejní akademie České republiky, 2002. ISBN 80-7251-097-5.

NOVOTNÝ, Oto; DOLENSKÝ, Adolf; GŘIVNA, Tomáš; HERCZEG, Jiří; HOŘÁK, Jaromír et al. *Trestní právo hmotné. 2, Zvláštní část. 6.*, přeprac. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. ISBN 9788073575090.

STANĚK, Jiří a ŘEHÁK, Libor. *Nové postavení a úkoly stráží: příručka pro myslivecké strážce, rybářské strážce, vodní strážce, strážce přírody a lesní strážce.* Praha: Venator, 2000. ISBN 80-902849-0-6.

ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář. 6.*, dopl. a přeprac. vyd. *Beckova edice komentované zákony.* Praha: C.H. Beck, 2008. ISBN 978-80-7400-043-0.

ŠÁMAL, Pavel; MUSIL, Jan a KUČHTA, Josef. *Trestní právo procesní. 4.* přeprac. vyd. *Academia iuris.* Praha: Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-496-4.

ŠKORPÍK, Martin a LAZÁREK, Petr. *Kudy do Podyjí: za přírodou a historií.* Znojmo: Správa Národního parku Podyjí, 2020. ISBN 978-80-87643-14-3.

VOMÁČKA, Vojtěch. *Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář.* Praha: C.H. Beck, 2018. ISBN 978-80-7400-675-3.

Elektronické knihy:

Evropská unie. *Péče o lokality Natura 2000: ustanovení článku 6 směrnice o 'stanovištích' 92/43/EHS.* Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské unie, 2019. ISBN 978-92-79-98624-6.

NĚMEČKOVÁ, Iva et al. *PŘÍRUČKA PRO STRÁŽ PŘÍRODY.* Online. Olomouc. EPAVA Olomouc, a. s. 2011 Dostupné také z: <http://sw.strazprirody.cz/files/www/l2fcsmcfb2oer7h386af9divr7/handbook.pdf>.

STRAUS, Jiří a SADÍLEK Zdeněk. *Trestně právní a kriminalistické aspekty dokazování.* Praha: Vysoká škola finanční a správní, a. s., 2017. ISBN 978-80-7408-153-8.

WEISS Petr. *Sexuologie.* Praha: Grada Publishing, 2010. ISBN 978-80-247-9099-2.

Zahraniční knihy:

CUTLER, Brian L. *Conviction of the Innocent: lessons from psychological Research*. Washington: American Psychological Association, 2012. ISBN 978-1433810213.

LAUSCHE, Barbara. *Guidelines for Protected Areas Legislation*. Bonn: International Union for Conservation of Nature, 2011. ISBN 978-2-8317-1245-1.

Časopisecké články:

BAŠTA Jiří. *K historii Krkonošského národního parku*. In: *Živa*. 2013, č. 4. ISSN 0044-4812.

DRAHNÝ, Radek; ŠTURSA, Jan a HOFMANN, Radek. *STRÁŽCI KRKONOŠSKÉHO NÁRODNÍHO PARKU*. In: *Fórum ochrany přírody*. 2023, č. 3. ISSN 2336-5056.

ELZNICOVÁ, Jitka; VÉBROVÁ, Dana; ZACHAROVÁ, Jolana a Jana MÜLLEROVÁ. *Krajina Českého Švýcarska a Labských pískovců v proměnách času*. In: *Ochrana přírody*. 2022, č. 3. ISSN 1210-258X.

FANTA, Josef. *CHKO Šumava po 50 a národní park po více než 20 letech – pohled z odstupu*. In: *Živa*. 2013, č. 5. ISSN 0044-4812.

HÄRTEL, Handrij; BENDA Pavel a NAGEL Richard. *Patnáct let národního parku České Švýcarsko: – čtvrtstoletí národního parku Saské Švýcarsko*. In: *Ochrana přírody*. AOPK ČR. 2015, č. 1. ISSN 1210-258X.

HAVELKOVÁ Svatava. *Omezení a zákaz činnosti opatřením obecné povahy*. In: *Ochrana přírody*. 2019, č. 5, ISSN 1210-258X.

HOŠEK, Michael. *Kdy je národní park národním parkem?: Světová kategorizace chráněných území v tuzemské praxi*. In: *Ochrana přírody*. AOPK ČR. 2013, č. 2. ISSN 1210-258X.

HUBENÝ, Pavel. *HISTORIE STRÁŽNÍ SLUŽBY NA ÚZEMÍ ŠUMAVY*. In: *Fórum ochrany přírody*. 2023, č. 3. ISSN 2336-5056.

- Kolektiv autorů. *Turismus v národních parcích: Anketa se zástupci parků*. IN: Fórum ochrany přírody. Fórum ochrany přírody. 2021, č. 2. ISSN 2336-5056.
- KRAUSE, David a Vlastimil PILOUS. *Geomorfologie Krkonošského národního parku pod drobnohledem*. In: Ochrana přírody. 2013, č. 2. ISSN 1210-258X.
- LANDOVÁ Barbora. *K opatření obecné povahy*. In: Ochrana přírody, 2011, č. 5. ISSN 1210-258X.
- LAZÁREK, Petr. *STRÁŽNÍ SLUŽBA V NÁRODNÍM PARKU PODYJÍ*. In: Fórum ochrany přírody. 2023, č. 3. ISSN 2336-5056.
- MISTORELOVÁ, Zlata. *Existuje vztah pyromanie a pyrofilie? Česká a Slovenská psychiatrie*. Česká lékařská společnost J. E. Purkyně. 2013, 109(4). ISSN 1212-0383.
- PELC František a PLESNÍK Jan. *Národní parky ve světě*. In: Ochrana přírody. 2013, č. 2. ISSN 1210-258X.
- ROTHRÖCKL, Tomáš. *Národní park Podyjí – správný krok do Evropy*. In: Živa. 2016, č. 4. ISSN 0044-4812.
- SALOV, Tomáš a ŠTEFÁČKOVÁ, Dana. *Aby znovu nehořelo*. Zpravodaj Správy národního parku České Švýcarsko, červen 2024.
- STEJSKAL, Vojtěch. *STRÁŽ PŘÍRODY JAKOŽTO VEŘEJNÁ STRÁŽ VE STÁTECH HRANIČÍCÍCH S ČESKOU REPUBLIKOU*. In: Fórum ochrany přírody. 2023, č. 3. ISSN 2336-5056.
- STRAUS, Jiří a SADÍLEK Zdeněk. *Metodika vyšetřování trestných činů proti životnímu prostředí*. IN: FORENZNÍ VĚDY, PRÁVO, KRIMINALISTIKA. Praha: Vysoká škola finanční a správní, a.s. 2017, č. 2. ISSN 2533-4395.
- SVOBODA, Pavel. *STRÁŽCI V LABSKÝCH PÍSKOVČÍCH*. In: Fórum ochrany přírody. 2023, č. 3. ISSN 2336-5056.
- ŠŮLOVÁ Karolína. *Rozhovor s Petrem Hladíkem*. In: Ochrana přírody. 2023, č. 2. ISSN 1210-258X.

VÍTEK, Ondřej. *STRÁŽ PŘÍRODY Z POHLEDU AOPK ČR*. In: Fórum ochrany přírody. 2023, č. 3. ISSN 2336-5056.

VRŠKA Tomáš a KRÁL Kamil. *Žofínský prales kráčí do světa*. In: Ochrana přírody. 2013, č. 6. ISSN 1210-258X.

Výroční zprávy a vnitřní statistiky:

Policie České republiky. *Statistické přehledy kriminality za roky 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024*. Online. Dostupné z: <https://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>. [cit 14.09.2024].

Správa Národního parku Šumava. *Výroční zprávy organizace za roky 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023*. Online. Dostupné z: <https://www.npsumava.cz/sprava-np/rada-nps-organigram-rocenky/rocnky/>. [cit 14.09.2024].

Elektronické články:

Agentura Czech Tourism. *TOP 50 nejnavštěvovanější místa v České republice pro rok 2021*. Online. [2022]. Dostupné z: [https://cms.czechtourism.cz/cms/getmedia/b3c2a1f0-c16b-496f-9330-9bb759bdc50d/Top_50_2021_\(infografika\).jpg?_gl=1*nqhrzk*_ga*NTAzMjkxNDY2LjE2OTAwMjEyMDc.*_ga_2HLRR7D2WM*MTY5MDAyMTIwNy4xLjEuMTY5MDAyMTQ3OC4wLjAuMA](https://cms.czechtourism.cz/cms/getmedia/b3c2a1f0-c16b-496f-9330-9bb759bdc50d/Top_50_2021_(infografika).jpg?_gl=1*nqhrzk*_ga*NTAzMjkxNDY2LjE2OTAwMjEyMDc.*_ga_2HLRR7D2WM*MTY5MDAyMTIwNy4xLjEuMTY5MDAyMTQ3OC4wLjAuMA). [cit. 22.07.2023].

Asociace strážců přírody ČR. *Kdo nebo co je stráž přírody*. Online. Dostupné z: <http://sw.strazprirody.cz/index.php?prefix=www&link=e24afg690rdio8vlgh65hctra5>. [cit. 03.06.2023].

BARCOH, Pavel. *Stovky borůvkářů ničí Krkonoše*. Online. 05.09.2008 Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/stovky-boruvkaru-nici-krkonose/r~i:article:230291/>. [cit. 12.08.2023].

BRAUN, Jan. *Drancování Krkonoš borůvkáři skončilo. Přestupků rapidně ubylo*. Online. [25.10.2019] Dostupné z: https://krkonosky.denik.cz/zpravy_region/drancovani-krkonos-boruvkari-skoncilo-prestupku-rapidne-ubylo-20191025.html. [cit 12.08.2023].

Česká společnost ornitologická. *Databáze případů*. Online. Dostupné z: <https://www.karbofuran.cz/db.php?f>. [cit 14.09.2024].

Český statistický úřad. *Počet obyvatel v obcích České republiky k 1. 1. 2023*. Online. [2023]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/191186757/1300722303.pdf/58801e7b-4f05-4470-908c-7295691d4dd2?version=1.3>. [cit. 06.07.2023].

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Zaměstnanci a mzdy*. Online. [04.06.2024]. Dostupné z: https://csu.gov.cz/zamestnanci-a-mzdy?pocet=10&start=0&1_pocet=10&1_start=0&skupiny=11&vlastnostiVystupu=15&pouzeVydane=true&razeni=-datumVydani&1_skupiny=11&1_vlastnostiVystupu=12&1_razeni=-datumVydani. [cit. 28.08.2024].

DOLEJSKÝ, Vladimír. *NÁRODNÍ PARKY ČESKÉ REPUBLIKY, JEJICH VÝZNAM A DLOUHODOBÉ VIZE*. Online. [2016]. Dostupné z: https://www.krnap.cz/media/ltjkh51g/05_dolejsky_mzp.pdf. [cit. 16.07.2023].

DRAHNÝ, Radek. *Rok 2022 – Návštěvníci se po covidové pauze vrátili do hor a Krkonoše mají nový rekord*. Online. [16.05.2023]. Dostupné z: <https://www.krnap.cz/aktuality/tz-rok-2022-navstevnici-se-po-covidove-pauze-vratili-do-hor-a-krkonose-maji-novy-rekord/>. [cit. 16.07.2023].

DRAHNÝ, Radek. *Srovnání vývoje celkové návštěvnosti*. Online. [16.5.2023]. Dostupné z: https://www.krnap.cz/media/nx2mbumn/srovnani_navstevnosti.jpg. [cit. 23.07.2023].

DRAHNÝ, Radek. *Krkonoše mají společnou strategii péče o oba národní parky*. Online. [22.06.2021]. Dostupné z: <https://old.krnap.cz/tiskove-zpravy/krkonose-maji-spolecnou-strategii-pece-o-oba-narodni-parky/>. [cit. 11.02.2024].

DRAHNÝ, Radek. *TZ: V Krkonoších byl smrtelně postřelen vlk s GPS obojkem*. Online. [07.12.2023]. Dostupné z: <https://www.krnap.cz/aktuality/tz-v-krkonosich-byl-smrtelne-postrelen-vlk-s-gps-obojkem/>. [cit 13.09.2024].

DVOŘÁK, Jan. *Divoká příroda NP Šumava láká – krize, nekrize*. Online. [08.02.2024]. Dostupné z: <https://www.npsumava.cz/divoka-priroda-np-sumava-laka-krize-nekrize/>. [cit. 03.03.2024].

Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR. *Požár Národního parku České Švýcarsko*. Online. [24.07.2023 - 21.08.2023]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/hzs-usteckeho-kraje-menu-informacni-servis-zpravodajstvi-2022-cervenec-pozar-narodniho-parku-ceske-svycarsko.aspx>. [cit. 23.07.2023].

JEŽEK, Petr. *Hasič ze Šumavy mučil feny hladem a žízní, policie ho obvinila z týrání*. Online. [12.03.2023]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/plzen/zpravy/alzbetin-husky-malamut-tyrani-pes-obvineni-policie-stihani-zeleznaruda-sumava.A180312_110112_plzen-zpravy_jzk. [cit. 29.09.2023].

Kolektiv autorů. *Jaké faktory ovlivnily vznik a šíření požáru v NP České Švýcarsko?* Online. [listopad 2022]. Dostupné z: [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/news_20220106-Vedci-zmapovali-pozar-v-Ceskem-Svycarsku-Majitele-lesu-se-z-nej-musi-ponaucit-Pro-prirodu-ale-znamena-probihajici-obnova-velkou-sanci/\\$FILE/Studie_faktoru_pozaru_Narodni_park_Ceske_Svycarsko.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/news_20220106-Vedci-zmapovali-pozar-v-Ceskem-Svycarsku-Majitele-lesu-se-z-nej-musi-ponaucit-Pro-prirodu-ale-znamena-probihajici-obnova-velkou-sanci/$FILE/Studie_faktoru_pozaru_Narodni_park_Ceske_Svycarsko.pdf). [cit. 23.07.2023].

KRKONOŠSKÝ NÁRODNÍ PARK. *Krkonošský národní park*. Online. Dostupné z: <https://www.krnap.cz/>. [cit. 03.03.2024].

LOUDOVÁ, Daniela. *Muž usmrtil dvěma hody o podlahu kocoura*. Online. [16.04.2019]. Dostupné z: <https://klatovsky.denik.cz/zlociny-a-soudy/muz-usmrtil-dvema-hody-o-podlahu-kocoura-20190416.html>. [cit. 29.09.2023].

MALÝ, Ondřej a KRÁL, Jan. *Za sběr borůvek až 4000 Kč za den*. Online. [26.07.2008] Dostupné z: https://www.lidovky.cz/domov/za-sber-boruvek-az-4000-kc-za-den.A080725_213100_In_domov_mel. [cit. 12.08.2023].

Národní park České Švýcarsko. *HISTORIE OCHRANY PŘÍRODY*. Online. Dostupné z: <https://www.npcs.cz/en/node/131>. [cit. 22.07.2023].

NÁRODNÍ PARK ŠUMAVA. *Národní park Šumava*. Online. Dostupné z: <https://www.npsumava.cz/>. [cit. 03.03.2024].

ŘEDITELSTVÍ SILNIC A DÁLNIC. *Silniční a dálniční síť ČR*. Online. Dostupné z: https://geoportal.rsd.cz/apps/silnicni_a_dalnicni_sit_cr_verejna/. [cit. 07.12.2023].

SALOV, Tomáš. *Čerstvá data: Turistický ruch v Českém Švýcarsku se v roce 2023 zotavoval. Počet přenocování v hotelech a penzionech byl vyšší než před covidem*. Online. [16.02.2024]. Dostupné z: <https://www.npcs.cz/cerstva-data-turisticky-ruch-v-ceskem-svycarsku-se-v-roce-2023-zotavoval-pocet-prenocovani-v>. [cit. 24.03.2024].

Správa národního parku Podyjí. *Zásady péče o Národní park Podyjí a jeho ochranné pásmo*. Online. [2022]. Dostupné z: https://www.nppodyji.cz/uploads/dokumenty/Zasady_pece_NP_Podyji.pdf. [cit. 06.07.2023].

Správa Národního parku Podyjí. *20 let Národního parku Podyjí*. Online. [říjen 2011]. Dostupné z: https://www.nppodyji.cz/uploads/soubory/publikace/615_11_NP_brozura_20let_v_nitni_blok_web.pdf. [cit. 06.07.2023].

SKALICKÝ, Matěj. *MUŽ, KTERÝ MĚL ZAPÁLIT ČESKÉ ŠVÝCARSKO. BÝVALÉMU STRÁŽCI PARKU HROZÍ 15 LET VĚZENÍ*. Online. [22.06.2023]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/vinohradska-12-pozar-ceske-svycarsko-hrensko-zhar-strazce-parku-vezeni_2306220600_nel. [cit. 23.07.2023].

SPRÁVA KRKONOŠSKÉHO NÁRODNÍHO PARKU. *Společná strategie péče o Krkonošský národní park a Karkonoský Park Narodowy*. Online. Dostupné z: https://www.krnep.cz/media/toqoushj/strategie-krnap-kpn_cz_final_w.pdf. [cit. 11.02.2024].

SPRÁVA KRKONOŠSKÉHO NÁRODNÍHO PARKU. *Přijet a parkovat autem*. Online. Dostupné z: <https://www.krnep.cz/sprava/planuji/prijet-a-parkovat-autem/>. [cit. 17.3.2024].

Správa Národní parku Šumava. *Zásady péče o Národní park Šumava na období 2022 až 2040*. Online. [2021]. Dostupné z: https://www.npsumava.cz/wp-content/uploads/2023/03/20210820_zasady_pece_o_nps_web.pdf. [cit. 28.08.2023].

Správa Národního parku Šumava. *Výroční zprávy organizace za roky 2018, 2019, 2020, 2021, 2022*. Online. Dostupné z: <https://www.npsumava.cz/sprava-np/rada-nps-organizace-rocenky/rocnky/>. [cit 14.09.2024].

SPRÁVA ŽELEZNIC. *Interaktivní mapa železnic*. Online. Dostupné z: <https://mapy.spravazeleznic.cz/>. [cit. 07.12.2023].

Tiskové oddělení Ministerstva životního prostředí. *Vědci zmapovali požár v Českém Švýcarsku*. Online. [06.01.2023]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/news_20220106-Vedci-zmapovali-pozar-v-Ceskem-Svycarsku-Majitele-lesu-se-z-nej-musi-ponaucit-Pro-prirodu-ale-znamenaprobihajici-obnova-velkou-sanci. [cit. 23.07.2023].

Vláda České republiky. *Programové prohlášení vlády České republiky*. Online. [leden 2022] Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/jednani-vlady/programove-prohlaseni/programove-prohlaseni-vlady-Petra-Fialy.pdf>. [cit. 17.05.2023].

Vláda České republiky. *Aktualizované programové prohlášení vlády České republiky*. Online. [01.03.2023]. Dostupné z: <https://vlada.gov.cz/assets/jednani-vlady/programove-prohlaseni/Aktualizovane-Programove-prohlaseni-vlady-.pdf>. [cit. 17.05.2023].

Zahraniční elektronické zdroje:

Bundesgesetzblatt. Online. Dostupné z: <https://www.ris.bka.gv.at/>. [cit. 25.02.2024]

BUNDESMINISTERIUM DER JUSTIZ. *Gesetze im Internet*. Online. Dostupné z: <https://www.gesetze-im-internet.de/>. [cit. 25.02.2024].

EVROPSKÁ UNIE. *Vnitrostátní právní předpisy členských států EU*. Online. Dostupné z: <https://n-lex.europa.eu/n-lex/index>. [cit. 02.02.2024]

Kancelaria Sejmu RP. *Internetowy System Aktów Prawnych*. Online. Dostupné z: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/home.xsp>. [cit. 25.02.2024].

KARKONOSKI PARK NARODOWY. RYS *HISTORYCZNY KARKONOSZY*. Online. Dostupné z: <https://www.kpnmab.pl/rys-historyczny-karkonoszy>. [cit. 11.02.2024].

KARKONOSKI PARK NARODOWY. *KARKONOSKI PARK NARODOWY*. Online. Dostupné z: <https://kpn.gov.pl/>. [cit. 11.02.2024].

NATIONALPARK THAYATAL GMBH. *Krátce a výstižně*. Online. Dostupné z: <https://www.np-thayatal.at/cz/pages/krsstce--vystizne-251.aspx>. [cit. 25.02.2024].

NATIONALPARK THAYATAL GMBH. *NATIONALPARK THAYATAL*. Online. Dostupné z: <https://www.np-thayatal.at/cz/pages/start-216.aspx>. [cit. 25.02.2024].

PARLAMENT ÖSTERREICH. *Bundesstaatliches Prinzip*. Online. Dostupné z: <https://www.parlament.gv.at/verstehen/politisches-system/bund-laender/prinzip>. [cit. 18.02.2024].

SÄCHSISCHE STAATSKANZLEI. *Recht und Vorschriftenverwaltung Sachsen*. Online. Dostupné z: <https://www.revosax.sachsen.de/>. [cit. 25.02.2024].

Zákony a jiné právní předpisy a mezinárodní smlouvy:

NAŘÍZENÍ RADY (ES) č. 338/97 o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi

Nařízení vlády č. 165/1991 Sb., Nařízení vlády České republiky, kterým se zřizuje Krkonošský národní park a stanoví podmínky jeho ochrany, ve znění k 10.05.1991

Nařízení vlády č. 41/1963 Sb., Vládní nařízení o zřízení Krkonošského národního parku, ve znění ke dni 10.06.1963

Nařízení vlády č. 304/2014 Sb., o platových poměrech státních zaměstnanců, v posledním znění

Nařízení vlády č. 453/2009 Sb., v posledním znění

Nařízení vlády České republiky č. 164/1991 Sb., kterým se zřizuje Národní park Podyjí a stanoví podmínky jeho ochrany ve znění k 20.03.1991

Opatření obecné povahy č. 2/2020 ze dne 01.07.2020 vydané Správou Krkonošského národního parku, o vyhrazení míst k vjezdu motorových vozidel a obytných přívěsů v posledním znění

Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součásti ústavního pořádku České republiky, v posledním znění

Usnesení Vlády České republiky ze dne 16.02.2000 č. 190, k návrhu na vstup České republiky do Světového svazu ochrany přírody (IUCN)

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, v posledním znění

Vyhláška Ministerstva vnitra č. 246/2001 Sb., o stanovení podmínek požární bezpečnosti a výkonu státního požárního dozoru (vyhláška o požární prevenci) v posledním znění

Vyhláška Ministerstva životního prostředí České republiky č. 395/1992 Sb., v posledním znění

Vyhláška Ministerstva životního prostředí České republiky č. 45/2018, o plánech péče, zásadách péče a podkladech k vyhlášení, evidenci a označování chráněných území, v posledním znění

Výnos Ministerstva kultury České socialistické republiky z 11.12.1978, čj, 22 927/78, o zřízení chráněné krajinné oblasti „Podyjí“, registrovaný v částce č. 4/1979 Sb., ve znění k 06.03.1979

Výnos Ministerstva kultury České socialistické republiky č. 5954 ze dne 17.3. 1975 ve znění k 17.03.1975

Zákon č. 11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu československého, ve znění k 28.10.1918

Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, v posledním znění

Zákon č. 40/1956 Sb., o státní ochraně přírody, ve znění k 01.01.1987

Zákon č. 40/1956 Sb., o státní ochraně přírody, ve znění k 24.08.1956

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v posledním znění

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v posledním znění

Zákon č. 99/2004 Sb., o rybářství, v posledním znění
Zákon č. 100/2004 Sb., o obchodování s ohroženými druhy, v posledním znění
Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, v posledním znění
Zákon č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny ve znění k 01.06.1992
Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění k 01.01.2000
Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění k 01.06.2017
Zákon č. 123/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů, ve znění k 01.06.2017
Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění k 01.01.1962
Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění zákona č. 159/1989 Sb.
Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění zákona č. 290/1993 Sb.
Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, v posledním znění
Zákon č. 161/1999 Sb., kterým se vyhláší národní park České Švýcarsko, ve znění k 01.01.2000
Zákon č. 164/2001 Sb., lázeňský zákon, v posledním znění
Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění k 01.07.1990
Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, v posledním znění
Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách, v posledním znění
Zákon č. 283/2021 Sb., stavební zákon, v posledním znění
Zákon č. 238/199 Sb., kterým se mění zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 23/1962 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 102/1963 Sb., o rybářství, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 130/1974 Sb., o státní správě ve vodním hospodářství, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně a doplnění některých zákonů (lesní zákon) ve znění k 09.11.1999
Zákon č. 289/1995 Sb., o lesích, v posledním znění
Zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti, v posledním znění
Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, v posledním znění
Zákon č. 541/2020 Sb., o odpadech, v posledním znění

Zahraniční právní předpisy:

Polsko

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 16 stycznia 1959 r. w sprawie utworzenia Karkonoskiego Parku Narodowego, ve znění k 16. 1. 1959

Rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 25 marca 2021 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Karkonoskiego Parku Narodowego, v posledním znění

Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2015 r. w sprawie Karkonoskiego Parku Narodowego, v posledním znění

Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, v posledním znění

Ustawa z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej, Dz.U. 2013 poz. 628, v posledním znění

Rakousko

BGBI. Nr. 60/1974, Strafgesetzbuch, v posledním znění

BGBI I Nr. 58/1998, Vereinbarung gemäß Art. 15a B-VG zwischen dem Bund und dem Land Niederösterreich zur Errichtung und Erhaltung eines Nationalparks Thayatal samt Anlage, ve znění k 01.01.2000

LGBl. 5505-0, Gesamte Rechtsvorschrift für NÖ Nationalparkgesetz

LGBl 5505/3-0, Verordnung über den Nationalpark Thayatal

Slovensko:

Zákon Slovenskej národnej rady č. 11/1948 Zb., o Tatranskom národnom parku, ve znění k 01.01.1949

Spolková republika Německo

Gesetz über Naturschutz und Landschaftspflege im Freistaat Sachsen vom 6. Juni 2013, SächsGVBl. S. 451

Verordnung des Sächsischen Staatsministeriums für Umwelt und Landwirtschaft über die Nationalparkregion Sächsische Schweiz vom 23. Oktober 2003, SächsGVBl. S. 663

Předpisy Evropské unie

Směrnice Rady 92/43/EHS, o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin

Judikatura:

Nález Ústavního soudu ze dne 25. 9. 2018, sp. zn. Pl. ÚS 18/17.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 13. 10. 2010, č. j. 6 Ao 5/2010-43.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 15. 12. 2010 č. j. 7 Ao 6/2010-44.

Absolventské a jiné práce:

PAVLATA, David. *Ekologická kriminalita v Krkonošském národním parku*. Studentská vědecká a odborná činnost Policejní akademie České republiky v Praze. Praha. 2019.

PAVLATA, David. *Metodika odhalování a vyšetřování ekologické kriminality*. Diplomová práce. Policejní akademie České republiky v Praze. Praha. 2021.

Přednášky:

FANTA, Josef. *Jak jsem zakládal KRNAP*. Přednáška. Krkonošské centrum environmentálního vzdělávání KRTEK. Vrchlabí, 10.01. 2023.

KLOUBEK, Martin. *Operativně pátrací činnost na úseku vyšetřování požárů a výbuchů*. Přednáška. Policejní akademie České republiky v Praze. Praha, 14.01.2019.

12. SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 - Pohled na horu Sněžku z Cesty česko-polského přátelství. Zdroj: Galerie autora.	44
Obrázek 2 – Pohled na Pravčickou bránu – charakter krajiny Českého Švýcarska. Zdroj: Galerie autora	67
Obrázek 3 - Následky požáru v NP České Švýcarsko – hranice hoření lesa. Zdroj: Zpráva k faktorům vzniku požáru od expertní skupiny kolektivu autorů	79
Obrázek 4 - hasící práce v průběhu požáru v NP České Švýcarsko v roce 2022. Zdroj: Hasičský záchranný sbor České republiky	80
Obrázek 5 - Semafor aktuálního stupně požárního nebezpečí u hranice vstupu do národního parku České Švýcarsko v Kyjovském údolí. Zdroj: Galerie autora.	88
Obrázek 6 – Charakter krajiny údolí řeky Dyje v NP Podyjí z vyhlídky Králův stolec. Zdroj: Galerie autora.	102

13. SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 - Srovnání vývoje celkové návštěvnosti KRNAP. Zdroj: KRNAP.CZ	48
Graf 2 - Statistika počtů řešených přestupků v NP Podyjí za roky 2010 až 2023	105
Graf 3 - Celková výše uložených pokut a jejich průměrná výše v NP Podyjí za roky 2010 až 2023	105
Graf 4 - Přehled počtu neoprávněného vjezdu do NP Podyjí za roky 2010 až 2023	106
Graf 5 – Přehled počtu neoprávněného vstupu na místa chráněného území NP Podyjí za roky 2010 až 2023	106
Graf 6 - Neoprávněné rozdělávání ohně, stanování a táboření v NP Podyjí za rok 2010 až 2023	107
Graf 7 - Vjezd kol do zakázaných míst v NP Podyjí za rok 2010 až 2023	108

14. SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 - Trestné činy proti životnímu prostředí v porovnání s optikou celkové kriminality za roky 2016 až 2024	14
Tabulka 2 - Počty policistů v oblasti KRNAPu v Libereckém kraji	49
Tabulka 3 - Počty policistů v oblasti KRNAPu v Královéhradeckém kraji.....	50
Tabulka 4 - Počet společných služeb strážců KRNAPu a příslušníků Policie České republiky.....	52
Tabulka 5 - Počet přestupků motoristů zjištěných strážci Krkonošského národního parku	53
Tabulka 6 - Počet přestupků cyklistů zjištěných strážci Krkonošského národního parku	53
Tabulka 7 - Počet přestupků vstupu mimo značené cesty	54
Tabulka 8 - Počet přestupků vstupu mimo značené cesty v souvislosti se sběrem lesních plodin	54
Tabulka 9 - Ostatní protiprávní jednání a preventivní ekologická výchova.....	55
Tabulka 10 - Celkové počty zjištěných přestupků v KRNAPu a výše pokut	56
Tabulka 11 - Počty policistů s působností v národním parku České Švýcarsko. 70	
Tabulka 12 - Počty přestupků v NP České Švýcarsko za rok 2013 až 2017	72
Tabulka 13 - Přestupky na území Českého Švýcarska v letech 2020 až 2022 ..	73
Tabulka 14 - Druhy přestupků na území Českého Švýcarska v letech 2020 až 2022	73
Tabulka 15 - Počty policistů v oblasti NP Šumava v Jihočeském kraji	91
Tabulka 16 - Počty policistů v oblasti NP Šumava v Plzeňském kraji	92
Tabulka 17 - Statistika řešených přestupků strážci NP Šumava za rok 2023	93
Tabulka 18 - Statistiky dalších činností strážců NP Šumava.....	94
Tabulka 19 - Počty přestupků v NP a CHKO Šumava za roky 2018 až 2023	94
Tabulka 20 - Počty policistů v oblasti NP Podyjí v Jihomoravském kraji	104

15. SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

CHKO – chráněná krajinná oblast

IUCN - Mezinárodní svaz ochrany přírody (International Union for Conservation of Nature)

KRNAP – Krkonošský národní park

NP – národní park

Sb. – sbírky zákonů

TČ – trestný čin

16. SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Informovaný souhlas s účastí na šetření a souhlas se zpracováním osobních údajů

Příloha č. 2: Scénář polostrukturovaného rozhovoru

Příloha č. 1: Informovaný souhlas s účastí na šetření a souhlas se zpracováním osobních údajů

Vážení členové stráže přírody,

obracím se na Vás s prosbou o spolupráci při šetření k mé rigorózní práci věnující se ekologické kriminalitě v národních parcích České republiky. Práce je zpracovávána v rámci rigorózního řízení vedeného při Policejní akademii České republiky v Praze. Osobně a profesně se jako příslušník Služby kriminální policie a vyšetřování v Trutnově věnuji této problematice v oblasti okresu Trutnov, kam spadá značná část Krkonošského národního parku. Výsledky práce budou sloužit jednak jako podklad pro další prohloubení poznatků v této oblasti, ale také budou moci být využity správami jednotlivých národních parků, případně místně příslušnými články Policie České republiky pro jejich praxi v této oblasti. V případě jakýchkoliv dotazů mne prosím neváhejte kontaktovat na emailu <kontaktní email> nebo na telefonu <kontaktní telefon>. Za Vaší spolupráci předem děkuji a těším se na ni.

Mgr. David Pavlata

SHRNUTÍ ŠETŘENÍ

Ekologická kriminalita v národních parcích České republiky a specifika metodiky odhalování a vyšetřování ekologické kriminality v těchto oblastech

Hlavní cíle:

- zmapovat rozsah ekologické kriminality v národních parcích v České republice od roku 2010 do roku 2023
- zjistit, jaké druhy ekologické kriminality byly páčány na území jednotlivých národních parků
- zjistit případné rozdíly či specifika u spáchaných skutků v porovnání s obecnou metodikou odhalování a vyšetřování ekologické kriminality

- zmapovat další problémy s protiprávní činností, se kterými se v jednotlivých národních parcích aktuálně i historicky setkávali

Průběh:

1. Úvodní setkání

- Vzájemné představení a navázání kontaktu mezi řešitelem a strážci přírody

2. Řízený rozhovor mezi řešitelem a členem stráže přírody

- Rozhovor řešitele se členem strážce přírody, členovi stráže přírody budou pokládány otázky k řešené problematice, scénář rozhovoru bude je k nahlédnutí při udělení souhlasu

Podmínky:

Účastníkem šetření mohou být pouze členové nebo bývalí členové stráže přírody jednotlivých národních parků v České republice. Účast je zcela dobrovolná. Při šetření budou osobní údaje zjišťovány pouze v rozsahu: jméno, délka služby u stráže přírody, případně kontaktní údaje, pokud bude účastník výzkumu chtít autorizovat text. Získané údaje budou použity pouze pro účely šetření a k interpretaci jeho výsledků. Při publikaci práce pak budou údaje anonymizovány pod obecné termíny a souhrnné informace poskytnuté od strážců přírody pro konkrétní národní park. Zároveň pak dojde k výmazu Vašich osobních a kontaktních údajů. Se souhlasem účastníka bude z rozhovoru za účelem přepisu zhotoven audiozáznam a účastník bude mít možnost autorizace textu.

Místo a čas:

- prostory smluvené dle dohody s jednotlivými členy/bývalými členy stráže přírody jednotlivých národních parků
- šetření bude probíhat od 15. 07. 2023 do 13. 09. 2024

Udělení informovaného souhlasu s účastí na šetření a souhlas se zpracováním osobních údajů

Obsahem tohoto formuláře je Váš souhlas s účastí na šetření prováděném za účelem získání informací k ekologické kriminalitě na území národních parků České republiky a k aktuálním a historickým problémům s protiprávní činností na území národních parků v České republice.

Prohlašuji, že jsem byl/a seznámen/a s podmínkami účasti na šetření „Ekologická kriminalita v národních parcích České republiky a specifika metodiky odhalování a vyšetřování ekologické kriminality v těchto oblastech“ a souhlasím s mou účastí na tomto šetření.

Beru na vědomí, že údaje poskytnuté pro účely tohoto šetření nebudou použity jinak než k interpretaci výsledků. Byl jsem srozuměn s tím, že ze strany řešitele bude zachována mlčenlivost ve vztahu k osobním údajům o účastnících šetření.

Byl jsem srozuměn s tím, že mohu předem vyjádřit svůj zájem na tom, aby po přepsání rozhovoru došlo k autorizaci textu – účastník může mít možnost vyjádřit se k uvedeným údajům a upravit je.

Dále jsem byl srozuměn s tím, že osobní údaje bude uchovány pouze po dobu sběru výzkumných dat a do výsledné práce budou data anonymizována.

Účast na šetření je zcela dobrovolná a až do proběhnutého rozhovoru máte právo odstoupit od výzkumné aktivity.

Vyjádření účastníka:

Na základě výše poskytnutých informací souhlasím s účastí v uvedeném výzkumném projektu a souhlasím s výše uvedeným zpracováním osobních údajů pro výzkumné účely.

Jméno a příjmení:.....

Datum a podpis:.....

Příloha č. 2: Scénář polostrukturovaného rozhovoru

Obecné poučení o účelu rozhovoru

Tento rozhovor je součástí šetření k absolventské práci na téma ekologické kriminality v národních parcích České republiky. Cílem výzkumu je zmapovat ekologickou kriminalitu ve všech národních parcích České republiky za dobu platnosti nového trestního zákoníku. Zjištěná data o ekologické kriminalitě budou následně porovnána s obecnými metodikami odhalování a objasňování ekologické kriminality a bude zjišťováno, jestli se u ekologické kriminality spáchané na území národních parků vyskytují jistá specifika. Zároveň práce zkoumá i další protiprávní jednání v národních parcích a mapuje historické i aktuální problémy každého z národních parků. Zjištěné poznatky budou v případě projevení zájmu předány jednotlivým správám národních parků, případně místně příslušným článkům Policie České republiky, pod jejichž místní působnost spadají oblasti národních parků.

Souhlas s účastí a s pořízením audio nahrávky.

a) Souhlasíte s účastí ve výzkumu tak, jak je popsáný v informovaném souhlasu s výzkumem?

.....

b) Pro zpracování výzkumu bude s Vaším souhlasem zhotoven audio záznam z rozhovoru. Z něho bude zpracován přepis. Pokud chcete, může být provedena autorizace, to znamená, že po přepisu Vám tento může být zaslán a může být Vámi upravován. Po zhotovení výsledné verze dojde ke smazání audio záznamu. Souhlasíte s pořízením takového záznamu rozhovoru a žádáte autorizaci textu?

.....

Vlastní otázky rozhovoru:

- 1. Popište, jak dlouho pracujete / jste pracoval jako stráž přírody a v rámci jakého národního parku.**

.....
.....

- 2. Popište, s jakými obtížemi jste se setkával na počátku Vašeho působení jako stráže přírody a jaké protiprávní jednání bylo v parku v tu dobu dominující.**

.....
.....

- 3. Popište, jak se postupně měnila dominující protiprávní činnost v národním parku v průběhu dalších let.**

.....
.....

- 4. Kromě protiprávního jednání z předchozí otázky, s jakými dalšími problémy jste se setkávali.**

.....
.....

- 5. Existovaly pro řešení protiprávního jednání nějaké překážky, kterým Vám znesnadňovaly či znemožňovaly proti němu účinně vystupovat? Pokud ano, jakého rázu (např. nedostatečná právní úprava, nedostatečné vybavení, nemožnost spolupráce s dalšími orgány apod.) ?**

.....
.....

- 6. S jakými nejzávažnějšími případy protiprávní činnosti jste se při své činnosti strážce přírody setkal?**

.....
.....
7. Je Vám známo, jak probíhalo ve věci vyšetřování a jak věc nakonec dopadla? Pokud ano, popište, co je Vám známo o rozhodnutí ve věci.

.....
.....
8. Jaké nejčastější protiprávní činnosti se aktuálně vyskytují v místě Vašeho působiště nyní?

.....
.....
9. Existují nějaké překážky právního, technického či jiného charakteru, které Vám komplikují účinné řešení protiprávního jednání popsaného v předchozí otázce? Pokud ano, jaké?

.....
.....
10. Spolupracoval jste nebo stále spolupracujete v rámci činnosti strážce přírody s Policií České republiky? Pokud ano, jak často k tomu docházelo/dochází a jak jste byl s touto spoluprací spokojen?

.....
.....
11. Je podle Vás v současné době nějaký prostor, jak by se mohla činnost strážců přírody zefektivnit s ohledem na potírání protiprávní činnosti? Pokud ano, co by se podle Vás mohlo změnit nebo zlepšit.

.....
.....
12. Prostor pro další doplňující skutečnosti, které by chtěl účastník k danému tématu sdělit.

.....